ENGLISH

PAL

REV. T. L.

REVISE

SANCTIONED I

OF HIG

અંગ્રેજી ભા

ભાગ

બ

રેવરન્ડ ટી. એ

સુધારેલી નવી આ

હાઇ સ્કૂલના

આ પુસ્તક

MR. KARSAN

BOOKSELL

Price

ENGLISH EXERCISES,

PART III.

BY

REV. T. L. WELLS, B. A.

REVISED EDITION.

SANCTIONED FOR

STANDARD IV. OF HIGH SCHOOLS.

અંગ્રેજી ભાષાંતરપાઠમાળા,

ભાગ ત્રીજો.

બનાવનાર

રેવરન્ડ ટી. એલ. વેલ્સ, બી. એ.

સુધારેલી નવી આવૃત્તિ—૮,૦૦૦ પ્રત.

હાઇ સ્કૂલના ચોથા ધોરણને માટે
આ પુસ્તક મંજુર કરેલું છે.

Surat:

MR. KARSANDAS NARANDAS,

BOOKSELLER: NANAVAT.

1912.

Price 6 Annas.

PRINTED BY H. R. SCOTT,
AT THE MISSION PRESS, SURAT.

PREFACE.

The meanings of the more rare words occurring in the exercises are given in an appendix, where the pupil will find, much more readily than in an ordinary dictionary, the proper renderings of those words he may require to search for. In selecting the words to be included in the glossary it was deemed better to insert too many than too few, so that boys of the least retentive memories and with the smallest stock of English words might not be disappointed. The wearisome process of dictating the meanings, which formerly took up so much of the time of the class, will no longer be necessary.

In drawing up the notes, passages in which peculiarity of idiom was observed were left for the free exercise of the pupil's own knowledge of English construction, and when explanatory remarks have been thought necessary, the principle on which they have been made is not that of doing the work for the boy, but that of teaching him how he can do it for himself. The actual English translation of difficult passages is not given, but the paragraphs of Howard's Grammar, and of the two foregoing parts of "English Exercises" are indicated, by reference to which information serving to explain the difficulty and suggest the proper mode of translation will be found. By this method boys will have the rules

and principles of the language, too often learnt merely by rote, illustrated, brought into daily practice, and thereby made a part of their mental constitution. In instances where references could not be made to grammatical text-books and when help seemed needful, analogous sentences have been constructed and the translation of them given, by whose aid, with the use of his own powers of reflection, the learner will be able to translate the passage in the text.

There is the danger of idle and impatient youths preferring to hazard their own crude attempts at the translation of the idiomatic phrases to turning up in their grammar the article pointed out in the notes as throwing light on the subject and taking the trouble to master the difficulty. This danger is to be guarded against. But it is evident that those who have the examining of the exercise book are the only persons that can take measures to prevent this evil, and the author thinks he has done all that lies in his power, when he has thus directed the attention of teachers to the matter.

SURAT, T. L. W.

8th November, 1873.

A HINT TO TEACHERS.

I wish to direct the attention of teachers to a peculiarity of the vocabulary which I regard as a matter of importance, and which nevertheless might escape the notice of a casual reader. The characteristic I refer to is that every English common noun is given with its appropriate article, and not as in common dictionaries without any article at all. The omission of the article is the most frequent mistake made for several years after boys begin to learn English; but this would not be the case were they properly taught from the first. Every effort should be made to make learners feel the necessity of placing an article before the names of the individual members of general classes. Instead of this the present plan tends to *prevent* learners acquiring a knowledge of the necessity of the article. A teacher asks a boy, what the English of ઘોડો is, and if the boy answers "horse," the teacher says "yes." And then the boy being thus *taught to omit* the article, naturally enough reads "હું ઘોડો જોઉં છું," "I see horse." Now, there is no such thing in creation as "horse." "A horse" has a meaning, and so has "the horse," so also "horses" and "the horses" are intelligible terms, but the word "horse" alone has no meaning to English ears whatever, and suggests nothing so much as that the utterer of it does not know English.

When a boy is asked, therefore, to give the English word for ઘોડો, he should be taught to say "a horse;" and when he replies "horse," and on all occasions when he uses a class term without an article, the teacher should *stare at him in astonishment* as if he had uttered some unintelligible sound. Were this plan adopted, the boys of the class would soon perceive the necessity of the article, and in a short time would use it, as it were intuitively, as English boys do.

So also with nouns requiring the definite article. The boys of the class should never be allowed to name the noun without the article. For instance, when the teacher asks the English word for પૃથ્વી the answer "earth" should not be accepted. "Earth" means માટી, and the equivalent of પૃથ્વી is *the* earth; and so the boys should be taught to say.

On this principle, therefore, I give the article with every noun, and boys should be made to commit all meanings in the same way.

PREFACE TO THE NEW EDITION.

This edition has been revised, and new lessons have been added by Mr. Manchershaw P. Kaikobad, an old pupil of the Rev. T. L. Wells.

Surat, July, 1912.

સાંકળીયું.

અંગ્રેજી ભાષાંતરપાઠમાળા.

ભાગ ત્રીજો.

પાઠ ૧.

SHALL અને WILL ના ઉપયોગ વિષે. ભાગ ૧.

The Uses of SHALL and WILL. PART I.

૧) તમે શિખી ગયા છો કે Be, Have, Shall અને Will (અને નકારાર્થે અને પ્રશ્નાર્થે Do) એ કાળ બનાવનારા સહાયકારક ક્રિયાપદો (the Tense Auxiliaries) કહેવાય છે. તેમાં shall અને will એ ભવિષ્યકાળ બનાવનારા સહાયકારક છે, એટલે એ સહાયકારક મુખ્ય ક્રિયાપદ આગળ વાપરવાથી ભવિષ્યકાળ થાય છે. પણ shall અને will એકએકને સ્થળે ગમે તેમ વાપરી શકાય નહિ, માટે shall અને will ના જૂદા જૂદા ઉપયોગ ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવું જોઇએ.

૨) નિયમ ૧—જ્યારે માત્ર ભવિષ્યકાળનોજ અર્થ દર્શાવવો હોય તો પહેલા પુરૂષ સર્વનામ સાથે shall અને બીજા, ત્રીજા પુરૂષ સર્વનામ સાથે will વપરાય છે. જેમકે—

	એકવચન.	**અનેકવચન.**
૧.	I shall go	We shall go
૨.	Thou wilt go	You will go
૩.	He will go	They will go

૩) **નિયમ ૨**—પણ જો ભવિષ્યકાળની સાથે બોલનાર પોતાની ઇચ્છા બતાવતો હોય, અથવા તો હુકમ, વચન, કે ધમકી કે નક્કીપણું બતાવતો હોય તો પહેલા પુરૂષ સાથે will અને બીજા ત્રીજા પુરૂષ સાથે shall વાપરવો. જેમકે—

એકવચન.	**બહુવચન.**	
૧. I will go	We will go	(ઇચ્છા બતાવે છે)
૨. Thou shalt go	You shall go	(હુકમ, વચન વ. બતાવે છે).
૩. He shall go	They shall go	(હુકમ, વચન વ. બતાવે છે).

૪) I shall go alone—આ વાક્યમાં shall પહેલા પુરૂષ સર્વનામ સાથે વપરાયલો છે, માટે તે ફક્ત ભવિષ્યકાળ બતાવે છે.

I will take you with me—આ વાક્યમાં will પહેલા પુરૂષ સાથે વપરાયો છે માટે તે ઇચ્છા કે નક્કીપણું બતાવે છે.

Thou shalt not steal—આ વાક્યમાં shall બીજા પુરૂષ સાથે આવ્યો છે માટે તે હુકમ બતાવે છે.

He shall get a reward—આ વાક્યમાં shall ત્રીજા પુરૂષ સાથે આવ્યો છે માટે તે વચન બતાવે છે.

He shall be punished—આમાં shall ધમકી બતાવે છે.

૫) સૂચના ૧.—જ્યારે I hope, I think, I am afraid, I suppose એવાં સંશયસૂચક વાક્યો આવે ત્યારે I will નહિ વપરાય, કેમકે I will એ નક્કીપણું બતાવે અને I hope વગેરે સંશય બતાવે ત્યારે નક્કીપણું અને સંશય બન્ને સાથે કેમ આવી શકે? I hope I will succeed એ ખોટું છે.

સૂચના ૨.—વળી જે ક્રિયા કે કામ આપણી મરજી ઉપર આધાર ન રાખે ત્યાં પણ I will વપરાય નહિ. I will be

unable to come. I will be obliged to go—એમ બોલવું કેવળ ખોટું છે.

સૂચના ૩.—જે વાક્યમાં જો—તો આવે છે તેના બે પક્ષ પડે છે, એક જો—વાળો પક્ષ અને બીજો તો—વાળો પક્ષ. ગુજરાતીમાં તો—વાળા પક્ષમાં જો ભવિષ્યકાળ વપરાયો હોય તો જો—વાળા ભાગમાં પણ ભવિષ્યકાળ વપરાય છે. અંગ્રેજીમાં ઘણું કરીને જો—વાળા ભાગમાં વર્તમાનકાળ વપરાય છે, ભવિષ્યકાળ નથી આવતો. જેમકે, જો તમે યત્ન કરશો, તો તમે ફાવશો— If you try, you will succeed. જો તમે મને મદદ કરશો, તો હું તમારો પાડ માનીશ—If you help me, I shall be obliged to you.

૬) ભાષાંતરવાક્યો.

ખુશી pleased
વખતસર in time
થોભવું, રાહ જોવી to wait
ટેવ પાડવી to form a habit
માંદો માણસ a patient
આટલું so much, so hard
ભણવું to learn, to study
પેહલા આવવું to stand first
સુધારવું to correct
સારા થવું to recover
વૈદ a physician
ગાળ દેવી to use bad language
ઉપલો વર્ગ a higher class
ચઢાવવું to promote
પરીક્ષા an examination
આઠ વર્ષની ઉમરનો eight years old, eight years of age
શક્તિ talents, powers
નિબંધ an essay
છેક too
ઉતાવળે fast
ધીમે slow
મોટેથી (તાણીને) loud
ધીમે સ્વરે low
નાનપણ childhood
પરોપકાર benevolence

૧. કાલે સૂર્ય પાંચ વાગે ઉગશે. ૨. તું ચોરી કરીશ મા, એવો (such is—) પરમેશ્વરનો હુકમ છે. ૩. તમને જોઇને (to see) અમે ઘણા ખુશી થઇશું. ૪. જો હું આટલું ખાઉં, તો હું મરી જાઉં (જઇશ). ૫. જો ગાળો દેશો, તો હું તમને શિક્ષા કરીશ. ૬. મેહતાજી સાહેબ, આજથી હું ખૂબ ભણીશ. ૭. તમારો ઘોડો હું વેચાતો લઇશ (= ખરીદીશ). ૮. જો તમે ખૂબ ભણશો, તો તમને ઉપલા વર્ગમાં (to) ચઢાવશે (Pass. Voice). ૯. જો તમે પરીક્ષામાં પેહેલા આવશો, તો તમને ઇનામ (નક્કી) મળશે. ૧૦. હું ૧૫ મી જૂને આઠ વર્ષની ઉમરનો થઇશ. ૧૧. જો તમે અમને મદદ નહિ કરશો, તો આ પાઠ વખતસર અમે તૈયાર કરી શકીશું નહિ. ૧૨. હું તમારે માટે આ ઠેકાણે થોભીશ, તમે ક્યારે આવશો? ૧૩. છેક ઉતાવળે વાંચો ના. ૧૪. લલ્લુ, તમે છેક ધીમે વાંચો છો. ૧૫. જો તમે છેક ઉતાવળે કે છેક ધીમે વાંચશો, તો તમને ખરાબ ટેવ પડશે (=ટેવ પાડશો). ૧૬. સોરાબ, તમે છેક મોટેથી વાંચો છો. ૧૭. કેટલાક છોકરાઓ છેક ધીમે સાદે વાંચે છે. ૧૮. જો તમે નાનપણમાં ખોટી ટેવ પાડશો તો તે ટેવ સુધારવી અઘરી થઇ પડશે (will be). ૧૯. જો તું આ ફળ ખાશે, તો તું (નક્કી) મરી જશે. ૨૦. જે છોકરાઓ ગેરહાજર છે તેમને દંડ કરવામાં આવશે (Pass. Voice). ૨૧. મને આશા છે કે પેલો માંદો માણસ જલદી સારો થશે. ૨૨. ના, વૈદ ધારે છે કે એ સારો નહિ થશે. ૨૩. હવે મારા નિબંધમાં તમે એકે ભૂલ જોશો નહિ, કેમકે શિક્ષકે તે સુધાર્યો છે. ૨૪. પરમેશ્વરે બધાંને શક્તિ આપી છે, કોઇને ઘણી, કોઇને થોડી; તમે તમારી શક્તિ કેમ વાપરશો ? ૨૫. હું ભલાઇ અને પરોપકારના કામમાં મારી શક્તિ વાપરીશ.

પાઠ ૨.

SHALL અને WILL ના ઉપયોગ વિષે. ભાગ ૨.

The Uses of SHALL and WILL. PART II.

(૭) જ્યારે વાક્ય પ્રશ્નાર્થ હોય ત્યારે Shall અને Will વિષેના નિયમો નીચે પ્રમાણે હોય છે:—

નિયમ ૧-Shall I go? Shall we go?
Wilt thou go? Will you go?
Shall he go? Shall they go?
એમાં Shall અને will ભવિષ્યકાળની સાથે સામા માણસની મરજી પૂછે છે.

નિયમ ૨-Shall I? Shall we?
Shalt thou? Shall you?
Will he? Will they?
એમાં Shall અને Will માત્ર ભવિષ્યકાળ બતાવે છે.

(૮) Shall I take your book? તમારી ચોપડી લઉં? (તમારી મરજી છે?)

Will you help me? તમે મને મદદ કરશો? (તમારી મરજી છે?)

Shall he call on you to-day? તે તમને આજે મળવા આવે? (તમારી મરજી છે?)

If the train goes so slowly, when shall we reach Bombay? (માત્ર ભવિષ્યકાળ બતાવે છે).

Shall you reach Agra in two days? (માત્ર ભવિષ્યકાળ છે).

Will he come to see us? (માત્ર ભવિષ્યકાળ સૂચવે છે).

Shall Mohan take your book? મોહન તમારી ચોપડી લે? (સામા માણસની મરજી પૂછવી છે માટે shall).

When will Mohan return your book ? મોહન તમારી ચોપડી પાછી ક્યારે મોકલશે ? (એમાં સામા માણુસની મરજી પૂછાય નહિ, માટે will).

સૂચના.—વિદ્યાર્થીએ જોયું હશે કે Will I ? ઉપલા બેઉ નિયમોમાં નથી. તેનું કારણુ એ છે કે Will I go ? (એટલે જવાને મારી મરજી થાય ?) એમ કોઇને પૂછવું એ મૂર્ખાઇ ભરેલું છે. આપણી પોતાની મરજી બીજો શું જાણે ? માટે Will I એ વપરાયજ નહિ. તેથી Shall I ના બે અર્થ થાય છે—સામાની મરજી અથવા કેવળ ભવિષ્યકાળ. જેમકે Shall I see you this evening ? (સામાની મરજી). Shall I get a prize this year ? (માત્ર ભવિષ્યકાળ).

(૯) ભવિષ્યકાળનો અર્થ I am to અને I have to થી કોઇ વખતે દર્શાવાય છે. મારે જવું છે, હું જવાનો છું, એમાં ભવિષ્યકાળનો અર્થ છે, પણુ તે સાથે તેમાં કાંઇ વિશેષ અર્થ છે, તે નીચેના નિયમ પરથી શિખાશે.

I am to go, He is to come. આમ to be ના રૂપ સાથે સામાન્ય રૂપ આવે ત્યારે તે મનસુબો, ઠરાવ, ધારણા બતાવે છે. I am to go=હું જવાનો છું, મારો વિચાર કે ઠરાવ છે.

I have to go, He has to come. આમ to have ના રૂપ સાથે સામાન્ય કૃદંત આવે ત્યારે તે જરૂરીઆત, દબાણ, ફરજ એવું બતાવે છે.

I have to go=મારે જવું પડે છે, (છુટકો નથી, ન જાઉં તો ન ચાલે).

સૂચના.—એ રૂપના બીજા પણુ અર્થ થાય છે પણુ નાના વિદ્યાર્થીઓને માટે હાલ આટલું બસ છે.

૧૦) ભાષાંતરવાક્યો.

(કોઇને) મળવા જવું to call on	પોહો ફાટતાં / મળશકું થતાં } at daybreak
પાછા back	
શક doubt	સૂર્ય ઉગતાં પેહલાં before sunrise
વેર revenge	
અગત્યનું important	ભુંડ a boar
ઉઠવું to get up, to be up.	પૂરા પડવું to be a match for
રહેવું to stay	બંધ કરવું–થવું to close
તબેલો a stable	રજા holidays
તેને શો લાભ What shall it profit him?	શરૂ થવું, શરૂ કરવું to begin
	અપમાન કરવું to insult

૧. તમે અમને મળવા ક્યારે આવશો? ૨. આવતી કાલે આ વખતે અમે તમને મળવા આવીશું. ૩. તમે પાછા ક્યારે આવશો? ૪. મને કાંઇ અગત્યનું કામ છે, તેથી હું અર્ધા કલાકમાં પાછો આવીશ; એથી વેહેલાં મારાથી અવાશે નહિ. ૫. તે તમને પરોઢિયે મળવા આવે? ૬. હા, હું સૂર્ય ઉગતાં પહેલાં ઉઠું છું. ૭. તમારી નિશાળ ક્યારે બંધ થશે? ૮. હેડમાસ્તર સાહેબ કહે છે કે રજા પરમદીવસથી શરૂ થશે. ૯. રજામાં કદાચ હું મુંબઇ જઇશ, તમે ક્યાં જશો? ૧૦. મને લાગે છે કે મારે અહીઆં રહેવું પડશે, કેમકે મારો ભાઇ મુંબઇથી રજામાં આવનાર છે. ૧૧. શું આખો મહીનો તમને અત્રે રહેવું પડશે? ૧૨. તે રોજ મોડો આવે છે, મને લાગે છે તેને દંડ થશે. ૧૩. મેહેતાજી સાહેબ એક વખતે બોલ્યા કે જે છોકરાઓ મોડા આવે છે, તેમને દંડ કરવામાં આવશે. ૧૪. શું અમારે પણ દંડ આપવો પડશે? ૧૫. જો આપણે દરિયા કિનારે જઇશું તો આપણને ચોકખી હવા મળશે. ૧૬. એક

ઘોડાએ એક માણસને કહ્યું, "પેલા ભુંડને મારે શિક્ષા કરવી છે, કેમકે તેણે મારૂં અપમાન કર્યું છે. તું મને મદદ નહિ કરીશ?" ૧૭. માણસે જવાબ આપ્યો, "ના, ભાઇ." ૧૮. ઘોડાએ કહ્યું, "ભુંડ જોડે લડતાં શું તું માર્યો જઇશ? શું આપણે બેઉ તેને પૂરા નહિ પડીશું?" ૧૯. માણસે કહ્યું, "હા, આપણે પુરા પડીશું, તેમાં કંઇ શક નથી, પણ પછી તારે મારી જોડે મારે તબેલે આવવું પડશે, અને તને ત્યાંજ રહેવું પડશે." ૨૦. ઘોડાએ જવાબ આપ્યો, "ના, ભાઇ, તારી મદદ મારે જોઇતી નથી. જો વેર લેવામાં મારૂં છૂટાપણું હું ખોઉં, તો તેમાં મને શો લાભ (થાય)?

૧૧) નીચે લખેલાં વાક્યોમાં shall અને will નો શો અર્થ થાય છે તે કહો:—

1. I will pay you in a week. 2. You shall have that book. 3. We shall start to-night. 4. They will cheat you. 5. Shall I die if I swallow this pill? 6. You shall do no such thing. 7. I will do my utmost. 8. If thou eatest thereof, thou shalt die. 9. We are mortals, we shall all die. 10. If you study so hard at night you will spoil your eyes. 11. I will take it. 12. No, you shall not take it. 12. Shall we take a walk on the sea-shore? 14. You have broken the glass, shall you have to pay for it? 15. Shall you reach Bombay before sun-rise? 16. I shall have to start very early. 17. Shall he go and join his friends? 18. We shall be compelled to remove to another house. 19. I shall be back in ten minutes. 20. If I can do

you a service, I will. 21. Thou shalt not bear false witness. 22. We shall have much pleasure in being present at your wedding. 23. The boy who was found copying shall be turned out. 24. Seest thou a man diligent in his business? He shall stand before kings. 25. In works of labour and of skill I will be busy too; For Satan finds some mischief still for idle hands to do.

પાઠ ૩.

સંશયાર્થનાં રૂપ.

THE SUBJUNCTIVE MOOD.

૧૨) અંગ્રેજીમાં ચાર અર્થ કે વાચ્ય (moods) છે—The Indicative Mood, the Imperative Mood, the Subjunctive Mood અને the Infinitive Mood.

The Indicative Mood નિશ્ચયસૂચક વાત જણાવે છે, જેમકે We love our teacher.

The Imperative Mood આજ્ઞા કે વિનંતી બતાવે છે, જેમકે Honour the king. Friend, help me.

The Subjunctive Mood સંશય, શરત, ઇચ્છા, કે હેતુ દેખાડે છે—

1. સંશય—He *may change* his mind, તે પોતાનો વિચાર (કદાચ) ફેરવે.
2. શરત—If I *meet* him I will speak to him, જો હું તેને મળું તો—

3. ઇચ્છા—Long *live* the king, રાજા ઘણું જીવો.

4. હેતુ—We eat that we *may live*, આપણે જીવતા રહીએ તેટલા માટે ખોરાક લઇએ છીએ.

The Infinitive Mood—સામાન્ય કૃદંત—એ વિષે આગળ કહેવામાં આવશે.

૧૩) સંશયાર્થ અને નિશ્ચયાર્થનાં રૂપોમાં ઘણો ફેર નથી, માત્ર to be નાં રૂપ જુદાં જુદાં થાય છે.

વર્ત્તમાનકાળ (સંશયાર્થ).

એકવચન.	બહુવચન.
1. If I love	If we love
2. If thou love (કે lovest)	If you love.
3. If he love (loves)	If they love.

ભૂતકાળ.

1. If I loved	If we loved
2. If thou lovedst	If you loved
3. If he loved	If they loved

ભવિષ્યકાળ.

1. If I should love	If we should love.
2. If thou shouldst love	If you should love
3. It he should love	If they should love

૧૪) To Be ક્રિયાપદનાં સંશયાર્થ રૂપ.

વર્ત્તમાનકાળ.

1. If I be	If we be.
2. If thou be	If you be.
3. If he be	If they be.

ભૂતકાળ.

1. If I were	If we were.
2. If thou wert	If you were.
3. If he were	If they were.

ભવિષ્યકાળ.

1. If I should be.	If we should be.
2. If thou shouldst be.	If you should be.
3. If he should be.	If they should be.

૧૫) ચાલુ અને પૂર્ણ વર્ત્તમાન, ચાલુ ને પૂર્ણ ભૂત અને ચાલુ અને પૂર્ણ ભવિષ્યકાળનાં રૂપ ટુંકમાં નીચે આપ્યાં છે:—

ચાલુ વર્ત્તમાન If I be loving.	પૂર્ણવર્ત્ત. If I have loved
ચાલુ ભૂત. If I were loving.	પૂર્ણ ભૂત. If I had loved.
ચાલુ ભવિ. If I should be loving.	પૂર્ણ ભવિ. If I should have loved.

૧૬) સંશયાર્થ સત્ત્વભેદના રૂપ ત્રણે કાળના ટુંકમાં નીચે પ્રમાણેછે :—

વર્ત. If I be loved	ચાલુ વર્ત.	રૂપ નથી.	પૂર્ણ વર્ત. If I have been loved
ભૂત. If I were loved	ચાલુ ભૂત.	રૂપ નથી.	પૂર્ણ ભૂ. If I had been loved
ભવિ. If I should be loved.	ચાલુ ભવિ.	રૂપ નથી.	પૂર્ણ ભ. If I should have been loved.

સૂચના.—શિક્ષકે ઉપર આપેલાં રૂપ પૂરેપૂરાં બોલાવવાં. વળી યાદ રાખવું કે હાલમાં અંગ્રેજી ભાષાની વલણ એવી છે કે બનતાં સુધી સંશયાર્થને બદલે નિશ્ચયાર્થરૂપ વાપરે છે, જેમકે If he is, Although he was વગેરે.

૧૭) સંશયાર્થ વાક્યોમાં ઘણુંકરીને સંશયાર્થસૂચક વાક્યયોગી આવે છે, જેવાંકે if, though કે although (જો કે), lest

(રખે), unless (= if not જો નહિ), that, whether (અથવા, કિંવા).

કોઇ વેળા સંશયાર્થ વાક્યોમાં if ને કહાડી નાખી કર્ત્તા આગળ સહાયકારક ક્રિયાપદ મુકે છે, જેમકે જો હું તમારી જગાએ હોત, તો આમ બોલત. Were I (= if I were) in your place, I should say so.

If he had been there = Had he been there.

If I should have seen him = Should I have seen him.

૧૮) ભાષાંતરવાક્યો.

કહાડી મુકવું to turn out, to dismiss
પશ્ચાત્તાપ કરવો to repent of
મહેનત કરવી to work hard
સત્તા power, authority
નજીવી વાત trifles
સંપ harmony, peace
મિથ્યા vain
મઝા pleasures
કેદખાનું a prison
એકી વખતે at the same time
કેટલી ટુંકી how short
—હોત તો કેવું સારૂં I wish there were
વખતસર in time
પૈસા આપવા to pay
સ્થિતિ state, condition

૧. જો હું લખું. ૨. જો તું બોલે. ૩. જો તમો તેને મળો. ૪. રખે તેઓ પડે. ૫. જો તમે નહિ ભણશો તો (બે રીતે). ૬. જો તમારી વીંટી મારી મેજ ઉપર હશે (વર્તમાન) તો તે હું તમને આપીશ. ૭. જો તમે બોલશો તો તમને વર્ગમાંથી કાઢી મુકવામાં આવશે. ૮. જો હું તેને મળીશ તો તમારે માટે હું તેને કહીશ. ૯. જો અમે ચાલત. ૧૦. જો તેઓ ચાલ્યા હોત. ૧૧. જો તમે તમારાં પાપનો

પશ્ચાત્તાપ નહિ કરશો તો પરમેશ્વર તમને માફ નહિ કરશે. ૧૨. જો કે તેણે ઘણી મહેનત કરી, પણ તેને ઇનામ ન મળ્યું. ૧૩. રખે તમે તમારૂં ઘડીઆળ ખુઓ તેથી તે મેં મારી પાસે રાખ્યું છે. ૧૪. જો તમે અમારા ખરા મિત્ર હો, તો અમને તમે મદદ કરશો. ૧૫. જો તમે અમારા ખરા મિત્ર હોત, તો અમને તમે મદદ કરત. ૧૬. જો ઘરમાં તમો ભાઇએનો નજીવા વાતને વિષે લડશો, તો ઘરમાં સંપ રહેશે નહિ. ૧૭. જીદગી કેટલી ટુંકી છે! તે તમે નથી જાણતા? ૧૮. જો તે તમે જાણતા હોત (ભૂત. કા.) તો દુનીઆની મિથ્યા મોજમઝા શોધત નહિ (would seek). ૧૯. મને શિયાળો બહુ ગમે છે; આખું વર્ષ શિયાળો રહેત તો કેવું સારૂં! ૨૦. જો તે પૈસા વખતસર નહિ આપશે, તો તેને કેદખાને જવું પડશે. ૨૧. એવા લુચ્ચાઓને પકડવાને તમને સત્તા હોત તો કેવું સારૂં. ૨૨. જો કે તે હુશીઆર છે, તોએ તે આળસુ છે. ૨૩. જો કે તમારી સ્થિતિ ગરીબ હોય, તો પણ ચોરી કરશો મા. ૨૪. જો હું તમારી જગાએ હોત તો હું તેને માફ કરત. ૨૫. જો પૃથ્વી ગોળ ન હોત, તો સૂર્ય સર્વ ઠેકાણે એક્કા વખતે ઉગત.

૧૯) નીચે લખેલાં ક્રિયાપદનાં સંશયાર્થ રૂપ લખો.

1. I talk. 2. I am going. 3. Thou walkest. 4. He joins his hands. 5. It is. 6. It will be. 7. It is too long. 8. It is growing too late. 9. Thou art the boy. 10. She had written. 11. Thou hadst spoken. 12. He has been working hard. 13. I spoke. 14. You sang a song. 15. They waited half an hour. 16. I was. 17. Thou wast. 18. You

were. 19. They were. 20. He was to go. 21. Thou wast to blame. 22. He has injured himself. 23. I shall walk. 24. He shall say so. 25. He will be out.

પાઠ ૪.

કાળાન્વય.

THE SEQUENCE OF TENSES.

૨૦) "ખેડુત બોલ્યો કે આણુ વરસાદ ઠીક પડ્યો છે." "જો વરસાદ ન પડે તો અનાજ પાકે નહિ." આ બે વાક્યો આપણે તપાસીશું તો દેખાશે કે બન્ને વાક્યો બબે વાક્યનાં બનેલાં છે. ખેડુત બોલ્યો—એ મુખ્ય વાક્ય છે; આણુ વરસાદ ઠીક પડ્યો છે—એ પેટાવાક્ય કે ઉપવાક્ય છે. અનાજ પાકે નહિ—એ મુખ્ય વાક્ય છે; જો વરસાદ ન પડે તો—એ ઉપ-વાક્ય છે. મુખ્ય વાક્ય અને પેટાવાક્ય મળીને જે મોટું વાક્ય થાય છે તેને સંયુક્ત વાક્ય—a complex sentence કહે છે.

નિયમ ૧—અંગ્રેજીમાં એવો નિયમ છે કે જો મુખ્ય વાક્યમાં ક્રિયાપદ વર્ત્તમાન કે ભવિષ્યકાળનું હોય તો ઉપવાક્યમાં ક્રિયાપદ ગમે તે કાળનું હોઇ શકે. જેમકે—

મુખ્ય વાક્ય	ઉપવાક્ય.
I *know*	that you *are* displeased.
He *will know*	that you *are* displeased.
He *knows*	that you *will be* displeased.
We *shall inquire*	whether the train was late yesterday.

નિયમ ૨—જો મુખ્ય વાક્યમાં ક્રિયાપદ ભૂતકાળનું હોય તો ઉપવાક્યમાં ક્રિયાપદ ભૂતકાળનુંજ હોવું જોઇએ. જેમકે—

મેં જોયું કે તમે મારા પર ગુસ્સે છો	I *saw* that you *were* angry with me.
અમે ધારતા હુતા કે તમે આવશો	We *thought* you *would* come.

નિયમ ૩—જે વાત સત્ય કે સિદ્ધ હોય અને તે ઉપવાક્યમાં આવે ત્યારે તો વર્ત્તમાન કાળ વાપરવો.

He said that the earth *is* round.

Did he not know that fever *produces* thirst?

૨૧) જે વાક્યમાં જો-if વપરાયો હોય તો તે વાક્યના બે પક્ષ થાય છે; જો-વાળો પક્ષ અને તો-વાળો પક્ષ. જો-વાળા પક્ષને અંગ્રેજીમાં the conditional clause (શરતવાળું ઉપવાક્ય) અને તો-વાળા પક્ષને the consequent clause (પાછલું ઉપવાક્ય) કહે છે. એવાં વાક્યના નિયમ નીચે પ્રમાણે છે:—

Conditional clause.	*Consequent clause.*
If he *is* guilty (વર્ત્તમાન)	he *will be* punished.
If he *were* guilty (ભૂત)	he *would be* punished.
If he *had been* guilty (પૂ. ભૂ.)	he *would have been* punished.
If you *will start* at once (ભવિ.)	you *will catch* the train.

૨૨) હેતુ કે ઉદ્દેશ બતાવનારાં ઉપવાક્યમાં may કે might આવે છે. જો મુખ્ય વાક્યમાં ક્રિયાપદ વર્ત્તમાન કે ભવિષ્ય-કાળનું હોય તો may, અને જો ભૂતકાળનું હોય તો might વપરાય છે. જેમકે:—

This prize *is given* to you that you *may* study hard again.

That prize *was given* to you that you *might* study hard again.

૨૩) ભાષાંતરવાક્યો.

સરખારીતે alike
ચૂકવું to fail
મારાથી બનશે If I can
પાસ થવું to pass
ચેતાવવું to warn
નકામું ગુમાવવું to waste
દિલગીર sorry
વિષયો subjects
ચઢાવવું to promote
ઘાયલ થવું to be wounded
મહેનત કરવી to labour, to work hard
ચોપડીનું કબાટ a book-case
ઉતરવું to dismount, to alight.
વૈકુંઠ heaven, paradise
સેવા કરવી to serve
મુનીમ, આડતીઓ an agent
લખી જણાવવું to write, to inform
મિતાહાર moderate, temperate
કડવા શબ્દો harsh words

૧. હું આશા રાખું છું કે તમે આવવાને ચૂકશો નહિ. ૨. જો મારાથી બનશે તો હું તમને મદદ કરીશ. ૩. હું નથી ધારતો કે તે આજે આવશે. ૪. જો તે અહીંઆં હોત તો હું તેને તમારે માટે કહેત. ૫. મેં કહ્યું કે હું ઘણો દિલગીર છું. ૬. જો તમે ચાર વિષયમાં પાસ નહિ થશો તો તમને ઉપલા વર્ગમાં ચઢાવવામાં

આવશે નહિ. ૭. જો તમે પાંદડાં આમ તોડશો તો ઝાડ મરી જશે. ૮. જો ચોપડી કબાટમાં હશે તો હું તમને આપીશ. ૯. ચોપડી જો કબાટમાં હોત તો તે હું તમને આપત. ૧૦. દારાએ જોયું કે તેનો હાથી ઘાયલ થયો છે, તેથી તે ઉતરી પડ્યો. ૧૧. જો દારા હાથી ઉપરથી ઉતરી પડ્યો ન હોત તો તેના સિપાઇઓ નાસી જાત નહિ. ૧૨. મેં તમને નહોતું કહ્યું કે તમારો દાખલો ખોટો છે? ૧૩. અમારો આડતીઓ લખી જણાવે છે કે વહાણ સહિસલામત આવી પહોંચ્યું છે. ૧૪. તેના મુનીમે લખ્યું કે હજી વહાણ આવ્યું નથી. ૧૫. જો તમને અડચણ ન હોય તો હું તમને આવતી કાલે મળીશ. ૧૬. જો તમને અડચણ ન હોય તો કાલે હું તમને મળું? ૧૭ જો તમે તંદુરસ્ત થવા ચાહતા હો, તો ખાવા પીવામાં મિતાહાર રહો. ૧૮. મહેતાજી કહેતા હતા કે પાણી કરતાં તેલ હલકું છે. ૧૯. મેં તમને ચેતાવ્યા હતા કે તમે તમારો વખત નકામો ગાળો છો. ૨૦. શું આપણે નથી શીખ્યા કે બધા માણસો ભાઇઓ છે? ૨૧. હા, પણ બધા માણસો એમ ધારતા નથી; જો એમ ધારે તો આ દુનિયા વૈકુંઠ જેવી થાય. ૨૨. આપણને ખાવાને અન્ન અને પહેરવાને લુગડાં મળે તે માટે આપણે મહેનત કરવી જોઇએ. ૨૩. બીજાઓ તમને ચાહે તે માટે તમારે માયાળુ અને નમ્ર થવું જોઇએ. ૨૪. કોઇને કડવા શબ્દો કહો ના, કે તેઓ તમને કડવા શબ્દો નહિ કહે. ૨૫. તે બાયડી બોલી, "સાહેબ, તમે વહેલા આવ્યા હોત તો મારો ભાઇ મરી નહિ જાત." ૨૬. જો તમે બધાંને સુખી કરવા માગતા હો, તો ગરીબ અને પૈસાદારને સરખી રીતે ચાહો. ૨૭. તે ઘરડો માણસ બોલ્યો, "જો મેં ઇશ્વરની સેવા કરી હોત, તો હું ઘડપણમાં દુઃખી ન થાત." ૨૮. અમને આશા હતી કે તમે રાતે પાછા આવશો. ૨૯. અમે ધારતા હતા કે તમે (તો)

અમારા મિત્ર છો, પણ હવે અમે જોઇએ છીએ કે તમો અમને ચાહતા નથી. ૩૦. જો તમે મને પૂછશો તો હું તમને કહીશ. ૩૧. જો તમે મને પુછો તો હું તમને કહું. ૩૨. જો તમે મને પૂછત તો હું તમને કહેત.

પાઠ ૫.

કર્મકભેદ અને પ્રેરકભેદ.

THE CAUSATIVE FORM.

૨૪) ગુજરાતીમાં જ્યારે કોઇ અકર્મક ક્રિયાપદનું રૂપ ફેરવાઇ તે સકર્મક થાય છે ત્યારે તેને કર્મકભેદ કહે છે, જેમકે, પડવું—પાડવું, વળવું—વાળવું, બળવું—બાળવું. એજ પ્રમાણે અંગ્રેજીમાં થોડાંક અકર્મક ક્રિયાપદનાં રૂપ ફેરવાઇ તે સકર્મક થાય છે, તે ક્રિયાપદ નીચે આપ્યા છે—

અકર્મક.	**સકર્મક.**
પડવું to fall	to fell (પાડવું).
ઉઠવું to rise	to raise, to rouse (ઉઠાડવું).
પડી રહેવું to lie	to lay (પડી રહે તેવું કરવું, મૂકવું).
બેસવું to sit	to set, to seat (બેસાડવું).
પીવું to drink	to drench (પાણીને તર કરવું, ભીંજવવું).

૨૫) વળી કેટલાંક ક્રિયાપદ સકર્મક થાય છે, પણ તેના રૂપમાં ફેર થતો નથી; જેવાં કે—

ઉકળવું to boil	to boil (ઉકાળવું).
ઉડવું to fly	to fly (ઉડાડવું).
ઉગવું to grow	to grow (ઉગાડવું).
ફરવું to turn	to turn (ફેરવવું).
ફરવું to spin	to spin (ફેરવવું).

૨૬) પ્રેરકભેદનો અર્થ એવો થાય છે કે પોતે કાંઇ કામ ન કરતાં બીજા પાસે તે કામ કરાવવું. પ્રેરકભેદને અંગ્રેજીમાં The Causal કે Causative Form કહે છે. ગુજરાતીમાં પ્રેરકભેદના રૂપ થાય છે, જેમકે વાંચવું–વંચાવવું, લખવું–લખાવવું, બેસવું–બેસાડવું. અંગ્રેજીમાં પ્રેરકભેદનાં રૂપ નથી, પણ cause, make, get એ ક્રિયાપદો વાપરીને પ્રેરકભેદનો અર્થ જણાવે છે.

ઉદાહરણ—હું લખીશ I shall write.

હું તેની પાસે લખાવીશ I shall get him to write

તે બોલશે He will speak.

તે તેની પાસે બોલાવશે He will make him speak.

ફુલો કરમાય છે Flowers wither.

તાપ ફુલોને કરમાવે છે Heat causes the flowers to wither.

૨૭) "હું આ પેટી સમરાવીશ." "અમે ઘર બંધાવ્યું." "તેણે આ પત્ર લખાવ્યો." આ વાક્યોમાં કોની પાસે સમરાવીશ, કે બંધાવ્યું કે લખાવ્યો એ દર્શાવ્યું નથી. એવાં વાક્યોનો તરજુમો કરતાં to have and to get ઘણું કરીને વપરાય છે અને તેના કર્મની પછી ભૂતકૃદંત વપરાય છે, જેમકે:—

હું આ પેટી સમરાવીશ I shall get this box repaired.

અમે ઘર બંધાવ્યું We had a house built.

તેણે આ પત્ર લખાવ્યો He got this letter written.

સૂચના.—"તેણે મોતીચંદ પાસે દસ રૂપીઆ અપાવ્યા." અપાવ્યા=આપવાને કહ્યું He told Motichand to give ten rupees.

૨૮) ભાષાંતરવાક્યો.

ચોકી કરવી to watch
ઝાડી a thicket
ધોરી રસ્તો a main road, a trunk road
સપાટો a blow
લગાવ્યો gave, hit
છ મહીનાની કેદ six months' imprisonment
રોપવું to plant
ભરાઇ રહેવું to lie hidden
ચોકીવાળો a watchman
પાછળ દોડવું to chase, to pursue
(તેને) સજા કરી sentenced him
મ્યુનિસિપાલિટિ a municipality
ઝાડુ કાઢનાર a sweeper
દીવા સળગાવનાર a lamp lighter
અરજી a petition
અધિકારી an officer
સેક્રેટરી a secretary
કચરાપેટી a dust-bin
શેહેર સંરક્ષણ town conservancy
બેસાડવું (માણસને) to seat
બેસાડવું (હીરા) to set
વેચાતું રાખવું to buy, to purchase
તોડી પાડવું to pull down
આરોગ્યતા sanitation
તપાસ રાખવી to look after

૧. તમે મને પૈસા આપશો તો તમારે માટે હું એક પેટી કરાવીશ. ૨. તેણે સીપાઇને પોતાના ઘરની ચોકી કરવાને બેસાડ્યો. ૩. ઘરની પાસે ઝાડી હતી તેમાં બે ચોરો ભરાઇ રહ્યા હતા. ૪. તેઓ ચોકીવાળાને જોઇને નાઠા, પણ ચોકીવાળો તેમની પાછળ દોડ્યો. ૫. તેણે એક ચોરને પોતાની લાકડી વતી એક સપાટો લગાવ્યો અને તેને ભોંય પર પાડ્યો. ૬. તે વખતે અંધારૂં હતું અને વરસાદ પડતો હતો. ૭. જો વરસાદ પડતો ન હોત તો સીપાઇ બીજા ચોરને પણ પકડત. ૮. ચોરે એક અરજી લખાવી અને ન્યાયાધીશ ઉપર (to) મોકલાવી. ૯. ન્યાયાધીશે તેનું (him) માન્યું નહિ અને તેને

૭ મહિનાની કેદની સજા કરી. ૧૦. અને ઘરધણી પાસે સીપાઈને ઇનામ અપાવ્યું. ૧૧. જો મારો કાકો તમારો ઘોડો વેચાતો નહિ રાખે તો હું તેની પાસે રખાવીશ. ૧૨. તમારૂં ઘર બહુ જુનું છે, તમારે તેને સમરાવવું જોઇએ. ૧૩. જો નહિ સમરાવશો તો મ્યુનિસિપાલિટિ તેને તોડી પડાવશે. ૧૪. મ્યુનિસિપાલિટિ (એ) શું છે? ૧૫. જે ખાતું શહેર સંરક્ષણ તથા આરોગ્યતાની તપાસ રાખે છે તેને મ્યુનિસિપાલિટિ કહે છે. ૧૬. સરકાર મ્યુનિસિપાલિટિ પાસે શહેરની તપાસ રખાવે છે. ૧૭. મ્યુનિસિપાલિટિનો મુખ્ય અધિકારી સેક્રેટરી કહેવાય છે. ૧૮. તે ઝાડુ કાઢનારાઓ પાસે રસ્તા વળાવે છે, દીવા સળગાવનારા પાસે રાતે દીવા કરાવે છે, કચરાપેટીઓ સાફ કરાવે છે, ખરાબ રસ્તા અને તુટેલા પુલ સમરાવે છે. ૧૯. શેરશાહે પંજાબથી બંગાળા સુધી એક ધોરી રસ્તો બંધાવ્યો. ૨૦. તે રસ્તાની બેઉ બાજુએ તેણે ઝાડો રોપાવ્યાં કે મુસાફરો તેના છાંયડા તળે બેસે.

પાઠ ૬.

સામાન્ય કૃદંતનો To.

THE 'TO' OF THE INFINITIVE.

૨૯) અંગ્રેજીમાં જ્યારે સામાન્ય કૃદંત કોઇ ક્રિયાપદની પાછળ આવે છે ત્યારે તેનો to અધ્યાહાર હોતો નથી. જેમકે I came to learn. He went to see them. પણ જ્યારે સામાન્ય કૃદંત સહાયકારક ક્રિયાપદની પાછળ આવે છે ત્યારે તેનો 'to' અધ્યાહાર રહે છે, જેમકે I shall go. I do write.

નિયમ ૧—Ought શિવાય બધાં સહાયકારક ક્રિયાપદની પછી સામાન્ય કૃદંતનો to અધ્યાહાર હોય છે, જેમકે I should go, I might take it, They can write.

નિયમ ૨—બીજાં થોડાંક ક્રિયાપદો છે કે જેની પાછળ સામાન્ય કૃદંતનો to અધ્યાહાર રહે છે. તે ક્રિયાપદો let, bid, dare, hear, see, feel, make, need છે. જેમકે He let them go. I heard him speak. You need not go.

૩૦) ભાષાંતરવાક્યો.

વધારે સારો દેશ a better land.
હિમ્મત કરવી to dare
હાલવું ચાલવું to move.
મારવા જતો હતો he was going to kill, he was about to kill.
પાસે close by
પહેલાંતો at first
દોડાદોડ કરવી to run over
સળવળવું to creep
લાગવું to feel
માફ માગવી to beg pardon
ઝબુકવું to flash
જાગી ઉઠવું to awake
ધરતીકંપ an earthquake
વાવું to blow
(વાદળાં) દોડવું to drift
ઘનઘોર થવું to be overcast
ગર્જના કરવી to roar
સપાટી the surface
કોઇના મોઢા સામું જોવું to look a person in the face.

૧. મહેતાજીએ છોકરાંઓને ઘેર જવા ફરમાવ્યું. ૨. મેં તમને કાંઇ બોલતાં સાંભળ્યા. ૩. મા, હું તને એક વધારે સારા દેશ વિષે બોલતાં સાંભળું છું. ૪. આપણે તે દેશ ન

જઇ શકીએ? ૫. કેટલાક ઉંદરોએ એક સિંહને ઝાડ તળે સુતેલો દીઠો. ૬. પેહલાં તો તેઓએ તેની પાસે જવાને હિમ્મત કરી નહિ. ૭. પણ સિંહ તો હાલ્યા ચાલ્યા વિના પડી રહ્યો. ૮. ત્યારે તેઓ તેની પાસે ગયા અને તેના શરીર ઉપર દોડાદોડ કરી મૂકી. ૯. સિંહને તેના શરીર ઉપર કાંઇ સળવળતું લાગ્યું. ૧૦. સિંહ જાગી ઉઠયો અને એક ઉંદરને ઝાલ્યો. ૧૧. સિંહ ઉંદરને મારવા જતો હતો, પણ ઉંદરે સિંહની માફ માગી, તેથી સિંહે તેને જવા દીધો. ૧૨. જ્યારે ધરતીકંપ થાય છે (there is) ત્યારે જમીન અને ઘર હાલતાં આપણને લાગે છે. ૧૩. આપણે આકાશમાં સૂર્ય, ચંદ્ર, તથા તારાઓને ફરતા જોઇએ છીએ. ૧૪. થોડા વખતમાં થડો પવન વાતો અમને લાગ્યો. ૧૫. પછી આકાશમાં કાળાં વાદળાં દોડતાં દેખાયાં. ૧૬. એક કલાકમાં બધું આકાશ ઘનઘોર થઇ ગયું અને કાળાં વાદળાંમાંથી વિજળીને ઝમુકતી અમે જોઇ. ૧૭. પાસે વન હતું, ત્યાં સિંહને ગર્જના કરતા અમે સાંભળ્યા. ૧૮. મેહેતાજીએ આ દાખલો ફરીથી કરવાને તમને ફરમાવ્યું છે. ૧૯. બાપુજી, તમારે ફરી કરવાની જરૂર નથી, કેમકે તમારો દાખલો ખરો છે. ૨૦. કદી ચોરી કરશો ના, કોઇ તમારી પાસે ચોરી કરાવે તો તેને કહો કે પરમેશ્વર બધું જુએ છે, હું તેની આજ્ઞા તોડવાની હિમ્મત કરૂં નહિ. ૨૧. હું બેહરો નથી, આટલું તાણીને બોલવાની તેને જરૂર નથી. ૨૨. આપણે પૃથ્વીને ફરતી જોઇ શકતા નથી કેમકે આપણે પૃથ્વીની સપાટી પર છીએ. ૨૩. જો આપણે ઉંચે આકાશમાં હોત તો પૃથ્વીને ફરતી જોત. ૨૪. તે ચોર અને જૂઠો છે, તમારા મોઢા સામા જોવાની તેની છાતી ચાલતી નથી.

પાઠ ૭.

નામરૂપી સામાન્ય કૃદંત.

THE INFINITIVE USED AS A NOUN.

૩૧) ગુજરાતીમાં તેમજ અંગ્રેજીમાં સામાન્ય કૃદંત (the Infinitive) નામની પેઠે વપરાય છે, એટલે તે ક્રિયાપદનો કર્ત્તા કે કર્મ થઇ શકે છે. To walk is pleasant—આ વાક્યમાં કર્ત્તા to walk છે. I like to walk એમાં to walk કર્મ છે. જો સામાન્ય કૃદંત સકર્મક હોય તો તેનો કર્મ તેની પાછળ આવે; To love our neighbours is our duty આ વાક્યમાં to love our neighbours એ કર્ત્તા છે. I like to read good books એમાં to read good books એ કર્મ છે.

૩૨) અંગ્રેજીમાં the Infinitive ના બે રૂપ છે—To walk અને Walking. આપણે To walk is pleasant ને બદલે Walking is pleasant પણ કહી શકીએ.

સૂચના—યાદ રાખો કે walking એ વર્ત્તમાન કૃદંત તેમજ Infinitive છે. જ્યારે ing વાળું રૂપ (જેવાં કે doing, reading, walking વગેરે) વિશેષણ તરીકે વપરાયું હોય ત્યારે તેને વર્ત્તમાન કૃદંત, present participle કહેવું. પણ જો તે નામ તરીકે વપરાયું હોય ત્યારે તેને the Infinitive કહેવું. એવાં ing વાળાં Infinitive ને GERUND પણ કહે છે.

૩૩) To walk is pleasant એવાં વાક્યોમાં કોઇ વખતે It સર્વનામ વાક્યને આરંભે વપરાય છે અને ખરો કર્ત્તા જે Infinitive હોય છે તે ક્રિયાપદની પાછળ મુકાય છે. જેમકે It is pleasant to walk. To love our neighbours is our

duty—It is our duty to love our neighbours. પદચ્છેદ કરતાં It ને the provisional subject of is કહેવું અને to walk કે to love તેને the real subject of is કહેવું.

૩૪) ભાષાંતરવાકયો.

પરોઢીએ at dawn of day	મોડી રાત સુધી late at night
ખુશકારક pleasant	બહાર ફરવું to be out
હદ કરતાં વધારે too much	પીપ a cask
નુકસાનકારક injurious	ગબડાવવું to roll
શરમ ભરેલું shameful	ખસેડવું to move, to shove
ભણવું to study	માફ માગવી to apologise
મન દઇને શીખવું to study hard	દૂર રહેવું to avoid
સારા દસ્કત લખવા to write a good hand	ખરા મનથી with all the heart
ખડખડ હસવું to laugh loud	ફરજ a duty
તયારી કરવી to prepare	નેમ, હેતુ an aim, an object
જીવતર life	વિદ્યા a science
ડહાપણ wisdom, prudence	માળામાંથી ચોરી કરવી to rob birds' nests
જન્મખોડ a natural defect	ખબરપડવી to come to know
હાંસી કરવી to make fun of	પણ even
અણઘટતું improper	દુઃખ દેવું to give pain
ઉડાઉપણે extravagantly	

☞ નીચે લખેલાં વાક્યોના તરજુમા ત્રણ અથવા ચાર રીતે થાય છે:—

૧. પરોઢીએ ઉઠીને ખેતરમાં ચાલવું ખુશકારક છે. ૨. હદ કરતાં વધારે ખાવું નુકસાનકારક છે. ૩. જૂઠું બોલવું શરમ-ભરેલું છે. ૪. ભણવું જરૂરનું છે. ૫. મન દઇને શીખવું

જરૂરનું છે. ૬. સારા દસ્કત લખવા ઉપયોગી છે. ૭. ખડખડ હસવું મૂર્ખાઇ ભરેલું છે. ૮. મોતને માટે તૈયારી કરવી એ જીવતરનું મોટું ડહાપણ છે. ૯. કોઇની જન્મખોડની હાંસી કરવી એ અણુઘટતું છે. ૧૦. ઉડાઉપણે પૈસા ખરચવા એ બેવકૂફી ભરેલું છે. ૧૧. જુવાન પુરૂષોએ મોડી રાત સુધી બહાર ફરવું એ ખોટું છે. ૧૨. પીપ ગબડાવવું સહેલું પડે છે, પણ પેટી ખસેડવી કઠણ પડે છે. ૧૩. કોઇને નુકસાન કરવું ને પછી માફ માગવી તેના કરતાં નુકસાન કરવાથી દૂર રહેવું એ વધારે સારૂં છે. ૧૪. ઇશ્વરને આપણા ખરા મનથી ચહાવો એ આપણી પહેલી ફરજ છે. ૧૫. પોતાને જેમ ચાહીએ છીએ તેમ બીજા બધાને ચહાવું એ આપણી બીજી ફરજ છે. ૧૬. ખાવું, પીવું, ને ઉંઘવું એ જીંદગીનો હેતુ નથી. ૧૭. ઇશ્વરને ઓળખવો, એ મોટામાં મોટી વિદ્યા છે. ૧૮. ઘણા દહાડા ઉપર બાપાએ મને કહ્યું હતું કે, પક્ષીના માળામાંથી ચોરી કરવી એ ખોટું છે. ૧૯. હવે મને ખબર પડી કે પક્ષીને પણ દુઃખ દેવું એ ખોટું છે.

પાઠ ૮.

સંબંધક ભૂતકૃદંત.

THE CONNECTIVE PARTICIPLE.

૩૫) ગુજરાતીમાં સંબંધક કૃદંત ત્રણ કામ બજાવે છે માટે અંગ્રેજીમાં તેનો અર્થ જણાવવાની ત્રણ રીત થાય છે.

(૧) તેથી સંયુક્ત ક્રિયાપદ સાધિત થાય છે. અર્થમાં કંઇ વધઘટ થઇ હોય તો અંગ્રેજીમાં જણાવવી જોઇએ, જેમકે નાખવું to throw, નાંખી દેવું to throw away. પણ ચઢવું તથા ચઢી જવું બરાબર જેવું છે માટે બેઉને વાસ્તે to climb ચાલશે.

(૨) વાક્યયોગીનું કામ બજાવી બે ક્રિયાપદને જોડે છે ત્યારે અંગ્રેજીમાં બે ક્રિયાપદ એકજ રૂપે આવે છે અને and વચ્ચે આવી જોડી લે છે, જેમકે, તે ચોપડી લઇને ઘેર ગયો He took up the book and went home. વખતે and then આવે છે, જેમકે, લુહાર લોઢું તપાવીને ઘડે છે The blacksmith heats the iron and then forges it.

(૩) સંબંધક કૃદંત કોઇ ક્રિયાનું કારણ બતાવે છે, જેમકે, તમને જોઇને હું ખુશી છું. જોઇને = જોવાથી. લોઢાને તપાવીને નરમ કર્યું. તપાવીને=તપાવવાથી. એ વખતે અંગ્રેજી રૂઢી પ્રમાણે તરજુમો કરવો. હું તમને જોઇને ખુશી છું —I am glad to see you. લોઢાને તપાવીને નરમ કરે છે, They soften iron by heating it. બડબડીને તમે શું મેળવ્યું, What did you gain by complaining ? બડબડીને = બડબડવાથી.

૩૬) ભાષાંતરવાક્યો.

હાંક મારવી to call out, to shout
વાઘરી a bird-catcher
બચ્ચું a young one
ઓળખીતો An acquaintance
રજા માગવી to take leave, to say good-bye
દાડેમ a pomegranate
હશે was, must have been
ખબર ન પડવી to know nothing of
કોઇનું હોવું to belong to some one
ધણી an owner
વચન a promise
પાળવું (વચન) to keep
જૂઠો a liar
પગે લાગવું to fall at the feet of
ખરાબ કરવું to ruin
માગવું to wish, to want
દળણાં દળવાં to grind for hire
કાંતવું to spin
પૂરૂં કરવું to maintain, to support
નાખુશ થવું to be displeased

બીવું to be afraid
શેઠ a master, an employ- [er
વઢવું to scold
કાઢી મુકવું to turn off, to [dismiss
ઉદાસ sad, sorry
પાછા વળવું to return
તપાવવું to heat
ટીપવું to beat
દુર્દશા a sorry plight
પોકેપોક મૂકી રોવું to weep aloud
ચોતરફ on all sides
ઘેરાયલા surrounded
તાબે થવું to surrender

૧. પછી તેણે હાંક મારીને પુછયું કે ઘરમાં કોઇ છે કે ? ૨. એક વાઘરી માળામાંથી પોપટનાં બે બચ્ચાં લઇ ગયો. ૩. પછી મારો ઓળખીતો રજા માગીને નીકળ્યો. ૪. પટેલને ત્રણ છોકરા હતા તેમને બોલાવીને એકેક દાડેમ આપ્યું. ૫. ગજવામાં કાણું હશે તેમાંથી પૈસો નીકળી પડ્યો, પણ તેની ખબર તેને કાંઇ પડી નહિ. ૬. આ પૈસો જે તમને જડ્યો તે કોઇનો હશે માટે તેના ધણીને શોધી કાઢીને આપવો જોઇએ. ૭. મહીનામાં બે વખત આવીને તેણે આ કામ પુરૂં કરી નાખ્યું. ૮. તે છોકરો રાજાને પગે લાગીને બોલ્યો, મને કોઇ ખરાબ કરવા માગે છે. ૯. તેનો બાપ ગરીબ તથા આંધળો હતો તેથી તેની મા દળણાં દળીને તથા કાંતીને તેનું પૂરૂં કરતી. ૧૦. જે વચન આપીને પાળે નહિ તે જૂઠો કહેવાય. ૧૧. ધનુ આ સાંભળીને બહુજ નાખુશ થયો, તે બીધો કે હવે શેઠ વઢશે ને કાઢી મૂકશે. ૧૨. તે ઘણોજ ઉદાસ થઇને પાછો વળ્યો. ૧૩. લુહાર લોઢું તપાવીને હથોડાથી ટીપી ટીપીને ઘડે છે. ૧૪. બાપ પોતાના છોકરાની આવી દુર્દશા જોઇને પોકેપોક મૂકીને રોયો. ૧૫. પોતાને ચોતરફથી ઘેરાયલા જોઇને સિપાઇઓ તાબે થયા.

પાઠ ૯.

કે તરતજ, તેવુંજ, —તાંજ, એટલામાં.

NO SOONER THAN, AS SOON AS, JUST AS.

૩૭) એક ક્રિયા પૂરી થયા પછી બીજી ક્રિયા તરત થાય છે ત્યારે ગુજરાતીમાં તેવુંજ, —તાંજ, કે તરત એવા સંયોગી વાપરે છે. તેને મળતા અંગ્રેજીમાં No sooner than, As soon as, Just as વગેરે શબ્દો છે. As soon as વાપરવાની રીત સેહેલી છે. ઉદાહરણ—પાદશાહી લશ્કર આવ્યું કે તરત બળવાખોર નાસી ગયા. As soon as the royal army came up, the rebels fled. Just as પણ એજ રીતે વપરાય છે Just as the royal army came up, the rebels fled.

No sooner than કાંઈક જૂદી રીતે વપરાય છે. જેમકે સૂર્ય ઉગ્યો નહિ એટલામાં લશ્કરે આગળ ચાલવા માંડ્યું. No sooner did the sun rise than the army marched on.

વળી On કે While ની સાથે gerund પણ વપરાય છે— ગામમાં પેસતાંજ લશ્કરે લોકોને લૂટવા માંડ્યા. On entering the town, the army began to plunder the people. રસ્તે ચાલતાં While walking on the road.

૩૮) **ભાષાંતરવાક્યો.**

લડાઈ a battle	મિઠાઈવાળો a confectioner
ભૂખે અધમૂઓ half starved	સંકટ distress
ગલી a lane	બૂમ a cry
ઉઘાડવું to open	અનુભવ experience
તુચ્છપણું insignificance	મેળવવું to acquire

કેદખાનું a prison
તૈયારી કરવી to prepare
વાડ a hedge
અહીં તહીં here and there
---થી થવું to form (સકર્મક)
વહારે ધાવું to run to one's relief or succour
ચૂકી જવું (ગાડી) to miss
સમજણા થવું to come to years of discretion
ચઢવું to climb
દેખાવ a sight, a scene
જૂથ groves
પહાડી કિલ્લો a hill fortress
નમાવવું to bow
હડસેલો મારી with a push
પહોંચવું to reach (સકર્મક)
ઉપડવું to start
લૂટવું to plunder
સાંઢણી a fleet camel
હદપાર beyond the limits
પોહો ફાટતાં at dawn, at the break of day [lovely
મનોહર, રમણિક charming,
આવી રહ્યા spread
સ્ફાટિક marble

☞ નીચે લખેલાં વાક્યોનો તરજુમો જેટલી રીતે થઇ શકે તેટલી રીતે કરો.

૧. બીજે દહાડે સૂર્ય ઉગતાંજ લડાઇ શરૂ થઇ. ૨. ગલીમાંથી જતાં અમને એક ભૂખે અધમૂઓ થયલો કુતરો મળ્યો. ૩. તેની રાંકટની બૂમ સાંભળતાંજ તેઓ તેની વહારે ધાયા. ૪. જૂદા જૂદા દેશોમાં ફરતાં ફરતાં મેં ઘણો અનુભવ મેળવ્યો છે. ૫. એક હડસેલો મારી બારણું ઉઘાડ્યું તેવાંજ બધાં છોકરાં તેની બણી દોડી આવ્યાં. ૬. આજે સવારે હું ગાડી ચૂકી ગયો, કેમકે હું સ્ટેશને પહોંચ્યો એટલામાં ગાડી ઉપડી. ૭. વનરાજ સમજણો થયો એટલે જુવડના માણસોને લૂટી લેવા લાગ્યો. ૮. જેવો કરણ ઘાયલ થઇને પડ્યો કે તરત હરપાળ તેને સાંઢણી પર બેસાડી ગુજરાતની હદ પાર લઇ ગયો. ૯. જેવો શીવાજી દિલ્હીના કેદખાનામાંથી નાઠો તેવો લડાઇને માટે તૈયારી કરવા મંડ્યો. ૧૦. પોહો ફાટતાં અમે ટેકરી પર ચઢવા માંડ્યું.

૧૧. શિખરે પહોંચતાંજ કેવો રમણિક દેખાવ અમારી નજર આગળ આવી રહ્યો હતો. ૧૨. સ્વચ્છ આકાશ, લીલાં ખેતરો, ગુલાબની વાડો, અહીંતહીં સુંદર ઝાડના જૂથ, સ્ફટિકનાં દેહરાં, પહાડી કિલ્લા—આથી એક મનોહર દેખાવ થઇ રહ્યો હતો. ૧૩. આ દેખાવ જોતાંને વાર માણસ પોતાનું તુચ્છપણું જોય છે અને ઇશ્વરની શક્તિ આગળ પોતાનું માથું નમાવે છે. ૧૪. જુવાન માણસોને દુનીઆનો સહજ અનુભવ મળતાંને વાર તે નમ્ર બને છે. ૧૫. અનુભવ એ મોટો શિક્ષક છે, એના પાઠ કોઇ વિસરતું નથી. ૧૬. જેવો છોકરો સમજણો થાય છે કે તે ધીમે ધીમે અનુભવ મેળવતો થાય છે. ૧૭. તે છોકરો ફળ તોડવાને ઝાડ પર ચઢયો, પણ વાડીવાળાને જોતાંને વાર કુદી પડ્યો અને નાઠો. ૧૮. જેવું હમીરનું લશ્કર ઘેરાઇ ગયું કે તરત ભુવડ તેની વહારે ધાયો. ૧૯. મિઠાઇવાળો આવ્યો કે છોકરાંઓ તેની આસપાસ ફરી વળ્યાં.

પાઠ ૧૦.

Too અને Enough વિષે.

૩૯) આગલી ચોપડી (પાઠમાળા ભાગ ૨) માં તમે very અને much વિષે શીખયા છો. Too નો અર્થ very અને much ને મળતો છે. તેનો પણ અર્થ બહુ, ઘણું, વિશેષ એવો થાય છે. એ મળતાપણાને લીધે વિદ્યાર્થીઓ too નો વારંવાર ખોટો ઉપયોગ કરે છે; જેમકે The Sun is too bright; honey is too sweet; our class is too large. આ વાક્યોમાં too ને ઠેકાણે very જોઇએ. The Sun is very bright વગેરે.

૪૦) Too નો અર્થ બહુ, વધારે એવો થાય છે ખરો, પણ તેમાં હદ, યોગ્યતા વગેરેનો અર્થ સમાયલો છે. Too large કહે ત્યારે જોઇએ તે કરતાં મોટો, હદ કરતાં મોટો એવો અર્થ થાય છે. Too long એટલે જોઇએ તે કરતાં, હદ કરતાં લાંબું. જો કોઇ માણસ નબળો હોય તો છોકરાઓ કહે છે કે He is too weak. આ ખોટું છે. જો હદ કે પ્રમાણ બતાવીએ તો too ચાલે; જેમકે, He is too weak to stir out of his room. આ ઉદાહરણમાં પ્રમાણ શું આપ્યું છે? To stir out of his room પોતાના ઓરડામાંથી બહાર નીકળવાને. તે પોતાના ઓરડામાંથી બહાર નીકળે તે કરતાં તે વધારે નબળો છે, એટલે તે એટલો નબળો છે કે પોતાના ઓરડામાંથી તે નીકળી શકતો નથી. This coat is too big for you=તમને બેસતો આવે તે પ્રમાણ કરતાં ડગલો મોટો છે. He is too good a boy to tell a lie—જૂઠું બોલવું એ હદ છે તે કરતાં આ છોકરો વધારે સારો છે, એટલે તે એવો સારો છે કે જૂઠું બોલે નહિ.

સૂચના ૧—જ્યાં હદ કે પ્રમાણ કે યોગ્યતાના વિચાર જણાતો હોય ત્યાં too વાપરવો. નહિ તો very કે much નો ઉપયોગ કરવો.

સૂચના ૨—very ને ઠેકાણે too આવે ત્યારે વિશેષણની પછી article મુકવો જેમકે, a very good boy—too good a boy, a very old man—too old a man.

૪૧) Enough નો અર્થ જોઇએ એટલું, ચાલે તેવું, બસ, ઠીક એવો થાય છે. Too થી Enough નો અર્થ ઉલટો છે. It is too sweet જોઇએ તે કરતાં તે વધારે મીઠું છે. It is sweet enough તે જોઇએ તેટલું મીઠું છે. યાદ રાખો કે ઘણું

ફરીને enough વિશેષણની પાછળ આવે છે. લંબાઇમાં આ ઓરડો ઠીક છે. This room is long enough. એટલું મને ચાલશે, એટલું ઠીક છે It is enough for me.

૪૨) ભાષાંતરવાકયો.

ચાલવું, ઠીક હોવું to do
ગાડી મળવી to catch the train.
ઉતાવળ કરવી to be in a hurry
—ને નકામું of no use to—
જોસ્તાન a satchel
જગ્યા, નોકરી a post
માવું to contain
તેમાં માય છે it contains
સાથે ચાલવું to walk abreast
ખારૂં brackish
રાહ જોવી to wait for
એદી a glutton

૧. આ કાગળ નહિ ચાલશે, તે બહુ ટુંકો છો. ૨. એ જોઇએ તેટલો લાંબો છે. ૩. તમે ખુબ વાંચ્યું, હવે બેસી જાઓ. ૪. તમે એટલા મોડા આવ્યા કે તમને ગાડી મળી નહિ. ૫. કેમ ઉતાવળ કરો છો? આપણને વખત પૂરતો છે. ૬. સાહેબ, આ જગ્યા મને આપશો? ૭. ના, તમે બહુ નાના છો. ૮. વર્ગમાં ચાલીસ છોકરાઓ છે, આટલા ખડિયા નહિ ચાલે. ૯. મોહન, આ જોસ્તાન તને નકામું છે, એ બહુ નાનું છે, મને આપી દે. ૧૦. મને જોઇએ તેવડું મોટું છે. ૧૧. દસ ચોપડીઓ એમાં માઇ શકશે? ૧૨. મને લાગે છે કે દસ ચોપડીઓ માય તેટલું મોટું એ નથી. ૧૩. આ રસ્તો એટલો સાંકડો છે કે બે માણસો સાથેસાથે ચાલી શકે નહિ. ૧૪. આ કુવાનું પાણી એટલું ખારૂં છે કે તે પીવાય નહિ. ૧૫. તે બાયડી ઘરડી છે, તેનાથી એટલે દુર ચલાય નહિ. ૧૬. શું મને આટલુંજ આપો છો? ૧૭. જો વધારે જોઇએ તો આપીશ.

૧૮. તમે એટલી ઉતાવળ કરી કે અમારે માટે પાંચ મિનિટ પણ થોભ્યાં નહિ. ૧૯. બે કલાક સુધી તમારી રાહ જોઇ; પછી સોરાબ બોલ્યો, "હવે ચાલો, આપણે બહુ રાહ જોઇ છે." ૨૦. જે માણસ બહુજ ખાય તેને એદી કહે છે. ૨૧. ઘણું ઉંઘવું એ આળસનું ચિન્હ છે.

પાઠ ૧૧.

So અને Such વિષે.

૪૩) So અને such નો અર્થ એવું અથવા એટલું થાય છે. એવો સારો છોકરો = such a good boy અથવા so good a boy. એટલું મોટું પ્રાણી such a large animal અથવા so large an animal.

Such એ દર્શક વિશેષણ છે અને તે નામ આગળ અથવા નામ આગળ વિશેષણ હોય તો વિશેષણ આગળ આવી શકે. જેમકે, I never saw such a man અથવા I never saw such a good man.

So એ ક્રિયાવિશેષણ છે અને તે નામ આગળ એકલું ન આવે પણ નામ આગળ વિશેષણ હોય તો તે વિશેષણ આગળ આવે છે, જેમકે, I never saw so good a man.

૪૪) Such વિષે તમે શીખ્યા છો કે a આર્ટિકલ such ની પછી આવે છે. A such boy નહિ પણ such a boy કહેવું. હવે નામની સાથે જો વિશેષણ હોય (જેમકે, a good boy, an old man) તો so અને such ની નીચે પ્રમાણે ગોઠવણ કરવી—

Such a good boy, such a wise man.
So good a boy, so wise a man.

૪૫) તે એવો સારો છોકરો છે કે તે જૂઠું બોલે નહિ = He is so good a boy that he will not tell a lie. આ વાક્યમાં so ને બદલે too વાપરીએ તો આમ બોલાય—He is too good a boy to tell a lie. It is so hot that I cannot go out અથવા It is too hot for me to go out. He is so old that he cannot learn અથવા He is too old to learn.

૪૬) ભાષાંતરવાક્યો.

વખતસર in time, betimes	છેતરવું to cheat
પ્રામાણીકપણું honesty	ટેકવાળો proud
નીતિ policy	એટલા બધા so many
મૂલ્યવાન precious	આગળ before, formerly
મહારાજ્ય an empire	

જ્યાં બને ત્યાં so અને too વાપરી તરજુમો કરો.—

૧. તે એટલો માંદો છે કે તેનાથી ચલાતું નથી. ૨. જો આપણે આટલી ઉતાવળથી ચાલીશું તો વખતસર પહોંચીશું. ૩. તેઓ એટલા મોડા આવ્યા કે તેમને ગાડી મળી નહિ. ૪. સારૂં નામ (એ) એવી મૂલ્યવાન વસ્તુ છે કે સોના અને રૂપા કરતાં તેની કિંમત વધારે છે. ૫. બ્રિટિશ મહારાજ્ય દુનિયામાં સૌથી મોટું છે; એવડું મોટું રાજ્ય કદી આગળ ન હતું. ૬. આ દુકાનદાર એવો પ્રમાણિક છે કે તે કદી કોઇને છેતરતો નથી. ૭. પ્રામાણિકપણું એ સૌથી સારી નીતિ છે. ૮. આકાશમાં તારા એટલા બધા છે કે તે ગણી શકાતા નથી. ૯. આ આંધળો માણસ ગરીબ છે, પણ તે એવો ટેકવાળો છે કે તે ભીખ માગતો નથી. ૧૦. તે એટલો આળસુ હતો કે પથારી ઉપરથી વખતસર ઉઠતો નહિ.

૪૭) નીચેના વાક્યમાં too ને બદલે so અને so ને ઠેકાણે too વાપરો—

1. You are so late that you cannot be in time for the examination. 2. It is so hot that one cannot walk comfortably. 3. He is too miserly to give you even a pie. 4. The salary is too small for him to support his large family. 5. He is so great a rogue that we cannot deal with him. 6. He says that he is so busy that he cannot attend to his son's education. 7. The man is too ragged to be fit company for gentlemen. 8. The news is too good to be true. 9. Strike me if you will; I love you so much that I will never strike you again.

પાઠ ૧૨.

બને તેટલું, બને તેમ.

As Possible.

૪૮) જેટલું–તેટલું, જેમ–તેમ, જેવડું–તેવડું એવા શબ્દોનો તરજુમો અંગ્રેજીમાં બે as ની વચ્ચે વિશેષણ કે ક્રિયાવિશેષણ મૂકીને કરે છે, જેમકે, જેટલું વહેલું તેટલું as soon as, જેમ ધીમે તેમ as slow as, જેવડો ઉંચો તેવડો as tall as.

૪૯) બને તેટલું વહેલું, જેમ બને તેમ ધીમે, એવા શબ્દો આવે ત્યારે as soon as possible, as slow as possible, એમ તરજુમો કરવો. કોઇ વેળા possible ને બદલે can પણ વાપરે છે, જેમકે, as soon as you can, as much as he could.

૫૦) નીચેનાં ઉદાહરણ ધ્યાનમાં રાખી, ઘટે તે વિશેષણ કે ક્રિયાવિશેષણ લઈને તરજુમો કરવો.

બને તેટલું થોડું (જથ્થો) as little as possible.
બને તેટલાં થોડાં (સંખ્યા) as few as possible.
બને તેટલું વધારે (જથ્થો) as much as possible.
બને તેટલાં વધારે (સંખ્યા) as many as possible.
બને તેમ જલદી as fast as possible.
બને તેટલું ધીરે as slow as possible.

સૂચના ૧—ઉપલાં ઉદાહરણોમાં જેટલું, જેમ, અધ્યાહાર છે. (જેમ) બને તેમ જલદી લખો Write as fast as possible, અથવા Write as fast as you can. (જેટલું) બન્યું તેટલું ઉંડું ખોદ્યું We dug as deep as possible, અથવા We dug as deep as we could.

સૂચના ૨—યાદ રાખો કે અંગ્રેજીમાં તેટલું, તેમ, તેવડું. એ પહેલા પક્ષમાં આવે છે અને જેટલું, જેમ, જેવડું એ બીજા પક્ષમાં આવે છે. પહેલા as નો અર્થ તેટલું, તેમ, તેવડું થાય છે; અને બીજા as નો અર્થ જેટલું, જેમ, જેવડું થાય છે. We dug as deep અમે તેટલું ઉંડું ખોદ્યું, as we could જેટલું (અમારાથી) બન્યું. Speak as distinctly as possible બોલો તેટલું સ્પષ્ટ, જેટલું (તમથી) બને. તેણે બન્યું તેટલું કીધું = (જેટલું તેનાથી) બન્યું તેટલું તેણે કીધું He did all he could. બનશે તેટલું કરીશ I will do all I can અથવા I will do as much as I can.

૫૧) ભાષાંતરંવાકયો.

ખગોળવેત્તા an astronomer
ધૂમકેતુ a comet
નુકસાનકારક noxious
મુસાફરી કરવી to travel
બહાદુર brave
લડવૈયો a soldier, a warrior
ભણી towards, in the direction of
બચાવવું to protect
સોબત તેવી અસર a man is influenced by the company he keeps
બહારવટિયો an outlaw
મજૂર, હેલકરી a porter
બપોરની mid-day
દાબી નાખવું to suppress
કર a tax
નાખવા (કર) to impose
ધ્યાનથી attentively
સાફ neatly
રૈયત subjects
ડાઘાડપકાવાળો blotted
મેલું slovenly
પેટી a trunk
ભરવું to pack
મહેનત કરવી to try.
વિદ્યાર્થી a student
વારંવાર frequently
સંભાળથી carefully
શબ્દકોષ a dictionary
થઇ રહેવું to be over
પૈસા money (જથ્થો)
ઉમંગી energetic, zealous

☞ પ્રત્યેક વાક્યનો તરજુમો જેટલી રીતે થાય તેટલી રીતે કરો.

૧. ખગોળવેત્તાએ ધૂમકેતુ જોવાને બન્યું તેટલું કીધું. ૨. જ્યારે કોઇ નુકસાનકારક પ્રાણીને મારવું હોય (is to be) ત્યારે જેમ બને તેમ જલદીથી મારવું. ૩. તમારી પરીક્ષા થઇ રહ્યા પછી જેમ બને તેમ જલદીથી તમે પાછા આવજો. ૪. જ્યારે તમે મુસાફરી કરતા હો ત્યારે જેમ બને તેમ થોડા પૈસા ખરચજો. ૫. વિક્રમ બહાદુર લડવૈયો હતો, તેણે પોતાના દેશને બચાવવાને પોતાથી બન્યું તેટલું કીધું. ૬. આ છોકરો જેમ બને તેમ ધ્યાનથી શીખે છે, કારણ કે તેના સોબતીઓ ઉમંગી વિદ્યાર્થીઓ

છે. ૭. જેમ બને તેમ થોડા સોબતીઓ રાખો, અને તે સારા હોવા જોઇએ, કેમકે સોબત તેવી અસર. ૮. તમારા પાઠ જેમ બને તેમ સંભાળથી લખો. ૯. જો તમે તમારી લાકડી મારી ભણી નાખો તો તેવતી મારાથી થાય તેટલી મહેનત કરીને તમને કાઢું. ૧૦. તમે ઘણા ખરાબ લખનાર છો, કારણ કે તમારા પરીક્ષાના કાગળો ડાઘાડપકાવાળા તથા મેલા હોય છે. તમારે (તો) જેમ બને તેમ સાફ લખવું જોઇએ. ૧૧. સરકારે બારવટિયાઓને દાબી નાખવાને પોતાથી બનતું કીધું છે. ૧૨. તમે જઇને એક મજૂરને જેમ બને તેમ જલદીથી બોલાવો, મારે આજ બપોરની ગાડીમાં જવું છે. ૧૩. ડાહ્યો રાજા જેમ બને તેમ રૈયત ઉપર થોડા કર નાખે છે. ૧૪. મેં મારી પેટીમાં જેટલાં બન્યાં તેટલાં લૂગડાં ભર્યાં. ૧૫. વિદ્યાર્થીઓએ શબ્દકોષનો જેમ બને તેમ વારંવાર ઉપયોગ કરવો જોઇએ.

પાઠ ૧૩.

૫૨) અંશ સંખ્યાર્થ તથા આવૃત્તિવાચક વિશેષણ.

FRACTIONAL NUMBERS તથા MULTIPLICATIVE ADJECTIVES.

પા a quarter.	સવા one and a quarter.
અર્ધ a half.	અઢી two and a half.
પોણું three-fourths, three-quarters.	સાડાત્રણ three and a half.
	સવાત્રણવાગે at a quarter past three.
એકવડું single.	
તેવડું three-fold.	સાડાત્રણવાગે at half-past three.

બેવડું double   ચોવડું four-fold.*

તેના જેવડું as large as that, the size of that.

તેનું અર્ધું half the size of that, half as much as that.

તેનું પોણું a quarter less than that, less than that by a quarter.

તેનું સવા a fourth more than that.

તેના સવાગણા twenty-five per cent. more than that.

તેનું દોઢું, તેનું દોઢગણું } half as much (કે large) again as that, larger than that by a half.

તેનું બમણું double that, twice that, as large again as that, twice as large as that, twice the size of that, twice as much as that.

તેના બમણા double the number, twice as many, as many again.

તેનું ત્રમણું, તેનું ત્રણગણું કે ત્રગણું } thrice the size of that, three times as big as.

તેના ત્રમણા, તેના ત્રણગણા } thrice the number of those, three times as many as.

તેનું ચોગણું four times the size of that,† four times as big as that.

તેના ચોગણા four times the number of those, four times as many as those.

---

* પછી five-fold, six-fold, વગેરે.

† પછી five times the size of, six times the size of વગેરે.

૫૩) ભાષાંતરવાકયો.

કલ્લું an anklet
તોલ weight
તોલમાં છે weighs
કીમતવાન, કીમતનું valuable
ઓછું less
કાસદ a messenger, a courier
તારનો સંદેશો a telegram
ગુરૂ long
સ્વર a vowel
લઘુ short
રજાઇ a quilt
વરસ દહાડાનું annual
આમદાની income
મહિનાની monthly
જાડું પાટીયું a thick plank
અછત scarcity
પટ breadth
પ્યાલું a bowl
માવું to contain
પગાર salary
બુચ a cork
મુશ્કેલ difficult
ઉતારૂ a passenger
કિલ્લો a castle
અગાઉ formerly
વડો છોકરો the eldest son
નાનો છોકરો the youngest son
ઓખાણું a riddle
પારખવું to solve
સદગુણ a virtue
દુર્ગુણ a vice
શોક કરવો to grieve at
વસ્તી population
સામે opposite
મલ્લ a wrestler
સુંદર beautiful
પતંગ a kite
ઉડાવવું to fly

☞ નીચે લખેલાં વાક્યનો તરજુમો જેટલી રીતે થાય તેટલી રીતે કરો.

૧. આ કલ્લું તોલમાં સવાશેર છે. ૨. માટે એવાં બે (two of them) અઢીશેર થશે (=થાય). ૩. સોનું રૂપા કરતાં પંદરગણું કીમતવાન છે. ૪. માટે એક તોલા સોનાની કીમત એક તોલા રૂપા કરતાં પંદરગણી થાય છે. ૫. આ મલ્લ કદમાં તમારા કરતાં

બમણો છે. ૬. જો કાસદ સાડાત્રણ વાગતે મારો તારનો સંદેશો લાવશે તો હું એને સાડાત્રણ રૂપીયા આપીશ. ૭. એક ગુરૂસ્વર લઘુસ્વરના કરતાં લંબાઇમાં બમણો (=બમણો લાંબો) છે. ૮. આ મારી રજાઇ એકવડી છે, તમારી બેવડી છે, બાપુની ચોવડી છે, પણ ત્રેવડી કોઇની નથી. ૯. તેની વરસ દહાડાની આમદાની મારી મહિનાની આમદાની કરતાં ઓછી છે. ૧૦. આ જાડું પાટિયું પેલા કરતાં બમણું જાડું છે. ૧૧. ગયે વરસે અનાજની બહુ અછત હતી, પણ આ વરસે તેની અર્ધી પણ નથી. ૧૨. નર્મદાનો પટ તાપી નદીના કરતાં દોઢો છે. ૧૩. આ પ્યાલું પેલાનું અર્ધુંએ નથી. ૧૪. તેથી એમાં તેનું અર્ધુંએ ન માય. ૧૫. તેનો પગાર મારા કરતાં સવાગણો છે. ૧૬. આ બુચ ખડિયાના મોં જેટલોજ છે. ૧૭. કાલ કરતાં આજે સવાગણા છોકરા નિશાળમાં હાજર છે. ૧૮. આજનો પાઠ ગઇ કાલના પાઠ કરતાં બમણો લાંબો અને ત્રણગણો મુશ્કેલ છે. ૧૯. કાલ કરતાં આજે બમણા ઉતારૂ આવ્યા. ૨૦. કિલ્લો અગાઉ હતો તેના કરતાં હમણા બમણો મોટો છે. ૨૧. હાલ તેની ઉમર તેના વડા છોકરા કરતાં બમણી અને નાના છોકરા કરતાં ત્રણગણી છે. ૨૨. અંગ્રેજી ઓખાણાં પારખવાં એ ગુજરાતી ઓખાણાં પારખવા કરતાં બમણું અઘરૂં છે. ૨૩. તેના સદ્ગુણ એના દુર્ગુણ કરતાં ત્રણગણા છે. ૨૪. એના બાપના મોત કરતાં એની માના મોતને લીધે (at) એણે બમણો શોક કીધો. ૨૫. મુંબઇની વસ્તી સૂરતના કરતાં દસગણી છે. ૨૬. નિશાળ સામે એક સુંદર મોટો પતંગ ઊડાવ્યો હતો તે માણસ જેવડો ઊંચો હતો.

પાઠ ૧૪.

વગર રહેવું નહિ.

CANNOT BUT, CANNOT HELP, IS SURE TO.

૫૪) **ઉદાહરણ.**

જો છોકરો ઉદ્યાગી હોય તો ભણવામાં આગળ વધ્યા વિના રહે નહિ.	If a boy is industrious he cannot but (is sure to) make progress.
જ્યારે આવી ભૂલો સાંભળે ત્યારે એનાથી હસ્યા વગર રહેવાય નહિ.	He cannot help laughing when he hears such mistakes.

૫૫ **ભાષાંતરવાકયો.**

માયાળુપણે વર્ત્તવું to treat kindly (સકર્મક)
ચહાવું to be fond of
ઉતાવળ કરવી to be in a hurry
નુકસાન કરવું to do an injury
પ્રામાણિક upright. [to
ખરાબ રીતે ચાલવું to conduct oneself badly
નીવડવું to turn out
અદબ રાખવી to be respectful to.
દરરોજ નિશાળે આવવું to be regular in one's attendance.
ઉદ્યાગી diligent
ભણવામાં in one's studies

અસર કરવી to have an influence on [with
ઘરોબો હોવો to be intimate
આડો cross
અનુપકારી disobliging
સાથી a school-fellow
નાપસંદ થવું to be disliked
આખરે ખરાબ પરિણામ થવું to come to a bad end
સૂઝવું to see (સકર્મક)
પશ્ચાત્તાપ કરવો to repent
સુધારવું to improve
તળે at the bottom
બાકું a leak [and then
તત્ક્ષણ immediately; there
તળીએ બેસવું to founder

☞ દરેક વાક્યનો તરજુમો એક કરતાં વધારે રીતે થઇ શકે.

૧. ઘોડો ઘાસ ખાધા વિના રહેતો નથી. ૨. કુતરાની જોડે માયાળુપણે વર્ત્તાય તો તે તેના ધણીને ચાહ્યા વિના રહેતો નથી. ૩. આ છોકરો જો સારી રીતે શીખવાય તો પસાર થયા વગર રહેશે નહિ. ૪. જો તમે ઘણી ઉતાવળ કરો તો તમે ચૂક કર્યા વગર રહેશો નહિ. ૫. અગર જો એણે મને તે નુકસાન કીધું તો પણ મારે કહ્યા વિના ચાલશે નહિ કે તે પ્રામાણિક માણસ છે. ૬. તે છોકરો ખરાબ રીતે ચાલતો હતો તેથી હેડ માસ્તરને તેને ખરાબ સર્ટિફિકેટ આપ્યા વિના ચાલ્યુંજ નહિ. ૭. આ છોકરો સારો નિવડ્યા વગર રહેજ નહિ; તે મહેતાજીની અદબ રાખે છે, દરરોજ નિશાળે આવે છે તથા ભણવામાં ઉદ્યોગી છે. ૮. આવો છોકરો વર્ગના બીજા નિશાળીઆ ઉપર અસર કર્યા વિના રહે નહિ. ૯. જેઓ સઘળા એને ઓળખે છે તેઓ એને માન આપ્યા વગર રહેજ નહિ. ૧૦. તથા જેઓની જોડે એને ઘરોબો છે તેઓ ચાહ્યા વિના રહેજ નહિ. ૧૧. ઘેલાભાઇ એવો આડો અને અનુપકારી છે કે એના સાથીઓથી એ ધિક્કારાયા વિના રહેજ નહિ. ૧૨. એને આખરે ખરાબ પરિણામ થયા વગર રહેવાનું નથી. ૧૩. હું આશા રાખું છું કે એની મૂર્ખાઇ એને સુઝશે, એ પશ્ચાત્તાપ કરશે ને સુધરશે. ૧૪. વહાણની તળેના બાકામાંથી પાણી આવવા માંડ્યું ને તેણે કરીને તે તત્ક્ષણ નીચે બેઠા વિના રહ્યું નહિ.

પાઠ ૧૫.

TO SPEAK, TO TALK, TO SAY, TO TELL.

૫૬) To speak = બોલવું (એટલે મ્હોડામાંથી ઉચ્ચાર કહાડવો), જેમકે તે મુંગો છે, તે બોલી શકતો નથી. He is dumb, he cannot speak.

To talk = બોલવું (એટલે વાત કરવી), જેમકે વર્ગમાં તમારે વાત કરવી નહિ you should not talk in the class.

To say = કાંઇ કહેવું, કોઇને કાંઇ કહેવું, જેમકે તે કહે છે કે આજે ઘણા છોકરા ગેરહાજર છે. He says that many boys are absent to-day. તેણે મને કહ્યું કે ઘણા છોકરા ગેરહાજર છે. He said to me that many boys were absent.

To tell = કાંઇ કહેવું, કોઇને કાંઇ કહેવું. તેણે મને કહ્યું કે, ઘણા છોકરા ગેરહાજર છે. He told me that many boys were absent.

સૂચના—યાદ રાખો કે He said to me અને He told me એમ બોલાય. He said me એ ખોટું છે.

૫૭) જ્યારે કંઇ હુકમ કરવો હોય ત્યારે said ની પછી વાક્ય આવે છે અને tell ની પાછળ Infinitive આવે છે. જેમકે શિક્ષકે તેને કહ્યું કે, પેલી ચોપડી લઇ જાઓ The teacher said to him "Take away that book." The teacher told him to take away that book.

સૂચના ૧—ઉપર જે નિયમો આપ્યા છે તે સામાન્ય નિયમો છે, પણ અંગ્રેજી રૂઢી ઉપર ધ્યાન આપી તરજુમો કરવો. Tell the truth, Speak the truth એમ કહેવાય પણ Say the truth એ કેવળ ખોટું છે. વળી To tell a lie કહેવાય પણ to speak a lie નહિ કહેવાય.

વળી Tell us a good story, Tell me your wants આ પ્રમાણે આજ્ઞાર્થે tell હોય ત્યાં say ઘણું કરીને ન વાપરવો.

સૂચના ૨—કહેવુંનો અર્થ કોઇ વેળા કંઈ નામ કે ઉપમા આપવાનો થાય છે. જેમકે તેણે મને મૂર્ખો કહ્યો, એટલે મૂર્ખ એવું નામ આપ્યું. તેવે પ્રસંગે કહેવુંનો અર્થ call થાય છે. તેણે મને મૂર્ખ કહ્યો He called me a fool.

૫૮) ભાષાંતરવાકયો.

એકે not a single	એકે વખતે at once, altogether
ફરીથી કહેવું to repeat	વાત કહેનાર a story-teller
પુર્વ the east	સભા a meeting
ભોળો plain, simple	અંગ્રેજ an Englishman
મુસાફરી a journey, travels	ગમે તે what you will
—ને આગ લાગવી to take fire	છાલ bark
પહેલો ભાગ the first half	ઉતારવું to take off
દરવાજો a gate	વિદ્યાકળા science and arts
વાર્તા a story	ધામ a seat
રસીક interesting	ઠોઠ a dunce
પાછલો ભાગ the latter half	

૧. માણસ સિવાય કોઇ પ્રાણી (no) બોલી શકાતું નથી. ૨. વર્ગમાં જતાંજ મેં બધા છોકરાઓને એકબીજા જોડે વાતો કરતા દીઠા, પણ બાપુજી એકે શબ્દ ન બોલ્યો. ૩. બાઇએ મને કહ્યું કે, બારી બંધ કરો. ૪. તેઓએ (માનાર્થે) મને ફરમાવ્યું કે, આ પત્ર વાંચીને ફાડી નાખજો. ૫. તમારી મુસાફરીમાં તમે શું શું જોઇ આવ્યા તે અમને નહિ કહો ? ૬. છોકરાઓએ મહેતાજીને કહ્યું કે, સીપાઇ (તો) ઉંઘે છે. ૭. ઘરને આગ કેમ લાગી તે કોઇ અમને કહી શક્યું નહિ. ૮. વાર્તા એટલી રસીક હતી કે રાજાએ વાત કહેનારને તે ફરીથી કહી જવાને ફરમાવ્યું. ૯. આગગાડી ક્યારે આવશે ? ૧૦. તમે જેટલું (થોડું) જાણો છો એટલું હું જાણું છું. ૧૧. અમે

ધાર્યું કે તમે સભામાં બોલશો, પણ તમે (તો) કાંઇ બોલ્યા નહિ. ૧૨. બાગબાને અમને કહ્યું કે, જો આ ઝાડની છાલ ઉતારી લો તો એ ખચ્ચિત મરી જાય. ૧૩. આ વિષે મારે કાંઇ કહેવું છે. ૧૪. તમે વાતનો પહેલો ભાગ કહ્યો, પાછલો ભાગ કેમ નથી કહેતા? ૧૫. તેને કહો કે કાલે સવારે છ વાગે આવે. ૧૬. આ માણસ અંગ્રેજી સારૂં બોલે છે. ૧૭. હા, એ સારૂં બોલે છે ખરો, પણ એક અંગ્રેજ બોલે તેવું એ બોલી શકે નહિ. ૧૮. જો તમે બધા એકે વખતે બોલો તો તમે શું કહો છો તે હું કેમ સમજી શકું? ૧૯. રામદાસ, આનું અંગ્રેજી શું? (=એ અંગ્રેજીમાં કેમ કહો છો). ૨૦. મુંબઇ (એ) હિંદુસ્તાનનું સૌથી મોટું બંદર છે, એને પુર્વનો દરવાજો કહે છે. ૨૧. અસલ ઍથન્સ વિદ્યાકળાનું મુખ્ય ધામ હતું, એને ગ્રીસની આંખ કહેતા. ૨૨. તમે તેને ગમે તે કહો, મૂર્ખ કહો, ઠોઠ કહો, પણ અમારાથી આટલું તો કહ્યા વગર ચાલતું નથી કે તે ભોળો માણસ હતો અને મનમાં જે હોય તે કહી દેતો.

પાઠ ૧૬.

TO REFUSE તથા TO DENY; FOR, SINCE અને AGO; UNTIL અને AS LONG AS.

૫૯) ગુજરાતીમાં જ્યાં એકજ શબ્દ ચાલે ત્યાં કોઇ વેળા અંગ્રેજીમાં જૂદા જૂદા શબ્દો લેવા પડે છે. જેમકે ના કહેવી એને માટે અંગ્રેજીમાં બે શબ્દો છે—to refuse અને to deny. તેમજ થી, થયાં ને માટે for તથા since આવે છે. જ્યાં લગી ને માટે until કે as long as વપરાય છે. અંગ્રેજીમાં આ શબ્દો એક સરખી રીતે વપરાતા નથી.

૬૦) To refuse=ના કહેવી, નાકબૂલ કરવું; એટલે કાંઇ કરવાને ના કહેવી, કાંઇ આપવા કહ્યું હોય તેની ના કહેવી. જેમકે તે વર્ગની બહાર જવા ના કહે છે He refuses to go out of the class. લોકોએ તેને ગાદી આપવા કહી પણ તેણે ના કહી People offered him the crown but he refused it.

To deny=ના કહેવી, નામુક્કર જવું; એટલે કાંઇ પણ કીધું નથી, કહ્યું નથી એમ કહેવું. જેમકે, તે કહે છે કે મેં ચોપડી ચોરી નથી=તે ચોપડી ચોર્યાની ના પાડે છે He denies that he has stolen the book અથવા He denies having stolen the book.

૬૧) Since અને For. અંગ્રેજી બોલનારા દેશી Sinceના સંબંધમાં ઘણી ભૂલો કરે છે. Since five days, since two hours, since a year આવી ભૂલો સાધારણ છે. પાંચ દિવસ થયાં, બે કલાક થયાં, આ વાક્યોમાં **થયાં** ને માટે for વાપરવો જોઇએ, For five days, for two hours. વખતની મુદ્દત કે દરમિયાન બતાવવાનો હોય, પછી પાંચ વર્ષ કે પાચ મિનિટ, તો for વાપરવો. For two years, for the whole day, for an hour, for a minute, એમ બોલાય છે. તે દસ દિવસ થયાં માંદો છે He has been ill for ten days.

Since નો અર્થ **થી** કે **ત્યારેથી** થાય છે. સવારથી તમારી રાહ જોઇએ છીએ We have been waiting for you since morning. તેને ઉપલા વર્ગમાં ચઢાવ્યો ત્યારથી તે ગેરહાજર છે He has been absent since he was promoted to the higher class. આ ઉદાહરણો ઉપરથી દેખાશે

કે Since ની પછી નામ આવે, જેમકે, Since morning, since Christmas, અથવા તો તેની પછી ઉપવાક્ય આવે, જેમકે, Since he was promoted to the higher class, since he went to England. યાદ રાખો કે since ની પછી વખતની મુદ્દત નહિ આવે પણ કંઇ ચોક્કસ વખત (a point of time) બતાવનાર શબ્દ કે વાક્ય આવે. Since two o'clock, since the school closed, since daybreak, since the war began, આ નમુના ધ્યાનમાં રાખો.

૬૨) Since અને Ago. Ago નો અર્થ ની વાત ઉપર એવો થાય છે. બે વરસની વાત ઉપર Two years ago, બે અઠવાડીઆં પર two weeks ago. બે વરસ ઉપર એક ધરતીકંપ થયો હતો There was an earthquake two years ago.

Ago ને ઠેકાણે Since વાપરવો હોય તો વાક્યને ઉલટાવવું. ધરતીકંપ થયાને બે વરસ થયાં છે It is two years since there was an earthquake.

Ago અને Since માં ફેર એટલોજ છે કે Ago વાપરીએ ત્યારે વર્તમાન કાળથી ગણુતા પાછળ જઇએ છીએ અને જ્યારે Since વપરાય છે ત્યારે આપણે ભૂતકાળથી ગણુતા ચાલુ વખત સુધી આવીએ છીએ. ત્રણસો વરસ ઉપર પહેલી અંગ્રેજી કોઠી સુરતમાં થઇ હતી The first English Factory was established in Surat 300 years ago. એમાં આપણે હાલથી ગણુતાં ભૂતકાળ તરફ પાછળ જઇએ છીએ. It is 300 years since the first English Factory was established in Surat. આમાં આપણે ભૂતકાળથી ગણુતાં હાલ સુધી આવીએ છીએ.

૬૩) Till (કે Until) અને As long as. એઉના અર્થ જ્યાં સુધી થાય છે. પણ ફેર એટલો છે કે Till કે Until ની પછી ચોક્કસ વખત (a point of time) બતાવનાર શબ્દ કે વાક્ય જોઇએ, અને As long as ની પછી મુદ્દત (duration of time) બતાવનાર શબ્દ કે વાક્ય જોઇએ. તમે જ્યાં લગી જીવશો ત્યાં લગી સુખી રહેશો You will be happy as long as you live. તે મરશે ત્યાં લગી પસ્તાવો કરશે He will repent till he dies (કે till his death).

૬૪) ભાષાંતરવાક્યો.

ઘરધણી a landlord
ભાડાનામું a lease
જારી કરવું to renew
શરત a condition
આરોપી the accused
-માં હાથ હોવો to have a hand in
ખુન કરવું to commit a [murder
સાફ plainly
વકીલ a lawyer
રાખવું to engage
જામીન પર છોડવું to release on bail
ટીપું a drop
ચોમાસું the rainy season, the monsoon
દુકાળ a famine

માફ માગવી to apologize, to beg pardon
નસ a vein
વફાદાર loyal
સેવા બજાવવી to serve
વિચાર an idea, a notion
વાળ hair
ધોળા થવું to turn grey
પડતી થવી to decline
(આગ) લાગવી to break out
વખતસર punctually
વરસોના વરસ for years
ક્યાં લગી how long
અંધેર misrule, anarchy
રહેવું to continue
અજ્ઞાન ignorant
આભાર માનવો to thank

૧. મોહન પાસે પેનસીલ નથી અને નવી ખરીદવાને તે ના કહે છે. ૨. ઘરધણી ભાડાનામું પાછું જારી કરવા ના કહે છે અને કહે છે કે એવી શરત મેં કરી નથી. ૩. આરોપીએ કહ્યું કે આ કામમાં મારો હાથ નથી. ૪. આરોપીએ સાફ ના કહી કે આ ખુન મેં કર્યું નથી. ૫. તેના મિત્રોએ તેને કહ્યું કે તું એક વકીલને રાખ, પણ તેમ કરવાની તે ના કહે છે. ૬. તેણે પોતાનું નામ, ધંધો, તથા ઉમર કહેવાની ના પાડી. ૭. કોર્ટે તેને જામીન પર છોડવાને ના કહી. ૮. ગયે સાલ એક ધુમકેતુ આકાશમાં દેખાયો હતો (past tense). ૯. બાર મહિના પર એક ધૂમકેતુ દેખાયો હતો. ૧૦. ધુમકેતુને દેખાયાને બાર મહિના થયા છે. ૧૧. જ્યાં સુધી તે માફ માગે નહિ ત્યાં સુધી શિક્ષક તેને વર્ગમાં પાછો બેસાડવાની ના કહે છે. ૧૨. સુરતમાં મોટી આગ લાગી ત્યારથી સુરતની પડતી થવા લાગી. ૧૩. જ્યાં લગી મારી નસોમાં લોહી વહે છે ત્યાં લગી હું સરકારને વફાદાર રહીશ અને મારા દેશની સેવા બજાવીશ. ૧૪. જ્યાં લગી તમે લન્ડન જુઓ નહિ ત્યાં લગી તમને તેની મોટાઇનો વિચાર કદી આવશે નહિ. ૧૫. જ્યાં લગી તમારા વાળ ધોળા થાય નહિ ત્યાં લગી તમે ઘરડા કહેવાઓ નહિ. ૧૬. હમીરે ભુવડને કહ્યું, "જ્યાં લગી પંચાસરમાં સુરપાળ છે ત્યાં સુધી એ શહેર જીતવાની આશા નથી." ૧૭. બસો વરસ સુધી આ મંદીર બંધાતું હતું. ૧૮. આખું ચોમાસું વરસાદનું એક ટીપું પડ્યું નહિ અને બે વરસ લગી દેશમાં દુકાળ રહ્યો. ૧૯. છેલ્લો દુકાળ પડ્યાને દસ વરસ થયાં છે. ૨૦. છ દિવસ થયાં તે નિશાળે વખતસર આવે છે. ૨૧. સોમવારથી તે વખતસર નિશાળે આવે છે. ૨૨. મારો ભાઇ પરણ્યો તેને ત્રણ મહિના થયા છે. ૨૩. વરસોનાં વરસ સુધી આ અંધેર

ચાલ્યું છે અને કોણજાણે ક્યાં લગી તે ચાલશે? ૨૪. જ્યાંલગી લોકો અજ્ઞાન અને આળસુ રહેશે ત્યાં લગી એ અંધેર ચાલશે. ૨૫. તમારૂં ઘડીઆળ ખોવાઇ ગયું છે, તમે નવું લો ત્યાં સુધી મારૂં વાપરજો. ૨૬. તમારો આભાર માનું છું, પણ જ્યાં સુધી મંછારામનું ઘડીઆળ વાપરૂં છું ત્યાં લગી મને નવું લેવાની જરૂર નથી.

પાઠ ૧૭.

OTHER, ANOTHER, OTHERS.

૬૫) Other, Another એનો અર્થ બીજો, બીજી કે બીજું થાય છે. એ શબ્દો વાપરતાં ઘણી ભૂલો થાય છે. આપણે પહેલાં Another ની વાત કરીએ.

અ) Another એ શબ્દ an અને other નો બનેલો છે. An બીજા શબ્દો આગળ મૂકવામાં આવે છે, પણ other ની સાથે તો જોડી દેવામાં આવે છે. Another એકલો સર્વનામ તરીકે અથવા બીજા નામ આગળ વિશેષણ તરીકે વપરાય છે, પણ તે એક વચનેજ વપરાય; જેમકે I cannot write with this pen, I must get another.

"Have you yet another brother?"

સૂચના—વિદ્યાર્થીઓ ઘણીવાર the another લખે છે. એ ખોટું છે. Another માં an તો આર્ટિકલ છેજ, વળી the તેની આગળ કેમ આવે?

આ) Other એકલો વપરાતો નથી. એની આગળ કોઇ નામ જોઇએ, અથવા તો the other, others એમ the સાથે કે બહુવચને વપરાય છે; જેમકે—
Have you not other balls besides these?

These workmen are old, we must get others. You had two balls; here is one, where is the other?

ઇ) બે વસ્તુમાંથી એકની વાત કરી બીજાને માટે બોલીએ તો the other વપરાય અને બેથી વધારે વસ્તુ હોય તો બીજા કે અન્યને માટે another વાપરવું. I have two pencils; I shall keep one for myself, you may take the other. This pencil is bad, I must get another.

ઈ) વગેરે, ઇત્યાદિનો અર્થ 'અને બીજા' એવો થાય છે. તેને માટે અંગ્રેજીમાં and others વપરાય છે. પણ એ વાપરવામાં ઘણાઓ ભૂલ કરે છે. Haidar, Shivaji and others rose from a humble position એમ કહેવું બરાબર છે; પણ Tables, chairs and others એમ નહિ ચાલે. Tables, chairs, &c., (et cetera = અને બીજા) એમ બોલવું.

૬૬) ભાષાંતરવાકયો.

—નું હોવું to belong	વિષય a subject
અસલના ancient	નિંદા કરવી to revile
યાહુદીઓ the Jews	લિલામ, હરાજી an auction
ચીનાઓ the Chinese	ઝવેરી a jeweller
ગ્રીક લોકો the Greeks	તે દીવસે the other day
રોમન લોકો the Romans	બીજે દીવસે the next day
શોધક a discoverer	અપમાન an insult
થઇ (= જઇ) sailing	સહન કરવું to put up with, to tolerate
શિવાય besides (ઉમેરવું)	
શિવાય except (બાદ કરવું)	મૂકવું (ઈંડું) to lay

૧. સોનું બીજી બધી ધાતુ કરતાં ભારે છે. ૨. આ મારી પેટી નથી, એ કોઇ બીજાની છે. ૩. ચંદ્રની એકજ બાજુ આપણે જોઇએ છીએ, બીજી આપણે જોઇ શકતા નથી. ૪. પૅસિફિક મહાસાગરની એક બાજુએ એશ્યા છે, અને બીજી બાજુએ અમેરિકા છે. ૫. ખગોળશાસ્ત્ર (કંઇ) નવું શાસ્ત્ર નથી, અસલના હિંદુઓ, યાહુદીઓ, ચીનાઓ વગેરે પ્રજાઓને ખગોળનું સારૂં જ્ઞાન હતું. ૬. ગ્રીક લોકો, રોમન લોકો અને બીજાઓ તે કાંઇક જાણતા હતા. ૭. ભાસ્કરાચાર્ય એક મોટો હિંદુ ખગોળવેત્તા થઇ ગયો છે (૧૧૧૪). ૮. તેની પહેલાં એક બીજો થઇ ગયો હતો, તેનું નામ વરાહમિહિર હતું. ૯. કોલંબસ એક મહાન શોધક હતો, બીજા કોઇ વિષે તમો જાણો છો ? ૧૦. હાજી, વાસ્કો ડી ગામા પોર્ટુગાલથી નીકળી, આફ્રિકાની દક્ષિણે થઇ હિંદુસ્તાન આવ્યો હતો. ૧૧. એ શિવાય બીજા ઘણા શોધકો થઇ ગયા છે. ૧૨. ભૂગોળ શિવાય તે બધા વિષયમાં નાપાસ થયો છે. ૧૩. રણજીતસીંહ શિવાય પંજાબનો કોઇ મોટો રાજા થયો નથી. ૧૪. આપણી નિશાળની જૂની ખુરસીઓ, પાટલીઓ, મેજ વગેરે હરાજી કરીને વેચવાની છે. ૧૫. જો કોઇ તમારી નિંદા કરે તો તેમને કરવા દો, તમારે કોઇની નિંદા કરવી નહિ. ૧૬. હું ઝવેરીને ત્યાં ગયો કેમકે મારે એક વીંટી લેવી હતી. ૧૭. તેણે મને એક બતાવી, પછી બીજી, પછી વળી બીજી, પણ મને એકે પસંદ ન આવી. ૧૮. બીજે દિવસે હું ફરી તેને ત્યાં ગયો અને કહ્યું તમે મને તે દિવસે જે વીંટી દેખાડી હતી તેવી આ વીંટીઓ નથી. ૧૯. આના જેવો બીજો બાગ આ શહેરમાં છે ? ૨૦. બીજા ઘણા બાગ છે, પણ તે શહેરના બીજા ભાગોમાં છે. ૨૧. મારી જગાએ બીજો હોત તો તે આ અપમાન સહન ન

કરત. ૨૨. એક માણસ એક વાત કહે છે બીજો બીજી વાત કહે છે. ૨૩. મરઘીએ ઘાસમાં ઈંડું મુક્યું છે, કાલે બીજું ત્યાંજ મુકશે.

પાઠ ૧૮.

પરોક્ષ રચના.

THE INDIRECT CONSTRUCTION.

૬૭) "મહેતાજીએ કહ્યું કે હું કામમાં છું." આ વાક્યનો અંગ્રેજીમાં બે રીતે તરજુમો થાય—

The teacher said "I am busy."

The teacher said that he was busy.

પહેલી રીતને the direct construction, સીધી રચના કહે છે. એમાં બોલનારના શબ્દોજ આવે છે.

બીજી રીતને the indirect construction, પરોક્ષ રચના કહે છે. એમાં બોલનારના શબ્દો નથી આવતા, પણ તેનું જે કહેલું તેની હકીકત આવે છે.

સૂચના.—પરોક્ષ રચનામાં કાળાન્વય, the sequence of tenses ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. વળી સર્વનામના પુરૂષમાં અગત્યના ફેરફાર કરવા પડે છે તે ઉપર પણ લક્ષ આપવું જરૂરનું છે.

૬૮) The teacher said એ મુખ્ય વાક્ય છે એમાંનો ક્રિયાપદ said એ અંગ્રેજીમાં the reporting verb કહેવાય છે અને "I am busy" એ ઉપવાક્યને the reported speech કહે છે.

૬૯) **નિયમ ૧**—જો reporting verb વર્તમાન કે ભવિષ્યકાળનું હોય તો reported speech માંના ક્રિયાપદના કાળમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી. પણ જો reporting verb ભૂતકાળનું હોય તો reported speech ના ક્રિયાપદને ભૂતકાળનું રૂપ આપવું પડે છે. જેમકે, The teacher *said* that he *was* busy.

સૂચના.—"શિક્ષકે કહ્યું કે હું કામમાં છું" એ વાક્યમાં "શિક્ષક" બોલનાર (the speaker) છે. પણ જો ગોપાળ ચીમનને કહે કે "શિક્ષકે કહ્યું કે હું કામમાં છું" તો ગોપાળ reporter (બીજાને હકીકત કહેનાર) કહેવાય. The speaker અને the reporter એ બેનો સંબંધ ધ્યાનમાં રાખવો; અને યાદ રાખવું કે બોલનાર કે હકીકત કહેનાર પોતાને માટે હમેશાં "હું" વાપરશે અને જેને તે કહી સંભળાવે છે તેને માટે "તું" કે "તમે" વાપરશે અને બીજા બધાને માટે "તે" કે "તેઓ" વાપરશે. જેમકે, એક શિક્ષક તેના વર્ગના છોકરાઓને કહે I am very glad to see you. એક જણ આ સાંભળીને બીજાને કહે The teacher said to the boys, "I am very glad to see you." અથવા The teacher said to the boys that he was very glad to see them. પણ છોકરાઓમાંનો કોઇ કહે તો તે આમ કહેશે The teacher said to us that he was very glad to see us. હવે કોઇ બીજો માણસ છોકરાઓને કહે તો તે આમ કહેશે The teacher said to you that he was very glad to see you.

નિયમ ૨—બોલનાર કે હકીકત કહેનાર (the speaker and the reporter) પોતાને માટે હમેશાં "હું" કે "અમે"

વાપરે છે, જેની સાથે વાત કરે છે કે જેને હકીકત સંભળાવે છે તેને માટે "તું" કે "તમે" વાપરે છે, અને બીજા બધાને માટે "તે" કે "તેઓ" વાપરે છે.

ઉદાહરણો.

Gopal said to me "You have spoken the truth."
Gopal said to me that I had spoken the truth.

Gopal said to you "You have spoken the truth."
Gopal said to you that you had spoken the truth.

I said to Gopal "You are an honest fellow."
I said to Gopal that he was an honest fellow.

૭૦) ઉપલા નિયમો સામાન્ય છે, પણ જો વાક્ય પ્રશ્નાર્થ કે આજ્ઞાર્થ હોય તો નીચે લખેલા નિયમો લાગુ પડે છે.

નિયમ ૧—જો પ્રશ્નનો જવાબ હા કે ના આવતો હોય તો reporting verb *said* ને બદલે *ask* કે *enquire* વાપરવું અને સંયોગી that ને બદલે if કે whether વાપરવો અને ક્રિયાપદને કર્ત્તાની પછી મુકવો, જેમકે—

He said to me "Are you ready?"
He asked me if I was ready.

નિયમ ૨—જો પ્રશ્નનો જવાબ હા કે ના નો ન હોય તો said ને બદલે ask મુકી ક્રિયાપદને કર્ત્તાની પછી મુકવો. જેમકે—

He said to the boy "Where are you going?"
He asked the boy where he was going.

I said to him "How are you?"
I asked him how he was.

૭૧) આજ્ઞાર્થ હુકમ અથવા વિનંતી બતાવે છે.

નિયમ—જો હુકમનો અર્થ હોય તો reporting verb 'said' ને બદલી તેને ઠેકાણે tell, order, bid, command એ ક્રિયાપદો વાપરવા; અને જો વિનંતીનો અર્થ હોય તો request, ask, beseech, entreat વગેરે ક્રિયાપદો વાપરવાં, અને reported speech માં જે ક્રિયાપદ આજ્ઞાર્થ હોય તેને સામાન્ય કૃદંત બનાવવું.

He said to me "Go and ring the bell."

He told me to go and (to) ring the bell.

He said to the teacher "Please, explain this sum to me."

He requested the teacher to explain that sum to him.

૭૨) ભાષાંતરવાક્યો.

નિર્દોષ innocent	ઉતારવું (હોડી) to launch
–ને મોડું થવું to be late	કુંવરી a princess
પજવવું to molest	ભિખારી a beggar
ખાલી કરવું to vacate	મંગાવવું to send for
બેસવું to sit, to wait	યુદ્ધ a battle
હોડીવાળો a boatman	થવું (લડાઈનું) to be fought

૧. ન્યાયાધીશે તેને કહ્યું કે તું નિર્દોષ છે. ૨. તેણે અમને કહ્યું કે, "તમને મોડું થશે." ૩. મારા બાપાએ પૂછ્યું કે જવાનો વખત થયો છે? ૪. મેં તે બાઈને કહ્યું કે તમારો છોકરો અમને બહુ પજવે છે. ૫. તેઓએ કહ્યું કે અમે જેમ બને તેમ જલદી અહીંથી નીકળીશું. ૬. મેં તેમને કહ્યું કે

હું ઘણો દિલગીર છું, આ કામ હું કરી શકતો નથી. ૭. તે વટેમાર્ગુએ છોકરાઓને પુછ્યું, સૌથી ટુંકો રસ્તો કયો છે? ૮. તે અમલદારે ગામના લોકોને કહ્યું, તમારાં ઘર ખાલી કરો અને જઇને ખેતરોમાં રહો. ૯. અમે અમારા ચાકરને કહ્યું કે અમે પાછા આવીએ ત્યાં લગી અહીં બેસજો. ૧૦. તેણે ન્યાયાધીશને કહ્યું કે હું મારી ભૂલને માટે દિલગીર છું, મને માફ કરો. ૧૧. તેણે હોડીવાળાને કહ્યું, તારી હોડી ઉતાર અને મને પેલે પાર લઇ જા. ૧૨. તે કુંવરીએ રાજાને કહ્યું કે મારા ધણીની વીંટી પેલા આંધળા ભિખારીની આંગળી પર મેં જોઇ છે, એને બોલાવીને એ વીંટી વિષે પૂછો. ૧૩. મેં તેને કહ્યું કે તમે મને આજે મળવા આવ્યા તેથી ખુશી છું, કેમકે એક અઠવાડિયામાં હું મુંબઇ જનાર છું. ૧૪. પછી તેણે પોતાના છોકરા જ્યૉર્જને કહ્યું, આ ઝાડ તેં કાપ્યું? ૧૫. ડોસાએ મને પુછ્યું તું મને ઓળખે છે? ૧૬. મેં ડોસાને પુછ્યું તમે મને ઓળખો છો? ૧૭. શિક્ષકે મને પુછ્યું તમે પેલી ચોપડી મંગાવી? ૧૮. તેણે નાનાં બાળકોને કહ્યું, તમે જાણો છો તમને કોણે પેદા કર્યાં? ૧૯. સિંહે શિયાળને કહ્યું, શું હું વનનો રાજા નથી? ૨૦. મહેતાજીએ છોકરાઓને પુછ્યું, પ્લાસિનું યુદ્ધ ક્યારે થયું તે તમે કહી શકશો?

ભાષાંતરપાઠો.

પાઠ ૧.

બે બાયડીઓ અને છોકરો.

એક છોકરાને માટે બે બાયડીઓને વઢવાઢ થઇ. એક કહે[1] કે, "એ છોકરો મારો છે," અને બીજી કહે કે, "મારો છે."[2] પછી તે બે જણીઓ રાજા પાસે ગઇ અને બોલી, "મહારાજા[3] અમારો ઇન્સાફ કરો."[4] રાજાએ બેઉની વાત સાંભળી લઇને[5] એક સિપાઇને બોલાવ્યો, અને કહ્યું કે "આ છોકરાને કાપીને બે બરાબર કકડા કર,[6] અને એક ભાગ એક બાયડીને આપ અને બીજો ભાગ બીજીને આપ." આ હુકમ સાંભળીને એક તો છાનીમાની ઉભી રહી; પણ બીજીએ બૂમો પાડીને કહ્યું, "રાજા સાહેબ, જો આવોજ ઇન્સાફ હોય તો મારે એ છોકરો નથી જોઇતો. એને જીવવા દો અને પેલીને આપી દો." આ ઉપરથી રાજાએ વિચાર્યું કે "આ છોકરો એનો છે, કેમકે બીજીના મનમાં કશી અરે હોય એમ જણાતું નથી."[7] પછી પેલો છોકરો તેની ખરી માને હવાલે કર્યો અને બીજી બાયડી જે જૂઠું બોલી હતી તેને શિક્ષા કરી.

---

૧. કહે = કહ્યું. ૨. આ પાઠમાં તેમજ એની પછીના પાઠમાં જ્યાં આવાં વાકયો આવે ત્યાં શિક્ષકે પહેલો તરજુમો Direct Const. પ્રમાણે કરાવવો, પછી તે અંગ્રેજી વાકયને ફેરવીને Indirect Const. પ્રમાણે તરજુમો કરાવવો. ૩. મહારાજ, Your Majesty. ૪. અમારો ઇન્સાફ કરો=અમને ઇન્સાફ આપો. ૫. બેઉની વાત સાંભળી લઇને Having heard them both. ૬. કાપીને...કર cut into two equal parts. ૭. કેમકે એવું જણાતું નથી કે ...... એમ આવશે. કાળાન્વય પર ધ્યાન આપજો.

પાઠ ૨.

ડોસો[1] અને તેના દીકરા.

એક ડોસાને પાંચ દીકરા હતા પણ તેઓ સંપસંપીને રહેતા ન હતા.[2] આથી ડોસાને બહુજ સંતાપ થતો[3] અને તે તેમને ઘણું સમજાવતો[4] પણ તેઓ તેનું સાંભળતા નહિ. જ્યારે ડોસો મરવા પડ્યો[5] ત્યારે તેણે છોકરાઓમાંના એકને કહ્યું "પાતળી લાકડીઓની એક ભારી લાવ." તે ભારી લઇ આવ્યો ત્યારે ડોસાએ દરેક જણને કહ્યું "તું આ ભારી ભાંગ." પણ ભારી કોઇથી ભંગાઇ નહિ. પછી ડોસાએ કહ્યું "હવે એ છોડી નાખો અને તમારામાંના એકેક જણ[6] એકેક લાકડી છૂટી લો ને તે ભાંગો." એમ કર્યું એટલે તે લાકડીઓ તો ઝટ ભાંગી ગઇ. પેલા છોકરાઓ આશ્ચર્ય પામ્યા અને બોલ્યા "પિતાજી, આમ આ લાકડીઓ અમારી પાસે ભગાવવામાં તમારો શો હેતુ[7] છે?" ત્યારે તે ડોસો બોલ્યો "જુઓ સંપ[8]નું બળ, તમારાથી આખી ભારી ભંગાઇ[9] નહિ! પણ જ્યારે એકેક લાકડી છૂટી લીધી ત્યારે તમો બધા તે લાકડી ભાંગી શક્યા. આથી તમે શું શીખ્યા?" છોકરાઓ કંઇ જવાબ આપી શક્યા નહિ. ડોસો બોલ્યો "જુઓ, જ્યારે લાકડીઓ સાથે હતી ત્યારે તેમને એક બીજાનો ટેકો[10] હતો, પણ જ્યારે છુટી પડી ત્યારે તે ટેકો જતો રહ્યો.[11] માટે જો તમો સંપસંપીને રહેશો તો કોઇ તમને છેડી શકશે નહિ અને તમે સુખચેનથી રેહશો. જ્યાં સંપ ત્યાં જંપ.[12]

---

૧. The Def. Article વાપરો. એનો અર્થ એ છે કે જે ડોસા વિષે આ વાત લખી છે તે. ૨. સંપસંપીને રેહવું to live in peace, to live in harmony. ૩. સંતાપ થવો to be grieved, distressd ૪. સમજાવવું to reason with. ૫. મરવા પડ્યો was on his death-bed. ૬. તમારામાંનો......લો Let each one of you ૭. હેતુ object, motive. ૮. સંપ union. ૯. શક્યાથે છે. ૧૦. support. ૧૧.=તેઓએ ટેકો ખોયો. ૧૨. peace, harmony.

પાઠ ૩.

પોપટનાં બે બચ્ચાંની[1] વાત.

એક વાઘરી માળામાંથી પોપટનાં બે બચ્ચાં[1] લઇ ગયો તેમાંનું એક સારા માણસને (ઘેર) વેચ્યું અને બીજું નઠારાને (ત્યાં) વેચ્યું. પેલા સારા માણસને ઘેર વઢવાઢ કે મારામારી થતી ન હતી; સૌ એક બીજા જોડે નરમાસથી તથા મીઠાશથી[2] બોલે અને કોઇ મળવા આવે તો તેની સાથે વિનયથી[3] અને માનથી વાત કરે.[4] પેલો પોપટ એ સર્વ શીખ્યો. પણ પેલા નઠારા માણસને ત્યાં તો રોજ મારામારી, ગાળાગાળી થાય. તે સઘળું તે પોપટ શીખ્યો. એક દહાડો એવું બન્યું[5] કે તે શેહેરનો હાકેમ[6] ત્યાંથી જતો હતો. તેને જોઇને તે પોપટ બોલ્યો "તું ચોર છે, તું જૂઠો છે, નીકળ અહીંથી, તારૂં કાળું કર."[7] આ સાંભળીને હાકેમને માઠું લાગ્યું, પણ બોલ્યો નહિ. આગળ જતાં સારા માણસનું ઘર આવ્યું, ત્યાં તેને જોઇને પોપટ બોલ્યો "આવો, સાહેબ, આપ ભલે પધાર્યા,[8] આપના દર્શનથી[9] અમને ઘણો આનંદ થયો છે, આપ સારી પેઠે છો, સાહેબ?" આ સાંભળી હાકેમને નવાઇ લાગી. પછી તપાસ કરતાં તેને માલમ પડ્યું કે એ બેઉ પોપટ એકજ માબાપનાં બચ્ચાં છે,[10] પણ એક નઠારી સોબતમા રહ્યું તેથી નઠારૂં નીકળ્યું અને બીજું સારી સોબતમાં રહ્યું તેથી સારૂં નીકળ્યું. "સોબત તેવી અસર"[11] એ કેહવત ખરી છે. માટે આપણે નઠારા છોકરાઓથી દુર રેહવું.

---

૧ young parrots. ૨. softly and sweetly, with civility and sweetness. ૩. with politeness, politely. ૪. બોલે, કરે = બોલતા, કરતા હતા. ૫. It so happened. ૬. the ruler ૭. Off with you, begone. ૮. you are welcome. ૯. to see you. ૧૦. The Sequence of Tenses પર ધ્યાન આપો. ૧૧. We are influenced by the company we keep. "Those who lie down with dogs rise with fleas."

પાઠ ૪.

તમને કોણે પેદા કર્યાં?

તમને, બીજાં બધાં છોકરાંને ને પશુ પંખીને કોણે પેદા કર્યાં? સાંભળવાના કાન[1], જોવાની આંખ, સુંઘવાનું નાક (એ સર્વ) કોણે આપ્યું? ચાખવાનું અને બોલવાનું મ્હોડું કોણે બનાવ્યું? ઝાલવાના હાથ, ચાલવાના પગ, અને ખરૂં ખોટું સમજવાનું મન એ સૌ ક્યાંથી થયું[2]? એ સઘળું આપણને કોણે[3] આપ્યું? એ સૌ વાનાં ઇશ્વરે આપ્યાં. વળી તમે જે જે જૂઓ છો[4] તે બધું તેણે પેદા કર્યું છે. તેણે તમને કર્યાં અને તમારાં સગાં વહાલાંને પણ તેણે કર્યાં. તમે ભલાં થાઓ અને ભલી રીતે ચાલો[5] તે માટે તેણે તમને પેદા કર્યાં છે.[6] તમે જો એમ નહિ કરો (તો) તે તમારી ઉપર કોપશે. તમે તેને દેખતા નથી પણ તમે જે કરો છો તે બધું તે જૂએ છે. તમે જૂઠું બોલો[7] તે પણ તે જાણે. દિવસે તો તમને જાળવે છેજ, પણ રાતમાંએ તમારી રખેવાળી કરે છે. કેવો તે આપણા સૌના પર કૃપાળુ[8] છે!

---

૧ **સાંભળવાના કાન,** ears to hear **અથવા** ears for hearing.

૨ **એ સૌ ક્યાંથી થયું?** Where have all these come from?

૩ **એ સૌ, અંગ્રેજીમાં, સૌ એ, એ પ્રમાણે આવે છે.**

૪ Every thing you see.

૫ **અને ભલી રીતે ચાલો** and that you may lead a virtuous life, that you may live a good life.

૬ **તેણે તમને પેદા કર્યાં છે, અંગ્રેજી રીત પ્રમાણે આ પહેલું આવશે અને પછી** that **(માટે કે) અને બાકીનું આવશે.**

૭ **અંગ્રેજીમાં** when **અથવા** if **મૂકવો પડશે.**

૮ **કેવો કૃપાળુ** How kind, how gracious!

પાઠ ૫.

આંખ.[1]

આંખ છે (તો) નાની સરખી, પણ એવડે મોટી મોટી જણસો દેખાય છે.[2] નાનાં ચાટલાંમાં જેમ આખો આકાર પડી રહે છે[3] તેમજ એમાં પણ પડે છે. એ વડે ખરેખરો આકાર ને રંગ દેખાય છે. આંખ મોં ઉપર નાના સરખા ગોખલામાં રાખી છે.[4] તે ગોખલો હાડકાનો[5] છે તેથી[6] આંખનું રક્ષણ થાય છે. આંખના ઉપર કમાનના જેવી[7] ભમર હોય છે તે છાજલીનું કામ સારે છે.[8] પોપચું આંખના બારણાનું કામ સારે છે. પોપચાંને લીધે ઝીણી રજ કે ઘણું અજવાળું આંખમા જવા પામતું નથી.[9] કોઈ જીવડું ઉડતું આંખમાં જતું હોય તો તેને પાંપણ ખાળે છે. જે એક આંખે આંધળો હોય છે તેને કાણો કહે છે.[10] બે આંખે જેને સૂઝતું નથી[11] તેને આંધળો કહે છે. દહાડે દેખાતું હોય,[12] પણ રાતે જેને દેખાતું નથી તેને રતાંધળો કહે છે.[13] એવાના ઉપર દયા રાખવી ને આપણી આંખો સાજી છે તેથી પરમેશ્વરનો પાડ માનવો.[14]

૧ શરીરના ભાગનાં નામની પૂર્વે ડેફિનિટ આર્ટિકલ મૂકવો જોઇએ

૨ દેખાય છે=દેખી શકાય છે. શકયભેદ છે. જુઓ પાઠમાળા ભા. ૨. પાઠ ૧૫.

૩ પડી રહે છે is reflected. ૪ પાસીવ વોઇસ વાપરવો.

૫ એ ગોખલાની આસપાસ હાડકું છે, એ પ્રમાણે તરજુમો કરો.

૬ **તેથી** so that. ૭ **જેવી** in the form of.

૮ **કામ સારે છે** serves the purpose of.

૯ જવા પામતું નથી. જ્યારે પામવાનો અર્થ ફાવવું થાય છે ત્યારે **તેનો તરજુમો** can, to be able **અથવા** to be permitted **થાય છે. જેમકે,—સાંકળ ટુંકી છે તેથી કુતરો કરડવા પામતો નથી.** The dog is not able to bite because his chain is a short one.

૧૦ is called one eyed.

૧૧ who cannot see with either eye **અથવા** with any eye at all.

૧૨ He who can, &c. **૧૩** is said to be.

૧૪ we should...... because.........

પાઠ ૬.

દુકાનદાર અને ભરવાડ.

એક વખતે મેળામાં એક ભરવાડ એક મીઠાઇવાળાની દુકાન[1] આગળ ઉભો રહ્યો અને તાજી મીઠાઇની સોડમથી ખુશ થયો હોય એવો દેખાયો. મીઠાઇવાળો લુચ્ચો અને લોભી હતો તેથી તેણે ભરવાડ પાસેથી પૈસા કઢાવવાનો વિચાર કર્યો. તે બોલ્યો, "કેમ ભાઇ, મીઠાઇની સોડમથી ખુબ મઝા પડે છે?"[2] ભરવાડે ઉત્તર વાળ્યો "હા, ભાઇ, ખુબ મઝા પડે છે." પેલો દુકાનદાર બીજા ગ્રાહકોને આંખ મારીને[3] બોલ્યો, "ત્યારે લાવ પૈસા."[4] ભરવાડ ગભરાઇને બોલ્યો, "શાના પૈસા?" દુકાનદારે કહ્યું, "મીઠાઇની સોડમ લીધી તેના." ભરવાડ બોલ્યો, "મેં કાંઇ તારી મીઠાઇ ખાધી છે?" પેલો લુચ્ચો કહે, "તું તો ગાંડો[5] છે, સોડમ લેવી અને ખાવું એ સૌ એકનું એક,[6] લાવ પૈસા." એટલામાં એક બ્રાહ્મણ જે આ તકરાર સાંભળતો હતો તેણે કહ્યું, "લે તારા પૈસા." એમ કહીને ચાર પાંચ પૈસા પોતાના હાથમાં ખખડાવ્યા.[7] પેલો દુકાનદાર કહે, "ક્યાં છે પૈસા? પૈસા તો તું તારાજ હાથમાં ખખડાવે છે." બ્રાહ્મણ બોલ્યો, "જો મીઠાઇની સોડમ લેવી અને તે ખાવી એ બરોબર છે, તો પૈસાને ખખડતા સાંભળવા ને પૈસા લેવા એ સૌ એકનું એક છે." લોકો તાળી પાડી[8] મોટેથી બોલ્યા, "શાબાશ, મહારાજ, શાબાશ; એનું નામ તે જેવા સાથે તેવા થવું."[10] ભરવાડ બ્રાહ્મણનો ઉપકાર માની પોતાને રસ્તે ચાલતો થયો.[11]

---

૧ a stall. ૨ Do you enjoy the smelling of the—. ૩ Winking at the other customers. ૪ Pay for it. ૫ a silly fellow, a simpleton. ૬ It is all one and the same. ૭ ખખડવું or ખખડાવવું to rattle. ૮ Clapped their hands. ૯ Well done. ૧૦ This is called 'Tit for tat.' ૧૧ Went his way.

પાઠ ૭.

કુતરો.[1]

ઘોડા[1], બળદ, ઉંટ, હાથી, ઘેટાં, બકરાં એ પાળેલાં જાનવરો છે. તેઓ માણસને ઘણા ઉપયોગી છે. પણ બધાં પાળેલાં પ્રાણીઓમાં કુતરો ઘણો વફાદાર હોય છે. એને માણસનો મિત્ર કહે છે. ઘણા ગરમ દેશોમાં જે જાનવરો જોવામાં આવે છે તે બહુજ થંડા દેશોમાં દેખાતા નથી. દાખલા તરીકે[2], ઉંટ, હાથી જે ગરમ દેશોના રહેનારા છે તે થંડા દેશોમાં રહી[3] શકતા નથી. બળદ અને ઘોડા જે હિંદુસ્તાન જેવા ગરમ દેશમાં તેમજ ઈંગ્લન્ડ જેવા થંડા દેશમાં જોવામાં આવે છે તે ધ્રુવ[4] આગળના દેશોમાં રહી શકતા નથી. પણ જ્યાં જ્યાં માણસ જઇ વસે છે[5] ત્યાં કુતરો તેની સાથે જાય છે.

કુતરા ઘણી જાતના થાય છે. કેટલાક લાંબા વાળવાળા હોય છે, કેટલાકને ટુંકા વાળ હોય છે કેટલાક કદાવર અને જબરા હોય છે અને કેટલાક નાના અને સુંદર હોય છે. કુતરા ઘણાં કામો[6] કરે છે. કેટલાક ઘરની ચોકી કરનારા કુતરા[7] છે, કેટલાક શિકારી છે, કેટલાક પોતાની સુંઘવાની શક્તિથી ચોરનાં પગલાં પારખે છે, થંડા દેશોમાં પૈડાં વગરની ગાડી ખેંચે છે, ભરવાડનો કુતરો ઘેટાં બકરાંના ટોળાની સંભાળ લે છે, પણ

---

૧ વર્ગસૂચક the અને એકવચનનું નામ અંગ્રેજીમાં વપરાય છે.

૨ As for example.

૩ રહી શકતા નથી=જીવી શકતા નથી.

૪ ધ્રુવ આગળના દેશ countries near the pole, the polar regions.

૫ વસવું to settle. ૬ કામો things.

૭ ચોકી કરનારા કુતરા watch-dogs.

સૌથી ઉપયોગી કુતરા ઍલ્પ્સ પર્વત પર આવેલા મઠોમાં સાધુઓ રાખે છે. ઍલ્પ્સમાં મુસાફરી કરતાં વારંવાર માણસો બરફના તોફાનમાં સપડાય છે[૮] અને બરફમાં દટાઇ જાય છે. તેવા દટાયલા માણસોને એ કુતરાઓ શોધી કહાડે છે અને તેમનો જીવ બચાવે છે. એ કુતરાઓ મોટા કદના અને ઉમદા દેખાવના[૯] હોય છે. તેઓને સેન્ટ બર્નાર્ડ[૧૦] કુતરા કહે છે. ન્યુ ફૌંડલૅન્ડના કુતરા જબરા તરનારા હોય છે. સંકડો માણસોને એ કુતરાઓએ ડુબતા બચાવ્યા છે. મૂંગાં પ્રાણીઓમાં સૌથી ચતુર કયું પ્રાણી છે એ કહેવું કઠણ છે, પણ સામાન્ય વિચાર[૧૧] એવો છે કે કુતરો સૌથી ચતુર છે.

પાઠ ૮.

કબૂતર અને કીડી.[૧]

એક તરશી કીડી વ્હેળા ઉપર[૨] પાણી પીવાને ગઇ. તે ઘણા (deep) પાણીમાં પડીને તણાતી ચાલી. તેને એક કબૂતરે દીઠી અને તેને દયા આવી તેથી ચાંચેવતી ઝાડનું એક પાંદડું તોડીને પાણીમાં (it) નાંખ્યું. તેને વળગીને પેલી કીડી તેડે આવી.

---

૮ બરફના તોફાનમાં સપડાય છે=are overtaken by snow-storms.

૯ ઉમદા દેખાવના—વિશેષણ રૂપી છે noble-looking.

૧૦ St. Bernard dogs.

૧૧ સામાન્ય વિચાર the general opinion. It is generally believed.

૧ The Dove and the Ant **અથવા** Story of a Dove and an Ant.

૨=વ્હેળા ઉપર=વ્હેળા કને to a stream.

પછી એક દિવસે એવી વાત થઈ[3] કે તેજ કબૂતર એક (a certain) ઠેકાણે બેઠું હતું. તે ન જાણે એમ[4] એક વાઘરી તે ઉપર ઝાંપ નાંખતો હતો. તે કીડીએ જાણ્યું[5] એટલે તેજ વખતે જઈને કબૂતરને પગે (in) ચટકો ભર્યો, તેથી તે ઝટ લઈને ઉડી ગયું. એ વાત ઉપરથી સમજવું જે બીજા ઉપર ઉપકાર[6] કરતાં રહેવું[6] (should), અને કોઈએ આપણા ઉપર ગુણ કર્યો હોય (તો) લાગ આવે (ત્યારે) બદલો વાળવાને ચૂકવું નહિ. એવું કીધાથી[7] પરમેશ્વર રાજી રહે છે, લોકમાં આબરૂ[8] વધે છે ને આપણું સારૂં[9] થાય છે.

પાઠ ૯.

છેતરવું નહિ.

એક કઠીઆરો[1] લાકડાંની ભારી[2] માથે મુકીને ગામમાં તે વેચવા જતો હતો. તેની કુહાડી જે તેણે તેની ભારીમાં ખોસી હતી તે રસ્તે સરી પડી, પણ તેની કોઈ તેને ખબર પડી નહિ. એવું બન્યું કે તે ગામનો પટેલ તેજ રસ્તે થઈને જતો હતો. તેણે

૩ એવી વાત બની. It so happened.

૪ તે ન જાણે એમ unperceived અથવા in such a way that it could not see him.

૫ જાણ્યું=જોયું.

૬ ઉપકાર=ભલું. કરતા રહેવું continuous tense વાપરવો.

૭ નમૂનો.—ચોપડી વાંચ્યાથી by reading a book. ઘણું બોલ્યાથી by speaking too much,

૮ લોકોમાં આબરૂ વધે છે we are esteemed by the people.

૯ નમૂનો.— મારૂં સારૂં થાય છે I am benefited.

૧ A woodman, a wood-cutter. ૨ A bundle of faggots.

તે કુહાડી જોઇ અને તે ઉચકી લીધી.[૩] તે બાપડો કઠીઆરો પોતાની ઝુપડીના બારણા આગળ ઉદાસ થઇને બેઠો હતો અને બોલતો હતો કે, "હું ખરેખરો અકર્મી છું[૪], જે વડે હું મારી બાયડી તથા છોકરાંને પાળતો તેજ સાધન ખોઇ બેઠો છું. હે! ભગવાન મારાં બચ્ચાં પર દયા કર અને મને સહાય થા. ગરીબનો બેલી[૫] તુંજ છે." એટલામાં પટેલ ત્યાં થઇને જતો હતો તેણે આ શબ્દો સાંભળ્યા અને વિચાર્યું કે આ કુહાડો એનો હશે. પટેલે તે કઠીઆરાને કહ્યું, "અલ્યા, મારે ઘેર આવ, હું તને કંઇ આપીશ." પેલો કઠીઆરો પટેલને ઘેર ગયો. પટેલે તેને પૂછ્યું, "તારો કુહાડો ખોવાયો છે કેમ?" કઠીઆરો બોલ્યો, "હાજી." પટેલ ઘરમાં જઇને એક ફક્કડ હાથા[૬]વાળો નવો ચળકતો કુહાડો લાવ્યો અને બોલ્યો, "લે, ભાઇ, આ તારો કુહાડો, આ તારોજ છે કેનો?" તે પ્રમાણિક કઠીઆરો તરત બોલ્યો, "નારે, સાહેબ, મુજ ગરીબ પાસે આવો કુહાડો ક્યાંથી હોય?" પટેલ ફરી ઘરમાં જઇને એક નાની પણ નવી કુહાડી લાવીને તેને પુછ્યું, "વારૂ ત્યારે આ નાની કુહાડી તારી છે?" તે બોલ્યો, "ના, સાહેબ, મારો તો ટુંકા હાથાવાળો જૂનો કુહાડો છે." પટેલ ફરીથી ઘરમાં ગયો અને તેનોજ કુહાડો લાવીને પુછ્યું, "વારૂ, આ તારો કુહાડો છે?" પેલો ગરીબ માણસ ખુશી થઇને બોલ્યો, "હાજી, એજ મારો કુહાડો છે, પેલા બે મારા નથી." પટેલ ખુશ થઇને બોલ્યો, "આ બે તને તારા પ્રમાણિકપણાના ઇનામ દાખલ[૭] આપું છું, લે, લઇ જા." જો પટેલને છેતરીને તેણે પહેલોજ કુહાડો લીધો હોત તો પટેલ તેને તેનો પોતાનો કુહાડો પણ ન આપત.

---

૩ picked it up. ૪ luckless, unfortunate. ૫ a friend, cherisher. ૬ a handle. ૭ as a reward.

પાઠ ૧૦.

રેશમ.

એક જાતનો કીડો થાય છે તે (which) રેશમ કરે છે. તે કીડો શેતુરનાં પાંદડાં ખાઇને જીવે છે. (when) ઘણાંક પાંદડાં ખાઇ રહ્યા પછી, તે પોતાના શરીરમાંથી રેશમનો ઝીણો તાંતણો કાઢીને ખારેક જેવડો કોશેટો કરે છે, ને તેમાં કેટલાક દહાડા લગણુ ભરાઇ રહે છે. રેશમ કહાડવાને[1] માટે કોશેટાને ઊના ખદખદતાં પાણીમાં નાંખે એટલે[2] માંહેનો કીડો[3] મરી જાય છે અને તાંતણો ઉકેલી લે[4] છે. કોશેટાને એમ પાણીમાં ન નાંખે[4] તો કેટલેક દહાડે તેમાંનો કીડો પતંગિયું થઇ હીર કરડીને બહાર નીકળી જાય.[5] શીવવા ને ભરવાના કામમાં હીર ઘણું[6] આવે છે. તેનાં સારાં સારાં લુગડાં પણ વણાય છે. રેશમ પહેલું કોશેટા-માંથી કહાડે છે ત્યારે તેનો રંગ કંઇક પીળાશ[7] પર હોય છે. પછી રાતા, પીળા, લીલા, એવા ભાત ભાતના રંગ તેના પર ચઢાવે છે.[8] હીરાગળ લુગડાં ઘણી જાતનાં થાય છે. સહુથી સારાં રેશમી કાપડ ફ્રાન્સ, ચીન અને જાપાનથી આવે છે.

---

૧ કહાડવાને--મેળવવાને.

૨ એટલે, so that.

૩ માંહેનો કીડો the worm inside.

૪ નાંખે-ઉકેલી લે—કર્ત્તા નથી, માટે સહભેદ વાપરો. જુઓ પાઠમાળા ભાગ ૨ પાઠ ૧૫.

૫ Would become a butterfly and cut its way out through the silk.

૬ નમૂનો.--ચણવાના કામમાં પથ્થર ઘણા આવે છે. Stones are much used in (અથવા for) building.

૭ પીળાશ પર yellowish. ૮ લાલ રંગ ચઢાવવો to dye red.

પાઠ ૧૧.

હવા.

માણસ તેમજ બીજાં પ્રાણીને ત્રણ વસ્તુ વગર ચાલે[૧] નહિ. તે ત્રણ વસ્તુ હવા, પાણી અને ખોરાક છે. કોઇ પણ પ્રાણી હવા, પાણી અને ખોરાક વગર જીવી શકે નહિ. માટે એ ત્રણ વસ્તુઓ જીંદગીની આવશ્યક વસ્તુ[૨] કહેવાય છે. હવા બધે છે; ગમે ત્યાં જાઓ[૩] પણ હવા તો ત્યાં હશેજ. પૃથ્વીની આસ-પાસ ચોતરફ[૪] હવા ફરી વળેલી[૫] છે. એ હવાના મોટા ગોળાને વાતાવરણ કહે છે. હવાને આપણે જોઇ શકતા નથી. એ અદશ્ય પ્રવાહી પદાર્થ છે. હવા એ અમિશ્રિત પદાર્થ નથી પણ બે વાયુ[૬]ની બનેલી છે. એક વાયુ ઑક્સિજન[૭] કહેવાય છે અને બીજો નાઇટ્રોજન[૭] કહેવાય છે. હવા આ બે વાયુનું મિશ્રણ છે. જીંદગીનો આધાર[૮] ઑક્સિજન ઉપર છે જો હવામાં એ વાયુ ન હોય તો આપણે જીવી શકીએ નહિ. પણ એ વાયુ બહુ જલદ છે. જો આપણે માત્ર ઑક્સિજનનો શ્વાસ લઇએ[૯] તો તે આપણને બાળી નાખે. માટે પરમેશ્વરે એવી રચના કરી છે કે એની સાથે નાઇટ્રોજન નામનો વાયુ ભેળેલો છે. નાઇટ્રોજન એકલો પ્રાણને આધાર આપી શકે નહિ. એનું કામ

---

૧ વગર ચાલે નહિ cannot do without.

૨ the essentials of life.

૩ ગમે ત્યાં જાઓ=જાઓ જ્યાં (તમને) ગમે=Go where you will.

૪ on all sides.

૫ ફરીવળવું to surround (સકર્મક છે). ૬ વાયુ gases.

૭ Oxygen and nitrogen.

૮ નો આધાર છે depends upon.

૯ નો શ્વાસ લઇએ if we breathe in.

એટલુંજ છે કે ઑક્સિજનને નરમ કરવો. એક ત્રીજો પદાર્થ ઘણા થોડા પ્રમાણમાં હવામાં છે. એ બહુ ઝેરી વાયુ[૧૦] છે; જો એ આપણે દમમાં લઇએ તો તે ઝટ આપણો પ્રાણ લે, તેથી તે ઘણા થોડા પ્રમાણમાં હવામાં ભળેલો છે. પણ એ વાયુ કાંઇ નકામો નથી. સૃષ્ટિમાં કશુંએ નકામું નથી. એ વાયુ ઝાડપાનનો ખોરાક છે. એને કારબૉનિક ઍસિડ ગ્યાસ[૧૧] કહે છે. જે હવા આપણે શ્વાસમાં લઇએ છીએ, તે, અને જે હવા નાક અને મ્હોં વાટે[૧૨] આપણે બહાર કહાડીએ છીએ[૧૩] તેમાં ઘણો ફેર છે. જે હવા દમમાં લઇએ છીએ તેમાં ઑક્સિજન વધારે હોય છે, અને જે હવા બહાર નીકળે છે તેમાં કારબૉનિક ઍસિડ ગ્યાસ વધારે હોય છે. તેથી જે હવા નાક અને મ્હોંમાંથી નીકળી હોય તેનો શ્વાસ લેવો નુકસાનકારક છે. બંધ ઓરડામાં સુવું ન જોઇએ. બંધ ભોંયરામાં કે બંધ જૂનાં ઘરોમાં એકદમ જવું ન જોઇએ. તેનું કારણ એ છે કે એવે ઠેકાણે કારબૉનિક ઍસિડ ગ્યાસ એકઠો થાય છે. હવા ચમત્કારી વસ્તુ છે અને પરમેશ્વરનો મહિમા દેખાડે છે.

પાઠ ૧૨.

વહાણ.

વહાણ બનાવવાનો[૧] હુન્નર ઘણો જુનો છે. ઘણાજ જુના જમાનામાં લોકો તરાપા બનાવીને નદીનાળાં ઓળંગતા હતા. ત્યાર પછી મોટાં ઝાડનાં થડ કાપીને તેમાં ખોભાણ કરી[૨] હોડકાં[૩]

---

૧૦ a poisonous gas.

૧૧ Carbonic acid gas. ૧૨ નાક વાટે by the nose.

૧૩ બહાર કહાડવું to breathe out.

૧ Ship-building. ૨ having scooped it. ૩ Canoes.

બનાવતા અને તેને ચાટવા જેવાં હલેસાં[૪]થી ચલાવતા હતા. પછી વખત જતાં મોટી હોડીઓ અને વહાણો બન્યાં. વહાણ બાંધવામાં પહેલાં તો જાડાં પાટિઆંનું ખોખું[૫] બનાવે છે પછી તે ઉપર પાટિયાંનું સપાટ ઢાંકણ[૬] કરી લે છે, તેને તૂતક[૭] કહે છે. ખોખાં ને તૂતક વચ્ચેના પોલા ભાગને ભંડાર[૮] કહે છે. વહાણના મધ્ય ભાગમાં જે મજબુત લાકડું ઉભું કરે છે તેને ડોલ[૯] કહે છે. મોટાં વહાણોને એક કરતાં વધારે ડોલો હોય છે. એ ડોલ સાથે જાડા વાંસની કાઠી[૧૦] બાંધેલી હોય છે તેને પરબાણ[૧૧] કહે છે અને એ પરબાણને જાડાં કપડાંની ચાદરો જડેલી હોય છે તેને સઢ કહે છે. એ સઢને જ્યારે ખોલે છે[૧૨] ત્યારે તેમાં પવન ભરાય છે, અને તેથી વહાણ ઝડપથી ચાલે છે. આગળ નૌકાગમનનો આધાર પૂઠના પવન પર રહેતો. જો સામો પવન હોય તો વહાણ અટકી પડતું. પણ હવે વહાણો વરાળથી ચાલે છે. એવાં વહાણો સ્ટીમર કહેવાય છે.

લડાઇનાં વહાણોને જેમ બને તેમ મજબુત બનાવે છે અને તેને બહારથી લોઢાનાં પતરાં જડી લે છે. એવાં વહાણો મનવાર કહેવાય છે. મનવાર શબ્દ અંગ્રેજી શબ્દ મૅન-ઓ-ઉઆર[૧૩]નો અપભ્રંશ છે. એવી મનવારો ઉપર મોટી મોટી તોપો, અને સેંકડો ખલાસી અને હજારો સિપાહીઓ રહી શકે છે. ઈંગ્લાંડથી અમેરિકા, આસ્ટ્રેલિયા વગેરે ઠેકાણે જનારી સ્ટીમરો ઘણા મોટા કદની હોય છે. તેમાં હજાર, બારસો ઉતારૂઓને માટે[૧૪] તેમના સરસામાન સાથે ઘણી સારી સગવડ[૧૫] રાખી શકાય છે.

---

૪ paddles. ૫ the keel. ૬ flooring. ૭ the deck. ૮ the hold. ૯ a mast. ૧૦ a pole. ૧૧ a yard. ૧૨ is unfurled. ૧૩ a man-o'-war. ૧૪ passengers. ૧૫ accommodation.

એક દેશની બધી મનવારો એકઠી કરીએ તો તે તે દેશનું નૌકાસૈન્ય[16] કહેવાય છે. ઈંગ્લાંડનું નૌકાસૈન્ય બધા દેશો કરતાં બળવાન છે. ઈંગ્લાંડથી ઉતરતા ફ્રાન્સ અને જર્મની છે. દુનિયાનો કોઇ એવો ભાગ નથી કે જ્યાં ઈંગ્લાંડનો વેપાર ચાલતો ન હોય. તેથી ઈંગ્લાંડને પોતાના વેપારના રક્ષણને માટે બળવંત નૌકાસૈન્ય રાખવું પડે છે.

પાઠ ૧૩.

ભારે[1] ધાતુ (સોનું ને રૂપું).

સોનું અને રૂપું મોંઘી[1] ધાતુ ગણાય છે, કેમકે બીજી ધાતુઓ ભોંયમાંથી નીકળે છે તેટલી એ નીકળતી નથી. સોનું એ પીળા રંગની ધાતુ છે અને બહુ વજનદાર છે. વળી તે બહુ નરમ અને ટીપાય એવી[2] છે. રૂપું એ સુંદર સફેત રંગની ધાતુ છે. તે પણ નરમ અને ટીપાય એવી છે, પણ તે સોના જેટલી ભારે નથી. લોઢાં તથા તાંબા પર જેમ કાટ ચઢે છે[3] તેમ સોના રૂપા પર ચઢતો નથી, તેથી કરીને ઘણા જુના વખતથી લોકો સોના રૂપાનાં ઘરેણાં પેહેરતા આવ્યા છે. વીંટી, વાળી, કંઠી, સાંકળી, કલ્લાં, કંદોરા વગેરે જણસોથી આ દેશનાં સ્ત્રી પુરૂષો પોતાના અંગને શોભાવે છે.

આપ લે કરવાનું મુખ્ય સાધન[4] નાણું[5] છે. અને ઘણા જુના વખતથી સોના રૂપાના સિક્કા[6] લોકો વાપરતા આવ્યા છે.[7]

---

૧૬ a navy.

૧ precious. ૨ malleable. 3 contract rust, to get rusty. ૪ a medium of exchange. ૫ money. ૬ coins. ૭ કયો કાળ વાપરશો ? (જુઓ પાઠમાળા ભાગ ૨-પાઠ ૨૪ મો).

સોનાની મોહર અથવા ગિનીઓ પાડે છે.[૮] દરેક સોનાના સિક્કામાં અગીઆર ભાગ સોનું અને એક ભાગ તાંબું હોય છે. તાંબાનો ભેગ કરવાનું કારણ એ છે કે તેથી સિક્કો સખત થાય છે. જો તદન સોનું લઇએ તો સિક્કા જલદી ઘસાઇ જાય.[૯] રૂપાનાં રૂપીઆ, અર્ધા, પાવલીઓ, બેઆનીઓ બને છે. જે જગ્યાએ સિક્કા પાડવામાં આવે છે તેને ટંકશાળ કહે છે. ટંકશાળની દેખરેખ[૧૦] સરકાર પોતાના હાથમાંજ રાખે છે.

એશયા ખંડમાં સૌથી ઘણું સોનું સાઇબીરિયામાં નીકળે છે. અમેરિકામાં કૅલિફૅર્નિયા સોનાની પેદાશને માટે પ્રખ્યાત છે. આસ્ટ્રેલિયાના ઘણા ભાગોમાં સોનું નીકળે છે. હાલમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં જોહાનિસબર્ગ શેહેર પોતાની સોનાની ખાણો માટે બહુ વિખ્યાતી પામ્યું છે. દુનિયામાં સૌથી પ્રખ્યાત રૂપાની ખાણો દક્ષિણ અમેરિકામાં હતી. બોલિવિયા દેશના પોટોસિ શેહેરની ખાણોમાંથી ગયાં ૩૦૦ વરસમાં ૯૦ ક્રોડ પૌન્ડનું રૂપું નીકળ્યું હતું. હાલમાં મેક્સિકો અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી રૂપું મોટા જથ્થામાં આવે છે.

પાઠ ૧૪.

પાણી—ભાગ ૧.

તમે શિખી ગયા છો કે માણસ તેમજ બીજા પ્રાણીઓને હવા, પાણી અને ખોરાકની જરૂર છે. એ ત્રણ વસ્તુ વગર તેઓ જીવી શકે નહિ. ઝાડપાનને પણ પાણી વગર ચાલે નહિ. મિસર દેશ સાહારાનો એક ભાગ છે, પણ જ્યાં નાઇલ નદી વહે છે ત્યાં આપણે લીલાં ખેતરો, ફૂળવાડીઓ, બાગબગીચા અને ઝાડો જોઇએ છીએ. જ્યાં લગી નાઇલનું પાણી પહોંચે

---

૮ are coined from. ૯ wear away. ૧૦ supervision.

છે ત્યાં લગી જમીન લીલોતરી[1]થી ઢંકાયલી દેખાય છે. જો નાઇલને લઇ લેવાય તો આ બધી હરિયાળી[2] જતી રહે અને મિસર રેતાળ રણ થઇ જાય. એજ કારણથી મિસરને અંગ્રેજીમાં "નાઇલની બક્ષીસ"[3] કહે છે. જે દેશમાં નદીનાળાં ઘણાં હોય છે તે ફળદ્રુપ અને આબાદ હોય છે.

આપણું શરીર કંઇ સુકાં લાકડાં જેવું નથી, તે નરમ છે; કેમકે તે ઘણું ખરૂં પાણીનું બનેલું છે,[4] અને તેનાં[5] કેટલાંક કારણો છે. જે ખોરાક આપણે ખાઇએ છીએ તે જઠર[6]માં જાય છે અને ત્યાં તેનું લોહી બને છે.[7] એ લોહી નાની નળીઓમાં થઇને આખે શરીરે ફરી વળે છે, અને લોહીમાંથી શરીર પોતાનું પોષણ[8] ખેંચી લે છે. હવે જો શરીરમાં પાણી ન હોય તો લોહી ઘાડું થઇ જાય, અને નળીઓમાંથી વહી શકે નહિ, કેમકે કેટલીક નળીઓ વાળ કરતાં પણ પાતળી[9] છે. જે પાણી આપણે પીએ છીએ તે લોહી સાથે મળી જાય છે, અને શરીરના દરેક ભાગમાં ફરી વળે છે. જો પાણી ગંદું અને અસ્વચ્છ હોય તો તે આપણી તંદુરસ્તીમાં નક્કી વિકાર કરે.[10] આ ઉપરથી આપણે સ્વચ્છ પાણીની કિમ્મત જાણીએ છીએ. સ્વચ્છ હવાની જેટલી જરૂર છે તેટલીજ સ્વચ્છ પાણીની છે.

આપણે પાણી પીએ છીએ એટલુંજ નહિ પણ ન્હાવા, ધોવા અને રાંધવાના કામમાં લઇએ છીએ. જો પાણી ન હોય તો આપણું શરીર અને આપણાં લુગડાં કેવાં ગંદાં રહે. આપણા શરીરની તેમજ કપડાંની સ્વચ્છતા તે પાણી ઉપર આધાર રાખે છે. પાણી એ મોટું શ્રેયસાધન[11] છે.

---

૧ Trees and plants, vegetation. ૨ green verdure. ૩ the gift of the Nile. ૪ consists of. ૫ તેનાં=તેને માટે. ૬ the stomach. ૭ is changed into blood. ૮ nourishment. ૯ finer than. ૧૦ causes illness, our health suffers. ૧૧ a blessing.

પાઠ ૧૫.

પાણી—ભાગ ૨.

આપણને પીવાને, ન્હાવા, ધોવા તથા રાંધવાને પાણી ક્યાંથી મળે છે? પાણીનો મોટો ભંડાર[૧] દરિયો છે, પણ તેનું પાણી તો ખારૂં છે. મીઠા પાણીનું મુખ્ય સાધન[૨] વરસાદ છે. સમુદ્રનું પાણી સૂર્યના તાપથી વરાળ થઇ ઉંચે હવામાં જાય છે, એ વરાળ બંધાઇને[૩] ટીપાંરૂપે નીચે પડે છે તેને આપણે વરસાદ કહીએ છીએ. એ વરસાદનું પાણી નદી, નાળાં, તળાવોમાં જાય છે. કેટલુંક પાણી ભોંયમાં શોષાઇ[૪] જાય છે અને તે કુવાઓમાં જાય છે. હિમાલય જેવા ઉંચા પહાડો ઉપર વરસાદ બરફરૂપે પડે છે, અને એ બરફ પિગળીને નીચે વહે છે અને તેની નદીઓ બને છે.

નદીઓ.—જે શહેરો તથા ગામો નદીકિનારે આવેલાં છે ત્યાંના લોકોને નદી મોટા સુખનું સાધન છે. તેઓ તે નદીનું પાણી ઘણી રીતે વાપરે છે. પીવાનું પાણી ત્યાંથી લઇ જાય છે, પોતાનાં ઢોરને પાણી પાવા[૫] ત્યાં લાવે છે, લુગડાં તેને કિનારે ધૂએ છે, અને જો નદી મોટી હોય તો તે વેપારનો એક મોટો ધોરી માર્ગ[૬] થઇ પડે છે. વળી લોકો નદીનો દુરૂપયોગ પણ કરે છે. તેઓ સવારે હાથમાં લોટા લઇને નદી કિનારે જાય છે. આ રીત બહુજ ગંદી[૭] છે. કેટલાક પોતાનાં ઢોરોને ત્યાં ન્હવાડે છે, એથી પાણી બગડે[૮] છે. જ્યાંથી પીવાનું પાણી લોકો ભરતાં હોય ત્યાં આમ કરવું ન જોઇએ.

તળાવો.—જે ગામો નદીથી દૂર છે ત્યાં તળાવો હોય છે. પણ તળાવનું પાણી કાંઇ વહેતું નથી માટે તળાવના પાણીની ખાસ

---

૧ store. ૨ source. ૩ condenses. ૪ is sucked. ૫ to water. ૬ a highway. ૭ filthy. ૮ polluted, rendered impure.

સંભાળ લેવી જોઇએ. લોકો ત્યાં ન્હાય છે, દાતણ કરે છે[૯] ને ત્યાંજ થુંકે છે, લુગડાં ધૂએ છે, ઢોરને ન્હવાડે છે અને ત્યાંથીજ પીવાનું તથા રાંધવાનું પાણી લઇ જાય છે. આ કેવી ગંદી રીત છે! તળાવની પાસે કુવા ખોદીને તેનું પાણી પીવામાં વાપરવું એ સારૂં છે.

કુવા.—કેટલાક કુવાઓનું પાણી ખારૂં હોય છે, તે નકામા છે. પણ જે કુવાનાં પાણી મીઠાં છે અને જ્યાં લોકો પાણી ભરવા આવે તેની સંભાળ લેવી જોઇએ. તેવા કુવાઓ ઉપર ઝાડ આવી રહ્યાં હોય[૧૦] અને તેનાં પાંદડાં તેમાં પડીને કહ્રે[૧૧] તો પાણી બગડે. માટે એવા કુવાનાં મ્હો પર ઢાંકણ રાખવું જોઇએ, અથવા તે ઝાડને કાપી નાખવાં જોઇએ. જે વાસણ તથા દોરડાં પાણી ભરવાને વપરાતાં હોય તે સ્વચ્છ રાખવાં. પાસે ખાળ[૧૨] કે નીક[૧૩] ઉકરડા કે કોહવાટ[૧૪] નહિ જોઇએ. કોગળીઉં[૧૫] વગેરે પ્રાણઘાતક રોગ[૧૬] અસ્વચ્છ પાણીથી ઉત્પન્ન થાય છે.

પાઠ ૧૯.

સૂરજ.

સૂરજ આપણે રોજ દેખીએ છીએ. એ સવારે ઉગે છે ને સાંજરે આથમે છે, ત્યારે લાલાશપર દેખાય છે.[૧] તે વખતે આપણે એની સામું જોઇએ તો જોવાય.[૨] પણ બપોરે જ્યારે માથા ઉપર

---

૯ rinse their mouths, and spit. ૧૦ hang over. ૧૧ decay. ૧૨ cesspits, cesspools. ૧૩ gutters, drains. ૧૪ dung-hills and putrid matter. ૧૫ cholera. ૧૬ fatal diseases.

૧ અંગ્રેજીમાં—તે લાલાશ પર દેખાય છે, જ્યારે સવારે ઉગે છે ને સાંજરે આથમે છે.

૨ તો જોવાય=તો આપણે જોઇ શકીએ.

આવે છે, ત્યારે એનું તેજ એવું ભારે હોય છે જે આંખે દેખી ખમાતું નથી.[૩] સૂરજ આથમ્યા પછી ને ઉગતાં પહેલાં[૪] વચમાં અંધારૂં રહે છે તેને રાત કહે છે. સૂરજ ઉગ્યા પછી ને આથમ્યા સુધીની વેળાને દહાડો કહે છે. સૂરજના તડકા વડે દરિયાનું પાણી સૂકાઇને ઉંચું ચઢે છે, તેનો વરસાદ વરસે છે.[૫] ઝાડ, પાલો, સર્વ એની ગરમીને લીધે ઉગે છે.[૬] જ્યાં સૂરજની ગરમી ઓછી ત્યાં ટાઢ ઘણી, તેથી ઝાડ પાલો સારી પેઠે નીપજતો નથી. સૂરજનું બિંબ નાનું દેખાય છે, તેનું કારણ એ કે[૭] તે કરોડો ગાઉને[૮] છેટે છે, ખરેખરૂં તો એ ઘણોજ મોટો છે.

પાઠ ૧૭.

સિંહ ને ઊંદર—ભાગ ૧.

એક સિંહ ઉનાળામાં પડ્યો પડ્યો ઊંઘતો હશે.[૧] તેના શરીર પર થઇને કેટલાક ઊંદરે દોડાદોડ[૨] કરી મૂકી. સિંહ જાગી ઉઠયો; ને એના પંજામાં એક ઊંદર આવ્યો,[૩] તેને એ મારવાનું કરતો

૩ દેખી ખમાતું નથી, cannot endure to look at it.

૪ ઉગતાં પહેલાં. સૂર્ય ઉગે તે પહેલાં.

૫ તેનો વરસાદ વરસે છે, It falls down again in the form of rain.

૬ નમૂનો.—વરસાદને લીધે ઘાસ લીલુંછમ થયું, It is rain that has made this grass nice and green.

૭ અંગ્રેજીમાં—સૂરજનું બિંબ નાનું દેખાવાનું કારણ એ કે, The reason of the sun's &c.

૮ કરોડો ગાઉને, millions of miles.

---

૧ પડ્યો પડ્યો ઉંઘતો હશે, was lying asleep.

૨ ઉપર થઇને દોડાદોડ કરવી to run over.

૩ તેણે પોતાના પંજા વડે એક ઊંદર પકડ્યો.

હતો[૪] એટલામાં પેલે ઊંદરે કાલાવાલા કરીને કહ્યું કે, મહારાજ, આટલો ગુનો માફ કરો. સિંહને દયા આવી[૫] ને તેને છોડી દીધો. જતી વેળા ઊંદર એટલું બોલ્યો જે, સાહેબ, તમે દુઃખમાં હશો, ત્યારે મારાથી તમારી જે ચાકરી બનશે[૬] તે કરીને તમારૂં દુઃખ ટાળીશ, કેમજે તમે મને આજ જીવતદાન આપ્યું. પેલો સિંહ હસીને મનમાં કહેવા લાગ્યો જે, આ નાનો સરખો ઊંદરડો કેટલી શેખી કરે છે. એને મારા સામર્થ્યનું ભાન નથી. હું આખા વનનો રાજા છું, તેને આ ગરીબડા જેવો ઊંદર કહે છે જે હું તમારૂં દુઃખ ટાળીશ. કેવો ઘેલો છે![૭]

પાઠ ૧૮.

સિંહ ને ઊંદર—ભાગ ૨.

એક વેળા એવું બન્યું[૧] કે પેલાજ (the same) ઝાડ તળે એક જણે (some one) જાળ નાંખી હતી.[૨] તેમાં એ નો એજ સિંહ આવી પડ્યો (catch) ને ઘણુંએ ફાંફાં માર્યાં[૩], પણ માંહેથી છૂટાયું

---

૪ To be just about to અથવા to be going to.

નમૂનો.—હું પાઠ શીખવાનું કરતો હતો એટલામાં મહેતાજી આવ્યો, I was just about learning my lesson (અથવા I was just going to learn my lesson) when the teacher came.

૫ સિંહને દયા આવી the lion was merciful.

૬ નમૂનો.—મારાથી બનશે તેટલું તમારે સારૂ કરીશ, I will do all I can for you. તેનાથી તેના મિત્રની જેટલી ચાકરી બનશે તેટલી કરશે, He will render his friend every service he can.

૭ What a silly creature it is!

---

૧ One day it happened that.

૨ જાળ નાખવી to spread a net.

૩ struggled hard.

નહિ ને બહુ અકળાયો એટલે બૂમો પાડવા માંડી. તે સાંભળીને પેલો ઊંદર દરમાંથી ઝટ લઇને બહાર આવ્યો ને જોયું[૪] (તો) પેલો સિંહ મોટા દુઃખમાં દીઠો.

ઊંદરે વિચાર્યું જે આ વખત જીવતદાનનો બદલો[૫] વાળવાનો આવ્યો છે. પછી તેણે સિંહને કહ્યું, મહારાજ, ફીકર કરશો મા, તમારો દાસ હાજર થયો છે; તેનાથી બનશે તે ચાકરી કરશે. પછી તેણે પેલી જાળ દાંતે કાતરી નાંખી, ને સિંહનો છૂટકો કર્યો.

સિંહ પણ મનમાં સમજ્યો જે તે દહાડે હું ઊંદરને તિરસ્કારથી[૬] હસ્યો હતો, પણ હવે મને ખબર પડી કે, વખતે તરણું સરખું પણ કામમાં આવે છે. આ વાત પરથી વાંચનારે યાદ રાખવું કે કોઇને હલકું ગણવું નહિ. વખત આવે[૭] ત્યારે સૌ કામમાં આવે છે. વળી કોઇએ આપણું સારૂં કર્યું હોય,[૮] તો તેનો પાડ માનીને પ્રસંગ આવે[૭] ત્યારે તેનો બદલો વાળવો.

પાઠ ૧૯.

વરસાદ—ભાગ ૧.

આપણે પાણીની વાડકી[૧] દેવતા ઉપર મેલી રાખીએ, તો માંહેથી ધૂમાડા જેવી વરાળ નીકળતી દેખાય છે[૨], અને ધીમે ધીમે

---

૪ The rat ran with all haste out of his hole, and when he looked he saw, &c.

૫ જીવતદાનનો બદલો વાળવો to repay his kindness.

૬ laughed him to scorn.

૭ When the occasion comes.

૮ સારૂં કરવું to do a good turn.

---

૧ પાણીની વાડકી, A bowl of water.

૨ નમૂનો.—છોકરો ઘેર જતો દેખાયો, The boy was seen going home.

પાણી ઓછું થતું જાય છે[૩]. એજ રીતે પાણીની વાડકી તડકામાં રાખી મેલીએ, તો ઘણી વારે[૪] પાણી ઓછું થાય છે. દેવતા ઉપરની વાડકીમાંનું બધું પાણી જેમ દેવતાની ગરમીથી વરાળ થઇને ઉડી જાય છે,[૫] તેમ તડકે મૂકેલી વાડકીમાંના પાણીની પણ તડકાની ગરમીથી વરાળ થઇ જાય છે. પણ તે વરાળ ઘણી પાતળી તેથી આંખે દેખાતી નથી.[૬] એજ રીતે ખાબોચીઉં, તળાવ, કે દરિયામાંનું પાણી સૂરજની ગરમીથી વરાળ થઇને ઊંચું ગગનમાં ચઢે છે.[૭] આપણે જે વાદળાં દેખીએ છીએ, તે એવી ઊંચે ચઢેલી વરાળનાં થાય છે.[૮] એ વાદળાં ટીપાં થઇ[૯] નીચે પડે છે; તેને વરસાદ કહે છે.

પાઠ ૨૦.

વરસાદ—ભાગ ૨.

વરસાદથી સર્વ લોકનું ભલું થાય છે.[૧] વરસાદ ન હોય, તો જાર બાજરી કે ઘઉં કશુંએ પાકે નહિ.[૨] ઘાસ પણ થાય નહિ.[૨] કૂવા,

---

૩ પાણી ઓછું થતું જાય છે, The water becomes less and less

૪ ઘણી વારે=ઘણી વાર પછી.

૫ Turns into vapour and disappears.

૬ નમૂનો.—પાણી ઘણું ઉંડું, તેથી તળીયું દેખાતું નથી, The water is very deep and so the bottom is not visible અથવા and so we cannot see the bottom.

૭ નમૂનો.—ટાઢથી વરાળ પાણી થઇને વરસાદરૂપે પૃથ્વીપર નીચે પડે છે, On account of the cold vapour becomes water, and falls down on the earth in the form of rain.

૮ એવી રીતે ઉંચે ચઢેલી– ચઢવું અકર્મક ક્રિ૦ છે માટે એનું ભૂ૦ કૃદંત વિશેષણ તરીકે નહિ વપરાય, માટે જે ઉંચે ચઢી છે એમ તરજુમો કરવો.

૯ ટીપાં થઇ=ટીપાંરૂપે.

---

૧ નમૂનો.—નદીથી લોકનું ભલું થાય છે, The people are benefited by the river.

૨ Use Subjunctive Past Tense.

તળાવ, નદીઓ સૂકાઇ જાય,[૨] તેથી તેમને કાંઠે ખેતર હોય તેને પાણી પાવાનું મળે નહિ,[૩] એટલે (and so) અનાજ બિલકુલ થાય નહિ. પાણી મળવાનાં સાંસાં પડે ;[૪] ભોંય સૂકાઇને કઠણ થઇ જાય ; ઝાડપાલો પાણી વીના સૂકાઇને મરી જાય. એવું થયું[૫] એટલે માણસ, ઢોર, પશુ, પંખી એ સૌ ભૂખે તરસે મરી જવા માંડે. એવું થાય[૬] ત્યારે કહે છે જે[૭] દુકાળ પડ્યો, માટે વરસાદ વિના બધુંએ ખોટું સમજવું.[૮] મેહ આવે છે તેથી ઇશ્વરની કૃપા આપણા પર છે એમ સમજવું ; ને એટલા માટે એનો મોટો પાડ માનવો ઘટે છે.[૯]

પાઠ ૨૧.

માખીનું બચ્ચું.

એક નાનું માખીનું બચ્ચું[૧] પોતાની માની જોડે ભીંત ઉપર બેઠું હતું. માને ત્યાંથી જવું પડ્યું[૨] તેથી (so) જતી વેળાએ[૩] બચ્ચાને કહ્યું, હું હમણા (immediately) આવું છું (= આવીશ), તું

૩ There would be no water to irrigate.

૪ પાણી મળવાના સાંસાં પડે, Drought would ensue.

૫ એવું થયું એટલે અને જ્યારે એવું બન્યું હોય.

૬ એવું થાય ત્યારે કહે છે=જ્યારે એવું બને છે ત્યારે કહેવાય છે.

૭ નમૂનો.—કહે છે કે ધરતીકંપારો થયો છે, An earthquake is said to have taken place.

૮ Thus you see that without rain everything would go wrong.

૯ નમૂનો.—મારા ઉપર તેનો ઘણો પાડ છે, He is very kind to me. તેનો પાડ હું માનું છું, I am thankful to him. તેનો ઘણો પાડ હું માનું છું, I am thankful to him for his great kindness.

---

૧ પાઠ ત્રીજો, પહેલા નંબરવાળી ટીકા જુઓ.

૨ નમૂનો.—મારે પાણી ભરવું પડે છે, I have to carry water.

૩ નમૂનો.—આવતી વેળાએ, when coming; ખાતી વેળાએ, when eating.

અહીંજ બેસજે, હું આવું ત્યાં સુધી જઇશ મા.[4] બચ્ચે પૂછ્યું, કેમ (વારૂ) બા (mother)?

માખી કહે છે, જો, પેલું ઉકળતું તળાવ જોયું[5]? ચૂલા ઉપર પાણી ઊકળતું હતું તેની ભણી આંગળી કરી દેખાડીને કહ્યું કે, એની પાસે જઇએ તો મહા ખોટું થાય.

બચ્ચું—કેમ, એની કને જાઉં તો શું ખોટું થાય[6]?

મા—એમાં તું પડી જાય, બાપુ (child); એમાં પડે તે (all who) મરી જાય છે, તું ત્યાં જઇશ મા.

બચ્ચું—શાથી પડું, મા[7]?

મા—તે તો હું નથી જાણતી, પણ મેં એવું બહુ જોયું છે, વાસ્તે કહું છું, માટે તારે માનવું. જે માખીનું બચ્ચું ત્યાં ગયું તે તેમાં પડી મુવું છે. કોઇએ (not one) ઊગર્યું નથી. બચ્ચાના મનમાં શીખામણ લાગી હશે એવું સમજીને[8] તેની મા ઉડી ગઇ. પછી બચ્ચું (the young fly) માની શીખામણને હસવા લાગ્યું ને પોતાના મન સાથે બોલ્યું કે, આ ડોશીને બહુજ ફીકર છે, જેમ જેમ એનાં વર્ષ વધે છે, તેમ તેમ એની અક્કલ ઘટે છે[9]. તળાવ કને જરા ઊડું ને રમું એમાં એના બાપની શી પૂંજી જવાની

---

૪ નમૂનો.—હું કહું ત્યાંસૂધી બેસીશ મા, Do not sit down till I tell you.

૫ જો, પેલું ઉકળતું તળાવ જોયું? Do you see yonder boiling pond?

૬ What harm is there?

૭ શાથી પડું મા? Why should I fall in, mother?

૮ The mother thought her child would attend to her advice, and so. &c.

૯ નમૂનો.—જેમ જેમ કોઇના પૈસા વધે છે તેમ તેમ તેનું સુખ વધતું નથી, A man's happiness does not increase as his wealth increases.

હતી[૧૦]? શું મારે પાંખ નથી? ને ઉડતાં નથી આવડતું? ઘરડાં માણસોને ડાહી ડાહી વાતો કરવાની બહુ ટેવ હોય છે, પણ મને તેમના કહ્યા પ્રમાણે કરવું[૧૧] કેમ ગમે? હું તો મારે[૧૨] ત્યાં જઇશ, જોઉં તો વારૂ[૧૩] શું થાય છે?

એમ કહીને ઊકળતા પાણીના ચરૂભણી ઉડ્યું. ત્યાં પહોંચતાંજ ઉની વરાળ લાગી કે તમર ખાઇ[14] ચરૂમાં પડ્યું. મરતાં મરતાં બોલ્યું કે, જે છોકરાં માબાપનું કહ્યું નથી કરતાં તે આમ દુઃખ પામે છે. અરે! મેં આ શી મૂર્ખાઇ કરી જે માની શીખામણ માની નહિ[૧૫]! માની હોત તો મારી આ વલે થાત નહિ. નાદાન છોકરાંને મા, બાપ, મહેતાજી, કે બીજું કોઇ સારી શીખામણ આપે છે તે કડવી લાગે છે. પોતાને ડાહ્યાં ગણીને શીખામણ માનતાં નથી, ને પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે છે[૧૬]. એવાં છોકરાં આ માખીના બચ્ચાની પેઠે દુઃખી થાય છે.

પાઠ ૨૨.

ઘાયલ કાપણી કરનાર.

એક વાર ખેતરમાં કાપણી કરતાં એક માણસને દાતરડું વાગ્યું તેથી તેનો હાથ કપાયો.[૧] એ ઘા એવો જબરો લાગ્યો કે તેની

---

૧૦ એમાં તેના બાપની શી પુંજી જવાની છે? What harm will it do her?

૧૧ નમૂનો.—મહેતાજીના કહ્યા પ્રમાણે કરવું, To do as the teacher says.

૧૨ હું તો મારે is a Gujarati idiom=I will, I am determined.

૧૩ જોઉં તો વારૂ Let us see.

૧૪ The hot steam made her head dizzy.

૧૫ How foolish I was not to heed my mother's advice!

૧૬ મરજી પ્રમાણે કરે છે, do as they please.

---

૧ નમૂનો.—તેનો હાથ કપાયો, he cut his hand.

ધોરી નસ કપાઇ ગઇ. ધોરી નસ ઘણું કરીને શરીરમાં ઘણી ઉંડી હોય છે, અને એ કપાય છે ત્યારે એમાંથી ધડધડ લોહી વહી જાય છે, કેમકે એ નળના જેવી છે. એક હોજમાંથી નળ મૂકેલો હોય તે ફૂટે તો તેમાંથી જેમ પાણી ધડધડ વહી જાય છે તેમજ ધોરી નસમાંથી પણ લોહી વહી જાય છે. હોજને ઠેકાણે હૃદય સમજવું[2] અને નળને ઠેકાણે ધોરી નસ, એટલે હૃદયમાંથી લોહી ધોરી નસ વાટે વહે છે, માટે એ કપાય છે તો ઘણું લોહી નીકળે છે. એને બંધ કરવાનો ઉપાય એટલોજ છે કે કપાયલા ભાગ અને હૃદયની વચ્ચે દબાણ કરવું, કે તેથી કરીને તે ભાગની તરફ આવતું લોહી બંધ થાય.

પણ પેલા માણસની ધોરી નસ કપાઇ હતી તેમાંથી ખૂબ લોહી વહી ગયું, તે જોઇને તેની આગળનાં માણસ ગભરાઇ ગયાં. કેટલાંક દોડાદોડ કરવા મંડ્યાં, અને કેટલાંક તો મૂઢની પેઠે ઉભાંજ, થઇ રહ્યાં.[3] એવામાં એક ચંચળ અને જોરાવર છોડી દોડી આવી અને પોતાના ચણીઆના નાડાનો કડકો કાપીને તે પેલા ઘાની ઉપર ખેંચીને બાંધી લીધો,[4] તેથી લોહી નીકળતું બંધ થયું. તે છોકરીએ જો એમ ન કર્યું હોત[5] તો તે બિચારો મરણ પામત. માટે એવા વખતમાં સૌ જણે સાવચેતી રાખવી, અને તરત ઘટતો ઉપાય કરવો. તરતબુદ્ધિનાં માણસથી એમ ઘણાના જીવ બચે છે.

પાઠ ૨૩.

સળગી ઉઠે ત્યારે શું કરવું[1] ?

કોઇને એવી ટેવ હોય છે કે પોતાનાં લૂગડાં સળગેલાં માલમ પડે

---

૨ Let the reservoir represent the heart, and &c.

૩ Stood stock-still. ૪ ખેંચીને બાંધ્યા bound it tight.

૫ Use Subj. Past Perfect.

---

૧ What should be done in case of fire, અથવા What to do when anything takes fire.

કે તરત[2] દોડાદોડ કરવા માંડે, ને ઘરમાંથી નીકળી બૂમેબૂમ પાડે, પણ એ ઉપાય કંઇ કામનો નથી. એવી રીતે દોડાદોડ કરવાથી સામા વધારે લૂગડાં સળગી ઉઠે, ને ભડકો થાય, ને તેથી હાથ, મોઢું કે ડીલ સઘળું બળી જાય. સૌથી સારો ઇલાજ એટલોજ કે જે છેડો કે કોર લૂગડાંની સળગી હોય તે હાથેવતી મસળી નાંખવી. તે કરતાં તે વધારે સળગી ઉઠયું હોય, તો તે લૂગડું બને તો કાઢી નાખવું, જેવું કે ધોતિયું, પિછોડી, પાઘડી, પણ અંગરખોજ સળગી ઉઠયો હોય ત્યારે લાંબા થઇ ભોંય ઉપર સૂઇ જવું, ને આળોટવું. પાસે જો કાંઇ જાડું લૂગડું, કામળો, શેતરંજી કે બીજું એવું જે કંઇ હોય તે પોતાને ડીલે લપેટી લેવું. એ પાસે ન હોય, ત્યારે તો સળગેલો છેડો ભોંયસાથે (against) મસળીને હોલવી નાંખવો. એ પ્રમાણે કરશો તો તે બધું બળતું હોલવાઇ જશે, અને લૂગડાં બળ્યાં તે કરતાં વધારે નુકસાન થશે નહિ, તથા પોતાની જાતે સાહી સલામત રહેશો. જો કોઇ તે જગોએ હોય તો તેણે એટલુંજ કરવું કે પેલાનાપર શેતરંજી કે કામળા જેવું જાડું લૂગડું નાંખવું,અને તે ન હોય,તો બળતાં લૂગડાંપર પોશ ભરીને ધૂળ નાંખવી, એટલે બળતું હોલવાઇ જશે.

કોઇ કોઇવાર રસોઇ કરતાં તેલનો પેણો ચૂલે હોય છે, તેમાં પાણીનો છાંટો પડ્યાથી ભડકો ઉઠે છે, તેથી માળ કે છાપરૂં નીચાં હોય તે સળગે છે, ને આગ લાગે છે. એવી વખતે સાવચેતી રાખવી જોઇએ. ભડકો થયો કે[3] બને તો તરત પેણો હેઠે ઉતારી નાંખવો, તેમ ન થાય તો ટોપલો ભરી ધૂળ કે માટી નાખવી એટલે તરત બળતું હોલવાઇ જાય, ને વધારે નુકસાન નહિ થાય.

---

૨ **કે તરત** no sooner...than.

૩ **નમૂનો.—મહેતાજી બેસે કે બધા વિદ્યાર્થી પાઠ ભણવા માંડે,** The teacher is no sooner seated than all the pupils begin to prepare their lessons **અથવા** As soon as the teacher sits down, all the pupils, &c.

પાઠ ૨૪.

બે બિલાડીઓ ને વાંદરો.

એક ઠેકાણેથી બે બિલાડીઓ એક[1] રોટલો લાવી, પણ વહેંચતાં વહેંચતાં તે વઢી પડી ; પછી તે વઢવાડની પંચાત કરાવવા[2] માટે એક વાંદરા કને ગઇ, તેણે એમને આવકાર દીધો. બિલાડીઓ બોલી જે આ રોટલાને વાસ્તે અમારે બે જણ વચ્ચે વાંધો પડ્યો છે (to arise), માટે તમે જરા વચ્ચે પડીને એનો તોડ કહાડો તો સારૂં[3]. વાંદરો બોલ્યો, ભલે બાઇઓ, તમે મારે ત્યાં ક્યાંથી[4]? તમારો ન્યાય હું વાજબી રીતે કરીશ, ફીકર રાખશો મા. પછી પેલા રોટલાના બે કડકા કર્યા ને એક ત્રાજુડીનાં પલ્લામાં અક્કેકો નાંખ્યો. એટલે એક પલ્લું નીચું નમ્યું, ત્યારે તેમાંનો કડકો કાઢીને તેમાંથી એક બચકું ખાધું. પછી બાકીનો પાછો પેલા પલ્લામાં મૂક્યો, ત્યારે બીજું પલ્લું નીચું નમ્યું, ત્યારે તેમાંનો કડકો લઇ કરડ્યો. ત્યારે તો બિલાડીઓ મનમાં સમજી[5] ને વાંદરાને કહ્યું, ભાઇ હવે જે છે[6] તે અમને પાછો આપ, અમે અમારી મેળે સમજીશું (to agree). વાંદરે જવાબ દીધો, બાઇઓ, જરા ધીરજ રાખો, ઇનસાફને રાહે ઇનસાફ થશે.[7] એમ કહી બેઉ કડકામાંથી વળી બચકાં ભર્યાં બિલાડીઓએ ગભરાઇને પેલા વાંદરાને કરગરીને કહ્યું જે, ભાઇ,

---

૧ A loaf of bread. ૨ for the settlement of the quarrel.

૩ તો સારૂં=મહેરબાની કરીને, therefore be good enough to &c.

૪ My dear ladies, what an honour you have conferred upon me by paying me this visit.

૫ મનમાં સમજી કે દગો છે, saw through the trick.

૬ હવે જે છે=જે બાકી રહ્યું છે તે.

૭ You came for justice, and justice you must have ; અથવા Justice must have its course.

કેમે કરતાં હવે અમારો છૂટકો કર, ને આ જે કાંઇ થોડું ઘણું રહ્યું છે, તે અમને પાછું આપ. પેલો કહે જે ના, એમ કેમ થાય[૮]? મેં આટલી વાર મહેનત કીધી તેનું મારે કાંઇ જોઇએ કે નહિ? માટે આ જે રહ્યું એ તો મારી મહેનતનું રહ્યું[૯], એમાં તમારૂં કાંઇ લાગે વળગે નહિ[૧૦]. એટલું કહીને પેલા બાકીના કડકા ગટ કરી ગયો. ખાઇ રહીને મોઢું ઠાવકું રાખીને (to put on) કહ્યું જે, એનો, તમારી પંચાત (dispute) થઇ ચૂકી. હવે તમારે કશો વાંધો રહ્યો નથી. વાંધનું જે મૂળ હતું તેનો ઉપાય મેં તમારા દેખતાં કર્યો છે તે તમે જાણો છો. હવે તમે સુખેથી ઘેર જાઓ; વળી કોઇ વખત આવું કામ હોય, તો મને બેલાશક સોંપજો. કહેવત છે કે "બેની લડાઇમાં ત્રીજો ખાઇ જાય."[૧૧]

પાઠ ૨૫.

શરીરનાં અંગ—ભાગ ૧.

માણુસ પગ વડે ટટાર ઉભું રહે છે. એનું માથું બન્ને ખભાની વચ્ચે ડોક ઉપર ટટાર રહે છે. એને બે હાથ ને બે પગ છે. એ હાથ વડે હરેક જણુસ ઝાલે છે. એના પગનું તળિયું ભોંયને અડીને રહે છે. માથું જમણી ને ડાબી મેર ફરે છે. માથાનું તાળવું ને બોચીનો ઉપલો ભાગ એ સર્વને ખોપરી કહે છે. તેના ઉપર

---

૮ એમ કેમ થાય=હું એમ કેમ કરી શકું અથવા I could not think of doing such a thing.

૯ મહેનતનું રહ્યું=મહેનતને વાસ્તે અથવા મહેનતને બદલે છે.

૧૦ એમાં તમારૂં કાંઇ લાગે વળગે નહિ. You have no right to any of it.

૧૧ અંગ્રેજીમાં એવી કહેવત છે કે, "It was law that did the oyster suck and gave to each a shell."

વાળ ઉગે છે.[1] એ ખોપરીની માંહે મગજ હોય છે. ખોપરી જાણે તેનો દાબડો હોય તેમ છે. એ હાડકાના દાબડા ઉપર કાંઇ થોડું ઘણું વાગે[2] તોપણ માંહે મગજને કંઇ આંચ આવતી નથી.

મોં ઉપર આંખો, નાક, મોઢું, હડપચી અને એકેક પાસે ગાલ હોય છે. આંખ ઉપર પાપચાં છે, ને પોપચાંને પાંપણ છે, તેવડે આંખો મીચાય છે, અને ધૂળ, કચરો, વા, તથા અતિશે અજવાળાને આંખમાં જતાં એ બહુ ખાળી રાખે છે.[3] આંખમાંથી જરા જરા પાણી નીકળે છે, તથી ડોળા ઉપરથી ભીના રહે છે.[4]

આંખો ઉપર ભમર છે, તેથી ઉપર કપાળ આવ્યું. જે કંઇ પાસે હોય, તે માણસ આંખોવડે દેખે છે. અતિશે છેટે ન હોય, તે પણ દેખાય છે. આંખોની વચ્ચે ને બે ગાલોની વચ્ચે નાક છે. એમાંનાં બે કાણાંને નસકોરાં કહે છે. નાકવડે વાસ માલમ પડે છે. નાકની નીચે ભાયડાને જે વાળ ઉગે છે તેને મૂછો કહે છે. કોઇ તો મૂછોના થોભા રાખે છે. મોઢાની નીચે હડપચી છે.

---

૧. ગુજરાતીમાં (અનેક વચને) માથાના વાળ કહે છે; પણ અંગ્રેજીમાં એક વચને the hair of the head બોલવાનો ધારો છે. જુદા જુદા નિમાળાની ગણત્રી કરવી હોય તો hairs વાપરે, નહિ તો નહિ; વળી શરીરનાં અંગનાં નામ પૂર્વે સર્વનામ ન હોય તો the લગાડવો પડે છે.

૨ નમૂનો.—મારા માથા ઉપર થોડું ઘણું વાગ્યું I received a slight blow on the head. મારા માથાને ઘણું વાગ્યું I received a severe blow on the head.

૩ નમૂનો.—કઠેરો છોકરાને નીચે પડતાં ખાળી રાખે છે. The railing serves to prevent children from falling down.

૪ ડોળા ઉપરથી ભીના રહે છે. The eyes are kept moist outside, અથવા The surface of the eyes is kept moist.

પાઠ ૨૬.

શરીરનાં અંગ—ભાગ ૨.

મોઢાની માંહે તાળવું, જીભ, ને દાંત રહેલાં છે. દાંત બે ડાચામાં હારે હારે જડેલા હોય છે, ને તે બે હારો એક એકને લાગે છે. બધા દાંત એક તરેહના નથી. આગલા દાંત એકવડા, ને પાછલા બેવડા છે તેને દાઢો કહે છે. આગલા દાંત કરડવાના કે ઝાલવાના કામમાં આવે છે. ચાર રાક્ષીઓ ફાડવાના કામમાં આવે છે. દાઢોવડે તો ચવાય છે. જેમ ઘંટીમાં દાણા દળાઇને તેનો લોટ થાય છે,[1] તેમ જે કાંઇ ખાધામાં આવે છે તે દાઢ તળે ચવાઇને ઝીણું થાય છે. જે ચાવવાનું હોય તેને દાંત વચ્ચે વારે વારે જીભ લાવે છે, ને આખા મોઢામાંથી લાળ[2] છૂટે છે, તેની જોડે મળીને તેને વધારે ઝીણું ને સુંવાળું કરે છે. પછી તે ગટ લઇને ગળે ઉતરીને કોઠામાં જાય છે. ખાધેલું મોઢામાં હોય છે તેટલી વારમાં જીભ ને તાળવું તેનો સ્વાદ લે છે. મોઢું બોલવાનું કામ પણ બજાવે છે.[3] છાતીની નીચે જમણી બાજૂએ ફેફસું છે, તેમાંથી શ્વાસ નીકળે છે. મોઢું, હોઠ, જીભ, દાંત, અને તાળવું એ સૌવડે માણસની વાચા થાય છે.[4]

---

૧ નમૂનો.—પાણી ઉકળીને તેની વરાળ થાય છે, Water is heated and becomes steam.

૨ લાળ Saliva.

૩ નમૂનો.—રૂડીલ લખવાનું કામ બજાવે છે, A pencil serves the purpose of writing.

૪ ગુજરાતીમાં એ પ્રમાણે ઘણાં નામ અનુક્રમે હોય તો એ કે સૌ છેવટે આવે છે, પણ અંગ્રેજીમાં એ કે સૌ પહેલે આવે અને પછી છૂટાં નામ આવે, જેમકે—ગાય, વાછરડો, બળદ, ભેંસ, એ સૌને ઢોર કહે છે, All these cows, calves, bullocks, and buffaloes are called cattle.

માણસને નાકવડે વાસની ખબર પડે છે,[5] જીભવડે સ્વાદ સમજાય છે, કાનવડે સંભળાય છે, આંખવડે હરેક વસ્તુનાં રૂપ, રંગ, ને હાલચાલની ખબર પડે છે. બીજી વસ્તુને અડ્યાથી જે ગુણ ખબર પડે તે જાણવા માટે ચામડી કામમાં આવે છે. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વસ્તુનાં રૂપ, સ્વાદ, વાસ વગેરે ગુણ જેથી માલમ પડે છે તેને ઈંદ્રિયો કહે છે. માણસને પાંચ ઈંદ્રિયો છે, તેમનાં નામ, આંખ, કાન, નાક, જીભ, અને ચામડી.

પાઠ ૨૭.

બહાદુર નાનો છોકરો.

યુરોપખંડમાં એક નાનો દેશ છે જેને હૉલેન્ડ કહે છે. હૉલેન્ડ શબ્દનો અર્થ પોલી કે નીચી જમીન એવો થાય છે. એ દેશને આવું નામ આપવાનું કારણ એ છે કે એના કેટલાક ભાગમાં જમીન દરિયા કરતાં નીચી છે અને દરિયાનું પાણી અટકાવવાને રેતી, મટોડી અને પત્થરનો પહોળો કોટ લોકોને બાંધવો પડે છે. એ કોટને પુસ્તા[1] કહે છે. જો એ પુસ્તાઓમાં એક નાનું સરખું કાણું પડે તો તે થોડી વારમાં વધીને મોટું બાકોરૂં થઇ જાય છે અને દરિયાનું પાણી ધસી આવે છે અને ઢોરો તથા લોકો તણાઇ જાય છે.

"ઓહો! આ શું છે? બંધમાં તો કાણું પડ્યું છે અને પાણીની દદુડી ચાલી રહી છે[2]." આ પ્રમાણે એક સાંજે નિશાળેથી

૫ નાકવડે આપણને વાસની ખબર પડે છે, The nose informs us of smell, **અથવા** We know smell by the nose, **અથવા** The nose is the organ of smell.

---

૧ Dykes, embankments. ૨ flowing in a stream.

ઘર તરફ પાછા ફરતાં એક નાનો છોકરો બંધમાંથી પાણી ટપકતાં[૩] જોઇને બોલ્યો. હાન્સ વેડર[૪] એ નાનો છોકરો હતો, પણ મહેનતુ હોવાથી વર્ગમાં પહેલો નંબર રાખતો અને નિશાળની રમત ગમતમાં[૫] પણ પહેલો હતો. વળી રસ્તે ચાલતાં કાંઇ અસાધારણ જોતો તો તે વિષે પોતાના શિક્ષકને અથવા પોતાના બાપને પૂછતો. એના બાપે એને કહ્યું હતું કે પુસ્તામાંથી જો પાણી ટપકતું દેખાય તો તેને તરતજ બંધ કરવું જોઇએ; નહિ તો થોડા વખતમાં મોટું બાકોરૂં પડીને દરિયાનું પાણી જમીન પર ફરી વળે, અને આખું ગામ તણાઇ જાય.[૬] પહેલાં તો હાન્સે વિચાર્યું કે "દોડીને બાપાને કહી આવું" પણ એટલામાં તો પાણીની દદુડી તો મોટી થવા લાગી. ત્યાંજ હાન્સે નિશ્ચય કર્યો કે પાણી અટકાવવાને માટે બનતું કરવું. તે કાણા ઉપર પોતાની હથેલી દાબીને તે બેસી રહ્યો. તેને આશા હતી કે કોઇ આવતું જતું[૭] એની મદદે દોડી આવશે. કલાક થયો, બે કલાક થયા, સાંજ પડી, અંધારૂં થયું, પણ કોઇ તે રસ્તે આવ્યું નહિ. આખી રાત હાન્સ આમ બેસી રહ્યો. મળસકું થતાં એક ખેડુત ત્યાં થઇને જતો હતો, તેણે હાન્સને પૂછ્યું, "શું કરે છે ત્યાં, અલ્યા?" હાન્સ બોલ્યો, "બંધમાં બાકું પડ્યું છે, તે મેં મારી હથેલી વડે બંધ કરી રાખ્યું છે." "હેં! શું કહે છે!" એમ બોલતો પેલો ખેડુત દોડી આવ્યો. તેણે બુમો પાડી એટલે બીજાઓ દોડી આવ્યા અને પેલું બાકું પુરી નાખ્યું. પછી હાન્સને તેને ઘેર ઉંચકી લઇ ગયા કેમકે તે બાપડો ટાઢથી અકડી[૮] ગયો હતો. શાબાશ છે એવા બહાદુર છોકરાને!

---

૩ trickling. ૪ Hans Vedder. ૫ games, sports.
૬ washed away. ૭ some one passing by the way.
૮ was stiff.

પાઠ ૨૮.

તાંબું ને લોઢું.

તાંબું ઘણા દેશની જમીનમાંથી નીકળે છે (is found). વિલાયતમાં કેટલીક તાંબાની ખાણો છે. તેમાંનું ઘણું ખરું તાંબું ગંધક જોડે મળેલું હોય છે. તેને તપાવી ગંધકને જુદો પાડે છે. થોડાં વરસ ઉપર આસ્ટ્રેલિયામાંથી નરદમ તાંબું નીકળ્યું.

બીજી ધાતુ કરતાં તાંબું માણસે પહેલું[1] વાપરવા માંડ્યું હશે એવું જણાય છે, કેમકે ઘણાજ જૂના કાળમાં કાંસાનાં વાસણ અને હથિયાર કરતા હતા. તાંબામાં કલઈનો ભેળ કરવાથી કાંસું થાય છે. કાંસું તાંબાની પેઠે કટાતું નથી. સોના રૂપા કરતાં તાંબું બહુ સોંઘું છે, કેમકે એ ઘણું મળે છે. એક તોલા સોનાનું રૂપું લઈએ તો આશરે પંદર તોલા આવે,[2] ને તાંબું લઈએ તો આશરે હજાર તોલા આવે. તાંબાના પૈસા ને પાઈ પણ થાય છે. વહાણને જીવડાં ન લાગે તથા પાણીમાં રહેલો ભાગ લીસો થાય, માટે તેની બેમેર તાંબાનાં પતરાં જડે છે. એનાં પતરાં કેટલીક તરેહના કોતરવાના કામમાં પણ આવે છે.

સૌ ધાતુઓમાં લોઢું ઘણુંજ ઉપયોગી છે,[3] ને તે ઈશ્વરકૃપાથી ઘણુંજ જડે છે. ઘણાખરા દેશમાં એ નીકળે છે. કેટલાએક પથરા

---

૧ **નમૂનો.—બીજા જાનવર કરતાં ઘેટું પહેલું વશ કરાયું હશે એવું જણાય છે.** It is thought the sheep was the first animal that was tamed ; **અથવા** The sheep is thought to have been the first animal to be tamed.

૨ **નમૂનો.—જો એક રૂપિયાના ઘઉં લઈએ તો આશરે ૩૦ શેર આવે,** If we bought a rupee's worth of wheat we should get about thirty pounds.

૩ **નમૂનો.—સૌ બોલીઓમાં અંગ્રેજી મને અઘરી માલમ પડે છે,** I find English the most difficult language of all.

રાતા દિસે છે, તે લોઢાને લીધે. એ બીજી ધાતુઓ જોડે મળેલું હોય છે, તેથી જુદું પાડવાને વિલાયતમાં નીચે લખ્યું છે તેમ કરે છે.

લોઢાના ઝીણા કકડા કરી ભઠ્ઠીમાં નાંખે છે, ને જોડે ચૂનાના પથરા ને વિલાયતી કોયલા નાંખે છે. પછી ભઠ્ઠીમાં બહુજ તાપ કરે છે. એથી લોઢું ઓગળી જાય છે; ને ભઠ્ઠીમાં તળે કાણું હોય છે તેમાંથી લોઢાનો રસ નીચે વાસણમાં ઉતરી જાય છે, ને કચરો, પથરા વગેરે રહી જાય છે. તે રસ ઠરે છે ત્યારે એને ભરતરનું લોઢું કહે છે. એ સખ્ત પણ બરડ છે. કઢાયાં વગેરે બીજો સામાન લોઢાનો થાય છે.

એનો ઘાટ ઘડાય એવું કરવા સારૂ એને ફરીથી ગાળે છે, અને દુધપાક (porridge) ની પેઠે ખૂબ હલાવે છે. છેલ્લે બહાર કાઢી ટાઢું પાડી મોટા હથોડાવતી ખૂબ ટીપે છે, ત્યારે એ ઘડતર લોઢું થાય છે. પછી તેના ખીલા, તાળાં, કડાં, વગેરે સામાન બને છે.

પાઠ ૨૯.

માછલી.

માછલાંને પગ હોતા નથી. તેની પીઠમાં ગાંઠાં ગાંઠાંવાળી કરોડ હોય છે. પાણીમાં વા છે તેનો[1] તે શ્વાસ લે છે. આપણને જેમ દમ લેવાને નસકોરાં છે તેમ તેમને નથી, પણ તેના માથા નીચે લૂગડાની ઝાલર જેવું[2] કાંઇ હોય છે તે વતી દમ લે છે. માછલાંને ફુક્ષ હોય છે તેમાં દમ ભરે છે,[3] તેથી ફુલે એટલે પાણી

૧ પાણીમાં વા છે તે, The air that is in the water.

૨ આ ઝાલર જેવું છે તેને અંગ્રેજીમાં gills કહે છે; અને માછલાંની પાંખને fin કહે છે.

૩ નમૂનો.—આ પ્યાલામાં પાણી ભરો Fill this cup with water.

ઉપર તરી આવે છે, અને પાણીમાં જતું રહેવું હોય ત્યારે તેને દાબે છે, એટલે તળીએ જઇ બેસે છે. માછલાં બહુ ઈંડાં મૂકે છે. એક જાતની માછલી થાય છે, તે દર વખતે ૪૦ લાખ[૪] ઈંડાં મૂકે છે. એટલાં બચ્ચાં જીવે તો પાર વિનાનાં થઇ પડે. પણ બીજી જાતની માછલી એ ઈંડાને તથા બચ્ચાં નીકળે છે તેને ખાઇ જાય છે, તેથી ઘણાં વધી પડતાં નથી.

માછલાં ઘણું સાંભળે છે અને ઘણું દેખે છે, પણ તેને કાંઇ અવાજ કરવાની શક્તિ હોય એવું જણાતું નથી;[૫] કેમકે એક જાતનાં માછલાં કોઇ વખત દરિયાની સપાટી પર એટલાં આવે છે કે દરિયામાં અધ ગાઉ સૂધીમાં પાણીપર માછલાં થઇ રહે છે,[૬] પણ તેટલાં બધાં માછલાં છતાં તેનો કાંઇ અવાજ સંભળાતો નથી. તેથી તેને કંઇ અવાજ નહિ હોય એમ લાગે છે. માછલાં નાનાંમાં નાનાં આંગળીનાં ટેરવાં જેટલાં થાય છે, ને મોટામાં મોટાં ચાર પાંચ વામ થાય છે. માછલાંને પણ અક્કલ હોય એમ લાગે છે. તે પોતાના રક્ષણ સારૂ તથા પોતાનાં ઈંડાં મૂકવાની સારી જગ્યા ખોળી કાઢવાની બહુ ચિંતા રાખે છે, પણ ઈંડાં મૂક્યા પછી તેની ફીકર તે જરા રાખતાં નથી. એક જાતની માછલી છે તે સમુદ્રનાં ખારા પાણીમાંથી જઇને નદીના ભાઠાની રેતીમાં ઈંડાં મૂકે છે. વળી બીજી જાતની એક માછલી સમુદ્રમાં જે નદી મળતી હોય તેમાં સેંકડો ગાઉ છેટે જઇને ત્યાં ઈંડાં મૂકીને પાછી દરિયામાં આવે છે. કેટલીએક માછલીઓ એક સમુદ્રથી બીજા સમુદ્રમાં વરસો વરસ જાય છે ને આવે છે.

---

૪ **૪૦ લાખ**=Four millions.

૫ They do not seem to have.

૬ For a mile round they appear on the surface of the sea.

પાઠ ૩૦.

सत्यमेव जयते.[1]

આ સંસ્કૃત નીતિવચન[2] આપણે સઘળા જાણીએ છીએ. એનો અર્થ એવો થાય છે કે સત્ય સદા જય પામે છે. સત્યવાદી પુરૂષ ઉપર કદાચ દુઃખ[3] આવી પડે છે, પણ અંતે તેનો જય થાય છે. નીચે લખેલી વાત ખરી છે, જોડી કહાડેલી નથી.

એક ઘરડો જર્મન ધર્મગુરૂ[4] નામે જૉન કૅન્ટ એક વખતે દૂરનાં ગામોમાં લોકોને ઉપદેશ કરીને[5] પોતાને ઘેર જતો હતો. તેને એક મોટા જંગલમાં થઇને જવાનું હતું. સૂર્યાસ્ત થવાનો સમય થયો હતો. તે ઘોડા પર બેસીને એક સાંકડી પગથીએ[6] જતો હતો, એટલામાં પાસેની ઝાડી[7]માંથી કેટલાક ચોરો નીકળી આવ્યા અને તે ઘરડા ધર્મગુરૂને ઘેરી લીધો. ચોરોના નાયકે[8] કહ્યું, "પુજ્ય સાહેબ[9], અમે બેઅદબી કરીએ છીએ[10] તે માફ કરજો. પણ તમારી પાસે જે કંઇ હોય તે આપી દો." તે ઘરડો માણસ ઘોડા પરથી ઉતર્યો[11] અને પોતાની પૈસાની કોથળી, ઘડીઆળ વગેરે આપી દીધું. ચોરો બોલ્યા, "બીજું કંઇ તમારી પાસે છે?" ઘરડા ધર્મગુરૂએ જવાબ આપ્યો, "ના ભાઇઓ, મારી પાસે આજ હતું." નાયકે કહ્યું, "હવે આપ પધારો." બાપડા ઘરડા માણસને હવે પગે ચાલતા[12] જવું પડ્યું. તે થોડેક

---

૧ Truth will triumph at last, truth is ever triumphant. ૨ a maxim, a proverb. ૩ troubles, afflictions. ૪ a clergyman named John Kant. ૫ ઉપદેશ કરવો, to preach. ૬ a narrow track. ૭ a thicket, a bush. ૮ the captain. ૯ Holy sir, Reverend sir. ૧૦ excuse the undue liberties we take. ૧૧ dismounted (અક. ક્રિયા.). ૧૨ to go on foot.

દૂર ગયો નહિ એટલામાં તેના હાથને કાંઇ અથડ્યું.[13] "ઓહો! આ તો પેલો સોનાગટ્ટો[14] જે મેં મારા ડગલાની કિનારીમાં[15] સીવી લીધો હતો તે. ઠીક થયું કે આટલું મારી પાસે રહી ગયું. પણ થોડી વારમાં તેનું અંતઃકરણ તેને કહેવા લાગ્યું, "જૉન કૅન્ટ, તું જૂઠું બોલ્યો, તેં ચોરોને છેતર્યા." તરત તે પાછો ફર્યો. ચોરો તો હજી ત્યાંજ હતા. ઘરડા માણસને પાછો આવતાં જોઇ તેઓ આશ્ચર્ય પામ્યા. પેલો સોનાનો ગટ્ટો તેઓની આગળ ધરીને તે બોલ્યો, "મને માફ કરજો, મારાથી જૂઠું બોલાયું. આ સોનું તો તમને આપતાં હું ભૂલી ગયો." પેલા ચોરો ધર્મ-ગુરૂના પ્રમાણિકપણાથી બહુજ ખુશ થયા અને તેની પાસેથી જે કાંઇ લીધું હતું તે તેને પાછું આપ્યું. કૅન્ટ તેમને આશીશ દઇને ચાલતો થયો.

પાઠ ૩૧.

માબાપ પર હેત.

જે પહાડના શિખરમાંથી ધૂમાડો, બળતા પથરા, અને ઉનો ઓગળેલો રસ કોઇ વેળાએ ઘણા જોરથી નીકળે છે, તેને જ્વાળા-મુખી એટલે બળતો પહાડ કહે છે. યુરોપ ખંડના એક દેશમાં ઘણાંએક વરસ ઉપર પહેલાં કદી ન થએલો એવો જોરાવર ધડાકો એવા એક પહાડમાંથી થયો, અને ધગધગતો રસ તેની ચોતરફથી સડસડ કરતો ઉતર્યો, તેથી આખાં ગામનાં ગામ નાશ પામ્યાં[1]. અંગારા અને રાખના ઉડવાથી આકાશ ભરાઇ ગયું. તે વેળાએ

---

૧૩ knocked against. ૧૪ the piece, the lump. ૧૫ was sewn in the hem of. ૧૬ holding forth.

---

૧ ગામનાં ગામ નાશ પામ્યાં=ગામો તદન નાશ પામ્યાં.

આસપાસનાં ગામના લોકો જે પોતાની મોંઘી મોંઘી જણસો સુદ્ધાં જીવ લઇને નાઠા, તેમાં બે જુવાન ભાઇ હતા તે પોતાની પીઠ ઉપર ઘણી જુદી તરેહની દોલત ઉંચકીને દોડ્યા. તે દોલત એવી હતી કે બીજા કશા ઉપાયથી ફરી મળે નહિ; એ દોલત તેમનાં માબાપ હતાં, તેમને ખાંધે બેસાડીને તેઓ નાઠા.

એ બે જણાનું આચરણ જોઇને[2] લોકોને ઘણું અચરજ લાગ્યું. જે રસ્તે તેઓ ગયા તે રસ્તે પરમેશ્વરના કરવાથી[3] એવું બન્યું કે આસપાસનું સર્વ બળી ગયું. પણ ઉનો રસ (lava) આવ્યો નહિ, તેથી તે લીલો ને લીલોજ રહ્યો. ત્યાંના લોકો અજ્ઞાની હતા, પણ તેમનાં મન (heart) સારાં હતાં, તેથી તેમણે માન્યું કે આ છોકરાઓના પુણ્યને લીધે ઇશ્વરી ચમત્કારથી આ જગ્યા ઉગરી, અને તે દહાડેથી "ભક્તિમાનનું ક્ષેત્ર[4]" એવું તે ઠેકાણાનું નામ પડ્યું.

પાઠ ૩૨.

સાબર જે પાણીમાં જોતું હતું.

કોઇ સાબર પાણીમાં જોતું હતું, તે પાણીમાં પોતાનો પડછાયો પડેલો જોઇને ઘણું રાજી થયું. પછી પગથી તે માથા સુધી નિહાળીને કહે છે:—આ હા! મારા માથા ઉપરનાં શીંગડાંનો ભરાવ કેવો છે! તેથી મારૂં મ્હો ઘણું શોભે છે. એટલું કહેતાં તેની નજર તેના પગ ઉપર પડી. તે ઘણા પાતળા જોઇને કહે છે, મારે સઘળું સારૂં છે, પણ આ પાતળા પગે મને લજવ્યું. મારા પગ એવા કર્યા છે તે

૨ જોઇને=જ્યારે જોયું.

૩ પરમેશ્વરના કરવાથી એવું બન્યું કે, God so ordered it that.

૪ The Field of the Pious.

કરતાં મુદ્દલે ન હોત તો મારૂં શરીર કેવું સારૂં દેખાત! એમ વિચાર કરે છે, એટલે[1] પાછળથી શિકારી કૂતરા દોડતા આવ્યા, તે જોઇને ત્યાંથી જીવ લઇને નાઠું,[2] અને તેઓ તેને ન દેખે માટે ઝાડીમાં નાસવા લાગ્યું તેથી શીંગડાં એક ઝાડની ડાળીમાં ભરાયાં તે કાઢવા માટે ઘણીએ ખેંચતાણ કરી પણ નીકળ્યાં નહિ, ને કૂતરા આવી પહોંચ્યા તેમણે તેને પકડી મારવા માંડ્યું. તે વખતે પોતાના મનમાં પસ્તાવા લાગ્યું જે, જે પગને હું ધિક્કારતું હતું, અને કહેતું હતું[3] કે તેઓ ન હોત તો સારૂં,[4] તેજ પગે તો મને સંકટમાંથી કાઢ્યું; પણ જે શીંગડાંની હું બડાઇ કરતું હતું, તેણે મને દુઃખમાં નાંખ્યું. એ શીંગડાં ન હોત તો કેવું સારૂં થાત! કહેવત છે કે "वखाणी खीचडी दांते वळगे[5]" આ વાત પરથી સમજવું કે હરેક વસ્તુને વખોડતાં પહેલાં સારી પેઠે વિચાર કરવો જોઇએ, કેમકે અવિચારને લીધે આપણે કેટલીક ફાયદાવાળી વસ્તુને ધિક્કારીને તેની અવગણના કરીએ છીએ, અને શોભાવાળી ચીજો જોઇને તેપર રાજી થઇએ છીએ તો તેથી અંતે હાણ થયા વિના રહેતી નથી.

---

૧ એમ વિચાર કરે છે એટલે, Whilst he is making this reflection, અથવા he had scarcely made this reflection when.

૨ Ran for his life.

૩ અને કહેતું હતું કે=અને જે વિષે કહેતું હતું કે.

૪ તે ન હોત તો સારૂં, I should be better without them.

૫ "Praised khichadi will stick to the teeth." *i. e.* Even what we think most of may soon disappoint us.

કોષ.

THE VOCABULARY.

અક્કલ, sense, intelligence.
અકળાવું, not to know what to do.
અકેક, each, each singly.
અકેક જણુ, each one.
અચંબો પામવો, to be astonished.
અછત, scarcity.
અજાણ્યું માણસ, a stranger.
અણસમજુ, ignorant.
અતિશે, too much.
અતિશે છેટે, at a very great distance.
અદબ રાખવી, to be respectful to.
અદેખાઇ કરવી, to cherish envy, to be envious.
અંદર જવા ના દેવું, to refuse admittance.
અદ્દશ્ય invisible.
અનીતિ, vice, immorality.
અનુપકારી, disobliging.
અનુમાન, conclusion.
અનુમાન કરવું, to conclude.
અનેક, several, numerous.
અપરાધ કરવા, to commit sin.
અપભ્રંશ a corrupt form.
અમર, immortal, undying.
અમિશ્રિત, simple.
અરજી કરવી, to apply for.
અરે, (*noun*) pity.
અરે, (*interj.*) alas!
અરે નીચ, you nasty cur.
અલ્યા I say, Hollo!
અવગણના કરવી, not to appreciate, to depreciate, to undervalue.
અવતરવું, to be born.
અવિચાર, thoughtlessness.
અંશ, a part.
અસર કરવી, to have an influence on.
અસર થવી, to receive an impression, to be impressed by.
અસલ, original.
આંકડો મારવો, to sting, to strike with a sting.

આખરે ખરાબ પરિણામ થવું, to come to a bad end.
આગલો દિવસ the previous day, the day before.
આંગળી કરી દેખાડવું, to point at.
આગ્રહ importunity.
આંચ, a shock.
આચરણ, conduct.
આડોશી પાડોશી, all the neighbours.
આત્મા, the soul, spirit.
આધાર, support.
આપણે અહિયાં, with us.
આબરૂ respect.
આમદાની, income.
આરામ પામવો, to take repose.
આવકાર દેવો, to welcome.
આળોટવું, to roll about.
આશીશ blessing.
ઇનસાફ justice.
ઇંટ પાડવી, to make bricks.
ઈંદ્રી, an organ of sense.
ઇમારતી લક્કડ, timber.
ઉડાઉપણે, extravagantly.
ઉતારૂ, a passenger.
ઉતાવળ, haste, passion.
ઉતાવળ કરવી, to be in a hurry, to make haste.
ઉત્તમ, superior (to).
ઉદાસ, with a heavy heart.
ઉદ્યોગી, diligent, industrious, energetic.
ઉપકાર કરવો, to do good to, to serve.
ઉપકાર માનવો, to thank, to be grateful to.
ઉપર આવવું, to rise to the top.
ઉપાડવું, to keep, to lift.
ઊકળવું, ઊકાળવું, to boil.
ઊકળતું, boiling.
ઊકેલવું, to unwind.
ઊગરવું, to escape.
ઊગવું, to rise.
ઊગવું, નીપજવું, to grow
ઊડાડવું, to fly.
ઊડાવી નાંખવું, to squander.
ઊતરવું, to enter, to descend.
ઊંધું, upside down, with the mouth downwards.
ઊપડવું to start.
ઊપડાવવું, to help to lift up.
ઊભું રહેવું, to stand up, to rise, to get up.
ઊલટું, on the contrary.

એકઠું મેળવવું, to unite, to join.

એક તોલા સોનાનું રૂપું, silver worth a tola of gold.

ઓખાણું, a riddle.

ઓગળવું, to melt.

ઓળખવું, to recognise.

ઓળખીતો, an acquaintance.

કંઈ ચિંતા નહિ, it's no matter.

કંઈ પીળાશપર, somewhat yellow, yellowish, of a light yellow colour.

કકડો લાડુ, a piece of a "lādu."

કટાવું, to rust.

કંઠી, a necklace.

કડકા થવા, to fall to pieces, to be broken ; કરવા, to break into pieces.

કડવું લાગવું, to displease.

કડું, an iron ring.

કઢાયું, a boiler.

કદાવર, big, large.

કંદોરો, a waist-band.

કબૂલ કરવું, to agree to, to confess, to promise.

કમાન, an arch.

કરગરવું, to beseech, to entreat.

કરડવું, to gnaw, to bite.

કરડી નજર, a look of displeasure.

કરાવવું, to cause to do.

કરાં, hail, hail-stones.

કરોડ, a fin. કલાઈ, tin.

કલ્લું, an anklet.

કશું, any ; કશુંએ, at all ; કશું નહિ, none.

કસબ, gold-thread.

કહી આવવું, to go and tell.

કહી રહેવું (કોઈ વાત), to finish telling a story.

કહેવડાવવું, to send word.

કહેવત, a proverb.

કાંઈક somewhat.

કાગળ વહેવાર રાખનાર, a correspondent.

કાટ, rust.

કાઢવું. to take out, to deliver.

કાઢી મૂકવું, to drive out, to turn off, to dismiss.

કાણું કોરવું, to bore a hole.

કાતરવું, to shear ; કાતરી લેવું, to shear off.

કાતરવું (દાંતે) to gnaw.
કાંતવું, to spin.
કાતરી નાંખવું, to gnaw in pieces.
કાપ, a cut.
કાપણી કરનાર, a reaper.
કાબર, a maina.
કામડી, a slip of bamboo.
કામમાં આવવું, to be used, to be useful.
કામ સારવું, to serve instead of, to serve the purpose of.
કામળી, a shawl, a wrapper.
કાર્થેજીનિઅન લોકો, the Carthaginians.
કામળો, a blanket.
કાલાવાલા કરવા, to beseech, to entreat.
કાંસું, bronze.
કાસદ, a messenger.
કિલ્લો, a castle.
કીંમતનું, કીંમતવાન, valuable.
કીરપાલ, kind to, gracious.
કુમળું, tender.
કૂરકુરીઉં, a pup, a puppy.
કુહાડી, a hatchet.
કૃપાળુ, merciful, gracious.
કેટલેક દહાડે, in a few days.
કોઇ દહાડાનો વાયદો કરવો, to promise (to pay, to come) on a certain day.
કોઇની માફ માગવી, to apologize, to ask one's pardon.
કોઇનું હોવું, to belong to some one.
કોઇને મ્હોડે સાંભળવું, to hear from somebody.
કોઠો, the stomach.
કોતરવાનું કામ, engraving.
કોપવું, to be angry with.
કોર, gold border.
કોશેટો, a cocoon.

ખગોળવેત્તા, an astronomer.
ખડખડ હસવું, to laugh loud.
ખદખદતું, boiling, scalding hot.
ખપનું, important, useful.
ખબર કરવી, to acquaint.
ખબર પડવી, to come to know.
ખબર મળવી, to receive information about, to be apprised of.

ખબર ન રહેવી–પડવી, to omit to notice.

ખભો, a shoulder.

ખરાબ કરવું, to dirty, to ruin.

ખરાબ રીતે ચાલવું, to conduct oneself badly.

ખરા મનથી, with all (one's) heart.

ખરી રીતે વાપરવું, to make a proper use of.

ખરૂંખોટું, right and wrong.

ખસેડવું, to move, to shove (શાવ).

ખાઇને જીવવું, to feed upon.

ખાઇ રહેવું, to finish eating.

ખાતરી હોવી, to be assured, to know certainly.

ખાધેલું, food.

ખાબોચીઉં, a pool.

ખારીલું, vindictive.

ખારેક, a date.

ખાલી જગા, a vacant space.

ખાળવું, to prevent.

ખુશકારક, pleasant.

ખૂબ, a great deal.

ખૂબ ભણવું, to study hard.

ખેંચતાણ કરવી, to pull and tug.

ખેંચી કાઢવું, to pull out.

ખેંચી બાંધવું, to tie tight.

ખેંચી લેવું, to pull up.

ખેતરને પાણી પાવું, to irrigate land.

ખોટું પડવું, to appear false.

ખોપરી, a skull.

ખોવાવું, to be lost.

ખોળી કાઢવું, to find out, to discover.

ગટ કરી જવું, to eat up, to bolt.

ગટ લેવું, to be swallowed.

ગણવું, to think of, to reckon, to estimate.

ગણિત, mathematics.

ગબડાવવું, to roll.

ગભરાઇ જવું, to be alarmed.

ગમે એટલું કહું તો પણ, no matter what I say.

ગ્રહ, a planet.

ગરીબ, quiet, gentle.

ગરીબડો જેવો ઉંદર, a wretch of a rat.

ગળું, the throat, the gullet.

ગળ્યું લાગવું, to taste sweet.

ગાંઠા ગાંઠાવાળું, knotted, full of knots.

ગાડી, the train, the railway train.

ગાલ, the cheek.

ગાળ દેવી, to use abusive language.

ગાળવું, to strain.

ગાળા ગાળી, abusive language, scolding.

ગુંચવણ ભરેલું, involved.

ગુણ, a quality, a property.

ગુણ કરવો, to do a good turn to.

ગેલ કરવી, to play.

ગોખલો, a cavity.

ગોઠવવું, to arrange, to dispose.

ગોરૂં, white, fair.

ગોળ, Indian sugar, molasses, jaggery.

ઘટતો ઉપાય, a proper remedy.

ઘડતર, wrought.

ઘડવું, to form, to make.

ઘડિયાળની શીશી, an hour-glass, a sand-glass.

ઘણા જૂના કાળમાં, in very remote ages.

ઘણા જોરથી, with much violence.

ઘણી કીંમત બેસવી, to cost a great deal.

ઘરધણી, a landlord.

ઘરોબો હોવો, to be intimate with.

ઘાટ ઘડાય એવું, that may be forged.

ઘાલી દેવું, to draw in.

ઘૂરકવું, to growl at.

ઘેટી, a ewe.

ઘેરી લેવું, to surround.

ચકતા જેવું, like a circle, round and flat.

ચટકો ભરવો, to pinch, to bite.

ચઢવું, to become soft and fit for eating, to go up, to ascend.

ચણિયાનું નાડું, the string of a petticoat.

ચતુર, sagacious, intelligent.

ચમત્કારી, wonderful.

ચરૂ, a boiler, a pot.

ચહાવું, to like, to love, to wish, to be fond of.

ચાકરી, a situation.

ચાખવું, to taste.

ચાટલું, a mirror, a looking glass.

ચાદર, a sheet.
ચારો, food.
ચાલ, custom.
ચાલવી (ચાલ) to conduct oneself.
ચાલવું, to behave, to conduct oneself, to move, to do.
ચાલવું નહિ, cannot help (with present participle) ; cannot but (with infinitive).
ચાવવું, to chew.
ચૂકવવું, to let pass.
ચૂકવું, to neglect, to forget.
ચૂકી જવું, to miss.
ચૂલો, a hearth, a grate, a fire-place.
ચૂસવું, to suck.
ચોકઠું, a frame.
ચોંટેલું, adhering.
ચોથે દહાડે, three days ago.

છાજલી, eaves, a roof.
છાંટો, a drop.
છાતી ચલાવવી, to dare ; ચલાવાવી, to make bold.
છાનુંમાનું, quietly.
છાંયડો, a shade.
છટવું, to get free.
છૂટું કરવું, to set free.
છેડવું, to molest, to injure.
છોડી નાખવું, to untie.

જડવું, to find, (સકર્મક) to be found, to fix.
જતન થવું, to be protected.
જન્મખોડ, a natural defect.
જંપવું, to be satisfied.
જબરું, large, deep, strong.
જરૂર, necessity, need.
જલદ, strong, sharp.
જવા પામવું, to be admitted, to enter.
જવાબ કાઢવો, to solve.
જવાબ માગવો, to call to account for.
જ્વાળામુખી પર્વત, a volcano.
જાડું, thick, coarse.
જાડું પાટિયું, a thick plank.
જાણવું, to take for.
જાણવું, ધારવું, to conclude.
જાતે, in reality, in their nature.
જાળ નાખવી, to set a net, to lay a snare.
જાળવવું, to protect.
જાહેર, obvious, manifest.
જીવડું, an insect.
જીવતર, life.

જીવતદાન આપવું, to spare one's life.

જીવ લઇને નાસવું, to escape.

જુક્તિ કરવી, to try a plan.

જુદાઇ, distance.

જુદું પાડવું, to separate.

જોખમમાં નાંખવું, to risk, to endanger.

જ્ઞાન પામવું, to acquire knowledge.

ઝટ લઇને, instantly, at once, without any trouble.

ઝણઝણાટ કરીને અવાજ, a tinkling noise.

ઝમવું, to pass through, to ooze through.

ઝાકળ, dew.

ઝાંખું, ashamed.

ઝાડપાન, trees and plants.

ઝાંપ, a gin, a snare.

ઝાલવું, to seize, to hold, to lay hold of.

ઝાલર, a fringe.

ઝેર ઉતારવું, to nullify the effects of poison.

ટંકશાળ, a mint.

ટગરટગર જોવું, to gaze at.

ટટાર, erect, upright.

ટપકું, a drop, a stain.

ટાઢું પડવું, to let cool, to cool.

ટાઢે મરવું, to starve with cold, to die of cold.

ટાળવું, to remove, to save from.

ટીપવું, to beat, to hammer.

ટેકાવવું, to rest on.

ટેટા, a berry.

ટેરવું, the end of the finger.

ટેવ પાડવી, to acquire a habit.

ઠપકો દેવો, to reprove.

ઠરવું, to freeze, to congeal, to condense.

ઠરાવવું, to award, to appoint

ઠાર, frost.

ઠાવકું મોઢું, a solemn look.

ઠીક કરવું, to arrange.

ઠેકાણું, a place, spot.

ઠોકવું, to knock, to beat.

ડહાપણ, cleverness, wisdom, prudence.

ડાંખળું, a stalk.

ડાઘ, a spot, a stain.

ડાહીવાત, good advice.

ડોક, the neck.

ડોળા, the eye-balls.

ઢોળાવું, to be spilled.

તજવું, to forsake, to renounce, to lay aside.
તડકો sunshine.
તડકીવેળા during the heat of the day.
તણાઇ જવું, to be carried away.
તત્ક્ષણ, immediately.
તપાવવું, to heat.
તપાસ, inquiry.
તપીજવું, to grow warm.
તમર ખાવાં, to become giddy.
તરણું, a straw.
તરણું સરખું, so much as a straw.
તરતબુદ્ધિ, presence of mind.
તરાપો, a raft.
તર્કશક્તિ, reason.
તરેહતરેહથી, in different ways.
તળીએ બેસવું, to founder.
તાંતણો, a fibre, a thread.
તાપ પડવો, to be hot, to be sultry.
તાંબાકુંડી, a copper-pot.
તાબે થવું, to surrender.
તારણ, salvation.
તારનો સંદેશો, a telegram.
તાલેવર, a wealthy person.
તાસક, a plate.
તાળવું, the palate.
તેડે, on the bank.
તેના જેટલું, as large as that, the size of that.
તૈયારી કરવી, to prepare.
તોડ કાઢવો, to decide.
ત્રાજુડી, a balance, a pair of scales.

થઇ જવું, to become.
થઇ રહેવું, to be formed.
થડ, a stem, the trunk of a tree.
થવું, to become, to grow.
થીર, at rest, motionless.
થુંકી નાખવું, to spit out.
થોભા, whiskers.

દબાણ, pressure.
દબાવવું, to press down.
દમ લેવો, to breathe.
દયા, kindness, mercy.
દળણાં દળવાં, to grind for hire.
દળાવું, to be ground.
દાખલો, an example.
દાડેમ, pomegranate.
દાઢ, a molar.

દાણા, grain, seed.
દાતરડું, a reaping hook, a sickle.
દાબડો, a box, a case. [sure.
દાબણ કરવું, to apply pres-
દુકાળ, a famine, a dearth.
દુઃખ દેવું, to harm, to injure, to give pain.
દુઃખ પામવું, to suffer.
દૃષ્ટાંત, an instance.
દેખીતાં = દેખાવમાં, in appearance.
દોડાદોડ કરવી, to run about.
દોરી, thread, twine.
દુર્દશા, a sorry plight.
દૂર રહેવું, to avoid, to keep aloof.
દોષી, guilty.
દ્વેષકરવો, to cherish enmity, to hate, to abominate.

ધગધગતો, burning, red-hot.
ધડધડ વહેવું, to flow rapidly.
ધડાકો, an eruption.
ધણીપણું, lordship, mastery.
ધાબળી, a muffler.
ધારણા, an opinion.
ધારીધારીને જોવું, to look at attentively.
ધિક્કારવું, to despise.
ધીરજરાખવી, to be patient.
ધુમકેતુ, a comet.
ધુમર mist.

નકામું ગણવું, to despise, to regard as useless.
નક્કી થવું, to be certain.
નજર, sight, vision.
નજર ચૂકાવવી, to conceal something from the sight of, to deceive.
નજરમાં આવવું, to like. (સકર્મક).
નજરે પડે એટલે પહોંચવું, to come in sight of.
નદી ઉતરવી, to cross a river.
નધણીઆતું, without an owner, having no owner.
નરક, hell.
નરદમ, pure.
નરમ કરવું, to dilute.
નવાઇ છે, is wonderful.
નવાઇ લાગવી, to be astonished.
નસકોરું, a nostril.
નહાવાનું પાણી, bathing water.

ના કહેવી, to deny, to forbid.
નાખુશ થવું, to be displeased.
નાડી, the pulse.
નાત છુપાવવી, to deny one's caste.
નાદાન, childish, thoughtless.
નાનું ઘડિયાલ, a watch.
નાનું સરખું, small looking
નાપસંદ થવું, to be disliked.
નાળાં streams.
નાશ પામવું, to cease to exist, to perish.
નિંદા કરવી, to defame.
નિર્દોષ ઠરાવવું, to clear, to justify.
નિરાશ, disappointment.
નિષ્કલંક, spotless.
નિહાળવું, to gaze at, to look at attentively.
નીકળવું, to go out, to get out, to become, to turn out.
નીચ કામ, a base action.
નીચું નમવું, to bend.
નીચે પાડવું, to pull down
નીતિ, virtue.
નીવડવું, to turn out.
નુકસાન કરવું, to injure.
નોંધી રાખવું, to mark down, to keep count.
નૌકાગમન, navigation.
પગ આગળ, at his feet.
પગે લાગવું, to make obeisance.
પગલાં પારખવાં, to track.
પટ, breadth.
પટેલ the headman of a village.
પડ, a layer.
પડછાયો, a likeness, an image, a reflection.
પડતું મૂકવું, to leave, to let go, to drop.
પડી જવું, to drop.
પડી રહેવું, to remain confined.
પંડે-જાતે, one's self, himself, herself, itself, &c.
પતરું, a sheet of metal.
પરોઢીએ, at dawn of day.
પલ્લું, a scale.
પવિત્રતા, holiness.
પશુપક્ષી, beasts and birds.
પશ્ચાત્તાપ કરવો, to repent.
પસ્તાવું, to have remorse, to repent.

પહેરવેશ, a dress, costume.
પહેરવું—ઘાલવું, to wear.
પહેરો, a guard.
પહોંચવું(સકર્મક), to receive.
પહો ફાટતાંજ, at dawn of day.
પાકવું, to ripen.
પાંખ આવવી, to be fledged.
પાછલો દાંત, a back tooth.
પાછું વળવું, to be reflected, to return.
પાછું જારી કરવું, to renew.
પાડ માનવો, to thank, to acknowledge one's kindness, to be grateful to.
પાડવું, to throw down, to fell (સકર્મક) trees.
પાંપણ, the eyelashes.
પાર, a bank, a side.
પારખી રાખવું, to observe minutely.
પાલવ, gold-ribbon.
પાલો, herbs.
પાવલી, a four-anna piece.
પાસે પાસે રહેનારા, near neighbours.
પાંસરૂં, straight.
પાળવું, to keep, to rear, to feed, to obey, to fulfil, to observe.
પાળેલાં પ્રાણી, domestic animals.
પૂછડી હલાવવી, to wag the tail.
પૂરૂં કરવું, to maintain, to support.
પેણો, a pan.
પેદા કરનાર, a creator, the Creator.
પેસ નીકળ કરવું, to go in and out.
પૈડાં વગરની ગાડી, a sledge.
પોકેપોક મૂકીને રોવું, to weep aloud.
પોતાની જાતે, one's self, the person himself.
પોપચું, the eyelid.
પોસો, both hands.
પ્રમાણ, proportion.
પ્રમાણિક, upright, honest.
પ્રવાહી, fluid.
પ્રસંગ, an opportunity.
પ્રસન્ન કરવું, to please.
પ્યાલું, a bowl (બોલ).
ફરજ, a duty.
ફરિયાદ કરવી, to lodge a complaint.

ફરીથી બોલી જવું, to say over again.

ફળ થવાં, આવવાં, to bear fruit.

ફળવાડી, an orchard.

ફાટવું, to split.

ફાટી જવું, to be torn.

ફાંટો, a shoot, a branch.

ફાંફાં મારવાં, to make ineffectual exertions.

ફાયદાવાળું, beneficial.

ફીકર, anxiety, care, concern.

ફીકર રાખવી-હોવી, to be anxious, to think about, to care for.

ફુકો, a bladder.

ફુલવું, to expand, to be distended.

ફેફસાં, the lungs.

ફેલાવું, to spread out.

ફોકટ જવું, to go for nothing.

બક્ષવું, to bestow, to confer on.

બગાડ, mischief.

બચકું ખાવું, to take a bite out of.

બચકું ભરવું, to bite.

બડાઈ મારવી, to boast about, to be proud of.

બદલી થવી, to be transferred.

બદલો વાળવો, to return, to requite.

બધે, everywhere.

બંધ, close, shut.

બનાવવું, to form, to make.

બપોર પછી, in the afternoon.

બફારો, sultriness.

બંબાવાળા, the fire brigade.

બંબો, a fire-engine.

બમણવું, to hum.

બરડ, brittle.

બરાડવું, to roar.

બહાર ફરવું, to be out.

બહારવટિયો, an outlaw.

બળતો પથરો, a red hot stone.

બળવું, to grieve, to be grieved.

બળી જવું, (પાણી), to evaporate.

બાકું, a leak.

બાઝવું, to bear, to produce.

બાઝી પડવું, to cling to.

બાંધણી, structure, construction.

બાંધવું, to tie, to fasten.
બાપડી, a poor girl.
બારણાં, the doors and windows.
બાળી નાખવું, to burn to death, to consume.
બિંબ, a disk.
બીકણ, a coward.
બીડ, a meadow.
બીવું, to be afraid.
બુદ્ધિ, wisdom, nature.
બૂમ પાડવી, to cry out.
બેસવું (જનાવરનું), to lie down.
બેસાડવું, to make sit down, to admit.
બોચી, the back of the head.
બોર, berries.
બોલી, speech.
બોળવું, to dip.

ભકિતમાનનું ક્ષેત્ર, field of the pious.
ભઠ્ઠી, a furnace.
ભડકો, a flame.
ભમર, the eye-brows.
ભરતનું લોઢું, cast iron.
ભરવું, to embroider, to fill, to pack.
ભરાઇ રહેવું, to remain confined, or concealed.
ભરાવવું, to be caught.
ભરોસો રાખવો, to trust to.
ભલું ભુંડું, good and evil.
ભાજી, pot-herbs.
ભાઠું, a sand-bank.
ભાડાનામું, a lease.
ભાડું, rent. [or it.
ભાતભાતનાં, various different.
ભાન, knowledge, consciousness.
ભારી, a bundle.
ભુંડી દશા થવી, to fare ill, to go to the dogs.
ભુંડું કરવું to do ill to, to injure.
ભૂખ લાગવી, to be hungry.
ભૂખે મરવું, to die of hunger.
ભૂખે અધમુઓ થઇ ગયલો, half starved.
ભેળ a mixture.
ભોટીલું, a whelp.
ભોંયરું, a cellar.
ભોળું, simple, foolish.

મગજ, the brain.
મંગાવવું, to ask for, to send for.
મછવો, a boat, a lighter.

મઠ, a monastery.
મંદરોશ, slow to anger, forbearing.
મન દઇને, attentively.
મન થવું, to desire, to resolve.
મનમાં કહેવું, to say to one's self.
મનમાં સમજવું, to understand, to acknowledge.
મનમાં હોવું, to intend (એની પછી ઇન્ફિનિટિવ આવશે).
મનાવવું, to convince.
મશ્કરી કરવી, to make fun of.
મહાખોટું, some disaster.
મહારાજ, His Majesty.
મહિમા, glory, greatness.
મહેનતપડવી, to be difficult.
મળતું આવવું, to resemble.
મળવા જવું, to go to meet.
માગવું, to want, to wish, to ask for.
માગી લઇ જવું, to borrow.
માઠું લાગવું, to be offended.
માણસનું, human.
માથા ઉપર, over-head.
માથાકૂટ, labour, trouble.
માથાનું તાળવું, the crown of the head.
માંદું પડવું, to be ill.
માન આપવું, to show respect to.
માનવું, to confess, to heed, to believe in.
માફ માગવી, to apologize.
મારા દેખતાં, in my presence.
મારામારી, fighting
મારી પછવાડે, in my absence.
મારે ત્યાં, at my house, with me.
માલ નથી, it is useless to, there is no use in.
માલ લેવો, to purchase things.
માલમ પડવું, to find.
માવું, to contain, to be contained.
માળામાંથી ચોરી કરવી, to rob birds' nests.
મિશ્રણ, a mixture.
મિઠાઇવાળો, a sweetmeat-seller.
મુડદું, a corpse.
મુસાફરી કરવી, to travel.
મૂછો, moustaches.
મૂછોના થોભા, whiskers.
મૂઠી, a fist.

મૂઢની પેઠે, like a statue.
મૂળ, a cause.
મૂળમાં, originally, at first.
મેળવવું, to obtain, to acquire.
મોંઘી ધાતુ, precious metals.
મોટપણ, manhood.
મોટા થવું, to grow up.
મોટી સવારે, early in the morning.
મોટું વાગતું ઘડીઆળ, a clock.
મોડી રાતસુધી, late at night.
મોડું કરવું, to come late.
મોઢામોઢ, face to face, to his face.
મોઢે ચઢાવવું, to learn by heart, to commit to memory.
મોતીના દાણા, pearls.
મોહર, a mohur.
યુક્તિ, a device, contrivance.
રખેવાળી કરવી, to take care of.
રંગ ચઢાવવો, to dye.
રચના કરવી, to arrange.
રજાઇ, a quilt.
રજા માગવી, to take leave, to say good-bye.
રજ, dust.
રતાંધળો, night-blind..
રમુજ પડવી, to be amused.
રસ્તે ચાલવું, to walk along the road.
રહી જવું, to lose the use of.
રક્ષણ, protection.
રાખી મેલવું, to place.
રાજા, a sovereign.
રાજા સાહેબ, Your Royal Highness.
રાજી, willing.
રાજી થવું, to be pleased, to consent to.
રાજીનામું આપવું, to resign.
રાક્ષી, a canine tooth.
રીતભાત, manners and customs.
રેડવું, to pour.
રહેનાર, an inhabitant.
રોકવું, to prevent, to detain.
રોપવું, to plant.
લકવો, paralysis.
લગણ જવું, to reach, to touch.
લજવવું, to make ashamed.
લડવૈયો, a warrior.
લપેટી લેવું, to roll round.

લફંગો, a rascal.

લાગ, an opportunity.

લાગવું, to begin, to touch, to take.

લાગ ફાવવો, to get an opportunity.

લાંબું થઇને સુઇ જવું, to lie down at one's full length.

લાલાશપર, reddish.

લાળ, saliva, spittle.

લીમડાનું ઝાડ, a neem-tree.

લુચ્ચાઇ, roguery; લુચ્ચો cunning, a rogue (a noun).

લુગડાં કાઢવાં, to take off one's clothes.

લૂટી લેવું, to plunder.

લેખું આપવું, to give account to, to be responsible.

લેતા આવવું, to bring.

લોભી, greedy, covetous.

વખતસર, in time.

વખોડવું, to blame, to condemn.

વચમાં પડવું, to interfere.

વડવાઇ, the pendant branches.

વડનું ઝાડ, a banyan tree.

વઢવાઢ, strife, quarrelling.

વઢવાઢની પંચાયત કરવી, to decide a quarrel, to settle a dispute.

વઢવું, to scold.

વઢીપડવું, to fall out, to quarrel.

વધઘટ, increase or diminution.

વધીપડવું, to increase.

વફાદાર, faithful.

વરસાદની ગર્જના, thunder.

વરાળ, vapour.

વલે, condition.

વહારે ધાવું, to run to one's relief.

વહાલું, winning.

વહેંચવું, to divide.

વળગવું, to seize hold of.

વળગાડવું, to paste.

વળેલું, bent, crooked.

વાઘરી, a bird-catcher, a fowl-keeper.

વાચા, speech, the faculty of speech.

વાટ જોવી, to wait for.

વાઢનાર, a cutter, a feller.

વાણિયો, a merchant, trader.

વાત કર્યાંજ કરવી, to keep on talking.
વાતાવરણ, atmosphere.
વાંધો, a dispute.
વાનાં things.
વાપરવા દેવું, to let one use.
વામ, a fathom.
વાંસવું, to shut, to close.
વાળવું, to bend.
વાળીઓ, ear-rings.
વિકાર, evil.
વિદ્યા, a science.
વિલાયત, Europe.
વિલાયતી કોલસા, coals, charcoal.
વીંછી, a scorpion.
વીંજણો, a fan.
વૃથા, for nothing.
વેલો, creeper.
વૈતરો, a porter.

શામળું, dark, black, sable.
શાસ્ત્ર, scriptures.
શિકારી કુતરો, a hound.
શિખામણ, an advice, a counsel, instruction, a lesson.
શેખી કરવી, to boast, to vaunt one's self.
શેઠ, a master.
શેતુર, a mulberry tree.
શોક કરવો, to grieve at.
શોધ કરવો, to search.
શોભવું, to appear elegant.
શોભાવવું, to adorn, decorate.
શ્વાસોશ્વાસ, breath.

સંકટ, difficulty, trouble, distress.
સંકડાઈને બેસવું, to crouch down close.
સગાંવહાલાં, relatives and friends.
સડ સડ કરતું ઉતરવું, to flow down in streams.
સઢ, a sail.
સતનું ઠેકાણું, truth.
સંતોષી, content.
સદ્‌ગુણ, a virtue, attributes.
સંપ, harmony.
સંપસંપીને રહેવું, to live in harmony.
સભા, an assembly, a congregation.
સમજણ, knowledge, intelligence.
સમજણા થવું, to come to years of discretion.
સમજાવવું, to reason with.

સરસામાન, luggage.
સરી પડવું, to slip.
સસલી, a rabbit.
સળગેલું, on fire.
સહીસલામત, safe.
સાક્ષી, evidence, witness, a witness.
સાંકળી, chains.
સાચવવું, to watch, to mind.
સાજું, healthy, free from defect.
સાંઠો, a stalk.
સાથી, a school-fellow.
સાધુ, a monk.
સાબર, a stag.
સારા દસ્કત લખવા, to write a good hand.
સારૂં માઠું, good and evil.
સારૂં સારૂં, first-rate, the best.
સારવું, to serve.
સાર્થક, the sum.
સાવચેતી, presence of mind.
સાંસાં, want, privation.
સાહેબ લોક, Europeans
સિકંદર, Alexander the Great.
સીધું, provisions.
સુખ કરવું, to be agreeable.
સુખ થવું, to live comfortably.
સુખેથી, contented.
સુંઘવાની શક્તિ, scent.
સુમાર, an estimate, reckoning.
સુરવાલ, trousers, pantaloons.
સુવાળું, smooth, soft.
સુકાઇ જવું, to dry up.
સુઝવું, to see (સકર્મક).
સૂતર, thread.
સૂવાડવું, to put to bed.
સૃષ્ટિ, creation, the universe.
સેવા કરવી, to serve.
સોબત, company.
સૌજન, everybody.
સરજવું, to create.
સ્વર, a vowel.
સ્વાદ લાગવું, to have a pleasant taste.

હંકારવું, to steer, to manage, to sail.
હડપચી, the chin.
હડસેલો મારીને, with a push.
હદ કરતાં વધારે, too much.
હબશી, an Abyssinian.
હરાવવું, to defeat.

હલકું ગણવું, to despise.

હલાવવું, to move, to wave, to stir.

હલેસાં મારવાં, to row.

હલેસું, an oar.

હવાલે કરવું, to hand over to.

હસવું, to laugh at, to laugh, to scorn.

હાંકનાર, a driver.

હાંક મારવી, to call out, to shout out.

હાણ, loss, evil.

હાથ ઉઠાવવો, to renounce one's claim.

હાથે વતી મસળવું, to rub with the hands.

હાલત, condition.

હાંલ્લું, an earthen vessel.

હાલચાલ, motion.

હેં! what! eh!

હેઠે ઉતારી નાંખવું, to take off.

હોજ, a reservoir.

હોલવવું, to extinguish, to put out.

હોલવાવું, to go out, to be extinguished.